

GUILLAUME APOLLINAIRE ELBESZÉLÉSEK

Réz Pál fordításai

TARTALOM

A PRÁGAI VÁNDOR
A SZENTSÉGTÖRÉS
A LATIN ZSIDÓ
AZ ERETNEK SZEKTAALAPÍTÓ
A CSALATKOZHATATLANSÁG
A LYONI SZÖRNYSZÜLÖTT, AVAGY A MEGKÍVÁNÁS
SIMON MÁGUS
HILDESHEIM RÓZSÁJA, AVAGY A HÁROM KIRÁLYOK KINCSE
A PIEMONTEI ZARÁNDOKOK
HONORÉ SUBRAC ELTŰNÉSE
AZ AMSZTERDAMI MATRÓZ
EGY ERÉNYES CSALÁD, EGY RONGYSZEDŐ KOSÁR
MEG EGY VESEKŐ TÖRTÉNETE
AMPHION, AZ ÁL-MESSIÁS, AVAGY D'ORMESAN BÁRÓ
KALANDJAI ÉS VISZONTAGSÁGAI
SZENT ADORATA

A PRÁGAI VÁNDOR

1902 márciusában Prágában jártam.

Drezdából érkeztem.

Bodenbachtól, az osztrák határállomástól kezdve arra következtettem a vasutasok modorából, hogy a Habsburgok birodalmában ismeretlen a német ridegség. Amikor a pályaudvaron be akartam tenni bőröndömet a poggyászmegőrzőbe, a tisztviselő átvette a csomagot, majd ócska, mocskos jegyet húzott elő zsebéből, kettétépte és ideadta a felét, mondván, hogy gondosan őrizzem meg. Közölte, hogy ő viszont a cédula másik felét teszi el, s amikor ki akarom venni csomagom a megőrzőből, a két összeillő résszel bizonyíthatom, hogy a bőrönd az én tulajdonom. S megemelvén csúf, ellenzős osztrák sapkáját, elköszönt.

Miután elhessegettem a hordárokat, akik szinte olaszos módon hajbókoltak, és alig-érthető németiséggel ajánlották fel szolgálataikat, kiléptem a *Ferenc József pályaudvar* kapuján, majd elindultam az ódon kis utcákon, hogy sovány pénztárcámnak megfelelő szállást keressek. Illetlen eljáráshoz folyamodtam, mely azonban roppant kényelmes, ha az ember idegen városba érkezik: a járókelőknél érdeklődtem.

Legnagyobb meglepetésemre az első öt ember egy szót sem értett németül: csak csehül beszéltek. A hatodik, akit megszólítottam, meghallgatta szavaim, elmosolyodott, s franciául válaszolt:

- Beszéljen franciául, uram, mi még jobban utáljuk a németeket, mint a franciák. Gyűlöljük őket, mert ránk akarják kényszeríteni nyelvüket, mert kizsákmányolják iparunkat és termékeny földünket - hiszen van borunk, szenünk, vannak drágaköveink, és vannak nemesfémek, mindenünk van - csupán sónk nincsen. Prágában az égvilágon mindenki csak csehül beszél. De ha franciául szól az emberekhez, aki megérti, örömmel fog válaszolni.

S egy szállodát ajánlott egy kis utcában, melynek nevét oly módon írják, hogy *Porzicnak* kell ejteni, majd elköszönt, biztosítván róla, hogy forró rokonszenvet érez Franciaország iránt.

Párizs néhány nappal azelőtt ünnepelte Victor Hugo születésének századik évfordulóját.

Megbizonyosodhattam róla, hogy az ebből az alkalomból megnyilvánult cseh rokonszenv nem volt üres szó. Csinos falragaszok népszerűsítették Victor Hugo regényeinek cseh nyelvű kiadásait. A könyvkereskedések kirakatai valósággal a költő bibliográfiai múzeumaivá alakultak. A kirakatüvegre ragasztották a párizsi újságoknak ama cikkeit, amelyek Prága polgármesterének és a *Szokolnak* látogatásáról számoltak be. (Egyébként máig sem értem, hogy a tornának mi köze volt az évfordulóhoz.)

A szálloda földszintjén zenés kávéház volt. Az első emeleten egy öregasszonyra bukkantam, s miután megállapodtunk a szoba árában, szűk, kétágyas helyiségbe vezetett. Közöltem, hogy egyedül óhajtok lakni. Az öregasszony elmosolyodott, s azt mondta: ahogy parancsolom; de annyi bizonyos, hogy a földszinti zenés kávéházban könnyen találok partnert.

Elindultam a városba, azzal a szándékkal, hogy míg világos van, sétálok egyet, s azután egy cseh vendéglőben vacsorázom. Szokásom szerint egy járókelőnél érdeklődtem. Történetesen ő is felismerte akcentusomat, és franciául válaszolt:

- Idegen vagyok, akárcsak ön, uram, de elég jól ismerem Prágát s a város szépségeit, hogy azt merjem javasolni: tartson velem, és sétáljunk egyet.

Alaposan megnéztem emberemet. Hatvan év körüli, de még jó erőben levő férfinak látszott. Feltűnően választékos öltözete nutriagalléros, hosszú, gesztenyebarna kabátból és fekete szövetradrágból állt, mely utóbbi eléggé szűk volt ahhoz, hogy érvényre juttassa roppant izmosnak tetsző lábikráját. Széles, fekete szalmakalapot viselt, mint a német professzorok. Homlokát fekete selyemszalag keretezte. Puha bőrből készült, sarok nélküli cipőjében olyan nesztelen, egyenletes és lassú léptekkel járt, mint az olyan ember, aki előtt hosszú út áll, és nem akar kifáradni, míg célhoz nem ér. Szótlanul ballagtunk. Társam arcát figyeltem. Vonásai csaknem eltűntek roppant hosszú, de gondosan ápolt és hermelinfehérségű szakállának, bajszának és hajának sűrűjében. Szinte csak vastag, csaknem ibolyaszínű ajkát lehetett látni. Szőrös, horgas, kiugró orra volt.

Az ismeretlen férfi megállt egy vizelde mellett:

- Bocsásson meg, uram - mondta.

Követtem. Láttam, hogy nadrágníílása előtt lecsatolható szövetdarab van. Ahogy kiléptünk a vizeldéből, azt mondta:

- Nézze csak ezeket az ódon házakat: megőrizték a hajdani jeleket, amelyek megkülönböztették őket, mielőtt még számot kaptak volna. Ez itt a *Szűz* háza, az a *Sasé*, amott pedig a *Lovagé*.

Az utóbbi épület kapuzata fölött évszám díszelgett.

Az öregember hangosan olvasta:

- Ezerhét százhuszonegy. Hol is jártam akkor?... Ezerhét százhuszonegy június huszonegyedikén érkeztem München kapujához.

Rémülten hallgattam szavait; azt hittem, örültem van dolgom. Rám nézett, majd elmosolyodott, látni engedte fogatlan ínyét.

- Aznap érkeztem München kapujához - ismételte. - De arcom alkalmasint nem tetszett a strázsáló katonáknak, mert roppant tapintatlanul faggatni kezdtek. S mivel válaszom nem elégítette ki őket, gúzsba kötöttek, és a nyomozó hatóságok elé vezettek. Bár lelkiismeretem tiszta volt, nem éreztem magam valami jól... de útközben megpillantottam Szent Onuphreosz arcképét egy ház falára festve, mely most a Marienplatz tizenhetes számát viseli, s megnyugodtam, hogy legalább másnapig életben maradok; ennek a képnek ugyanis az a tulajdonsága, hogy egynapos életet biztosít annak, aki ráveti pillantását. Bár igaz, hogy számomra ennek a pillantásnak nem volt nagy jelentősége; azzal az ironikus bizonyossággal rendelkezem, hogy mindenképpen élni fogok... A bírák szabadon bocsátottak, s én egy hétig kószáltam Münchenben.

- Ó, akkor még nagyon fiatal volt - hebegtem, csak hogy mondjak valamit -; nagyon fiatal!

Egykedvűen felelte:

- Csaknem két évszázaddal fiatalabb, mint most. De - öltözetemtől eltekintve - külsőm éppen olyan volt, mint ma. Egyébként nem ez volt első látogatásom Münchenben. Ezerháromszázharmincnégyben is felkerestem a várost, még most is emlékszem a két menetre, mellyel akkor találkoztam. Az első menetben poroszlók vezettek egy szajhát, aki bátran szembenézett a nép gúnycacájával, és királyi fönséggel viselte szalmakoronáját, a megbélyegző fejéket, melynek tetején kis harang csilingelt; a széplány két hosszú szalmacopfja térdét verte. Bilincsbe vert

két kezét összekulcsolta hasán, mely vénuszosan-érzékeny előreállt, a kor divatja szerint, hiszen akkoriban úgy volt szép a nő, ha terhesnek látszott. Egyébként ez az egyedüli szépségük. A másik menetben egy zsidót vezettek az akasztófa alá. A sörtől mámoros, üvöltöző tömeggel együtt magam is elkísértem a vesztőhelyre. A zsidó fejére vörösre mázolt vasálcot húztak. A maszk sátáni arcot ábrázolt, két füle, őszintén szólva, két tülökre emlékeztetett, mint azok a számárfülek, amelyeket a vásott kölykök fejére aggatnak. Hosszú orra kihegyesedett a végén, s mivel roppant nehéz volt, arra kényszerítette a szerencsétlent, hogy meggöngyölve haladjon. Óriási, lapos, keskeny nyelv tette teljessé a kényelmetlen játékszert. Egyetlen nő sem sajnálta a zsidót. Egyetlen nőnek sem jutott eszébe, hogy megtörölje a maszk alatt verítékben ázó arcot, mint az az ismeretlen asszony Jézus orcáját a Szent Veronika kendőjének nevezett gyolcsdarabbal. A csöcselék, felfedezvén, hogy a menetben két nagy kutyát vezet pórázon egy cseléd, azt követelte, hogy akasszák fel őket a zsidó két oldalára. Kettős szentségtörést követnek el, gondoltam magamban - egyrészt a maguk vallásának szempontjából, hiszen szálnalmas Jézussá változtatják ezt a zsidót, másrészt az emberiség szempontjából: mert gyűlölöm az állatokat, uram, s nem tudom elviselni, hogy úgy bánjanak velük, mintha emberek volnának!

- Ön izraelita, uram, nemde? - kérdeztem egyszerűen.

- A Bolygó Zsidó vagyok - felelte. - Bizonyára kitalálta már. Az Örök Zsidó vagyok... a németek így neveznek. Isaac Laquedem vagyok.

Átnyújtottam névjegyemet:

- Tavaly áprilisban Párizsban járt, ugyebár? - kérdeztem. - És nevét krétával felírta egy falra a Bretagne utcában, ugye? Emlékszem, egy szép nap, amikor az omnibuszon a Bastille felé igyekeztem, megláttam a nevét.

Csakugyan így történt, felelte Isaac Laquedem. Én pedig így folytattam:

- Sokan az Ahasvér nevet tulajdonítják önnek.

- Ó, ezek a nevek mind az én neveim... és hány még, Uram Isten! Brüsszeli látogatásom után siralmas éneket költöttek rólam, s ez az ének Philippe Mouskes alapján Isaac Laquedemnek nevez - Mouskes ugyanis ezerkétszáznegyvenháromban flamand rímekbe szedte történetemet. Matthaeus Parisiensis angol krónikás, aki egy örmény pátriárkától hallotta, már előbb elbeszélte a históriát. Különböző városokban tett útjaimról gyakran beszámolnak a költők és krónikások, hol Ahasvérnak, hol meg Ahasvérusnak vagy Ahasvère-nek nevezve. Az olaszok Buttadiónak hívnak, latinul Buttadeusnak; a bretonok Boudedeónak; a spanyolok Juan Esperaen-Diosnak. Én magam legjobban az Isaac Laquedem nevet szeretem; Hollandiában gyakran szerepeltem így. Egyes szerzők szerint Poncius Pilátus ajtónállója voltam, és Kartaphilosznak hívnak. Mások csupán foltozó vargát látnak bennem, s Bern városa büszkén őrzi azt a pár csizmát, melyet állítólag én készítettem volt, és távozásomkor hagytam volna a városban. De én semmit sem vallok be személyazonosságomról. Annyit csupán, hogy Jézus megparancsolta: amíg vissza nem tér, mindig csak vándoroljak. Nem olvastam a személyem sugalmazta műveket, de ismerem szerzőjük nevét: Goethe, Schubart, Schlegel, Schreiber, von Schenk, Pfizer, W. Müller, Lenau, Zedlitz, Mosens, Kohler, Klingemann, Levin, Schücking, Andersen, Heller, Herrig, Hamerling, Robert Giseke, Carmen Sylva, Hellig, Neubauer, Paulus Cassel, Edgard Quinet, Eugène Sue, Gaston Paris, Jean Richepin, Jules Jouy, az angol Conway, a prágai Max Haushofer és Suchomel. De hozzá kell tennem, hogy mindezek a művek egy kis ponyvakiadványon alapulnak, mely Leydenben jelent meg ezerhatszázkettőben, és hamarosan latinra, franciára meg hollandusra fordították, majd Simrock német népkönyvében felfrissítette és kibővítette. De nézze csak! Ez itt a Ring, avagy a „Városház Tere”. Ebben a templomban

nyugszik Tycho Brahe, a csillagász; itt prédikált Husz János, és a templom falaiban ott vannak még a Harmincéves meg a Hétéves Háború ágyúgolyóbisai.

Elhallgattunk; megnéztük a templomot, majd kimentünk a Városháza elé, és megvártuk, míg meghúzzák a harangokat: bólogatva húzta a harangkötelet a Halál. Ide-oda mozgott a többi kis szobor is, egy kakas szárnyával verdesett, és a nyitott ablak előtt elsétált a Tizenkét Apostol, kifejezéstelen tekintet vetve az utcára. Miután meglátogattuk a *Zsbinszkának* nevezett, sivár börtönt, a régi zsidónegyedben kószáltunk, ócska ruhák, ócska vas-holmik és mindenféle megnevezhetetlen vacakság között. A mészárosok borjakat daraboltak. Csizmás asszonyok siettek az utcán. Gyászruhába öltözött zsidók haladtak el mellettünk - megszaggatott ruhájukról lehetett felismerni őket. A gyerekek cseh vagy héber zsargonban beszéltek. Fedett fővel léptünk be a régi zsinagógába, ahol a szertartás alatt nem szabad asszonynak tartózkodnia, csak egy nyíláson keresztül nézhetnek be. Olyan ez a zsinagóga, mint egy sír, melyben vén pergamentekercs nyugszik: a csodálatos *tóra*. Laquedem ezután a zsidó városháza toronyóráján megnézte az időt: három óra volt. Ezen az órán héber számok vannak, és a mutatók fordítva járnak. A Karlsbrückén átkeltünk a Moldva másik oldalára - erről a hídról dobták a folyóba Nepomuki Szent Jánost, a gyónási titok vértanúját. A jámbor szobrokkal díszített hídról nagyszerű kilátás nyílik a Moldvára és egész Prágára, a templomokra és kolostorokra.

Előttünk magasodott a Hradzsín dombja. Miközben felfelé ballagtunk a paloták sorfala között, így beszélgettünk:

- Azt hittem - szóltam -, hogy ön nem is létezik... Legendája, gondoltam, csupán jelképe a bolygó fajnak... Én szeretem a zsidókat, uram. Rokonszenvesen sűrögnek-forognak. És sok boldogtalan ember van közöttük... Egyszóval igaz, hogy önt Jézus kergette világgá?

- Igaz... de erről ne beszéljünk többet. Hozzászóltam életemhez, melynek soha sincs vége, és melyben soha sincs megnyugvás. Mert én sohasem alszom. Folyton csak járok, járni fogok mindaddig, amíg fel nem tűnik az Utolsó Ítélet tizenöt jele. De az én utam nem keresztút - én kellemes utakon járok. Krisztus földi jelenlétének halhatatlan és egyetlen tanúja vagyok, s én bizonyítom az embereknek a Golgotán lezajlott isteni és megváltó tragédia valóságát. Micsoda dicsőség! Micsoda boldogság!... De tizenkilenc évszázada szemlélője is vagyok az Emberiségnek: mondhatom, pazar szórakozásokkal szolgál! Az én bűnöm, uram, egy géniusz bűne, s már régóta megszűntem bűnbánatot érezni miatta.

Elhallgatott. Megnéztük a Hradzsint, a királyi palotát, fenséges és komor termeket, majd a székesegyházat a királyi sírokkal és Nepomuki Szent János ezüst ereklyetartójával. A kápolnában, ahol Csehország királyait koronázták egykor, és ahol Vencel király vértanúságot szenvedett, Laquedem felhívta figyelmemet a gemmás falakra: csupa achát és ametiszt. És egy ametisztre mutatott:

- Látja, a közepében az erezet egy tűzben égő, tébolyult szemű arcot ábrázol. Azt állítják, hogy Napóleon maszkja.

- Az én arcom az! - kiáltottam. - Az én komor és féltékeny szemem!

Csakugyan így van. Fájdalmas arcképem ott függ a falon, a bronzkapu mellett, melynek gyűrűjében Szent Vencel megfogózkodott, amidőn meggyilkolták. Mennünk kellett a székesegyházból. Sápadt voltam és boldogtalan, hiszen örülként láttam magam - én, aki olyannyira rettegek, hogy csakugyan megőrülök! Laquedem szánakozva vigasztalt.

- Elég volt a műemlékekből - mondta. - Sétáljunk inkább az utcákon. Nézze meg jól Prágát; Humboldt azt állítja, hogy Európa öt legérdekesebb városa közé tartozik.

- Szóval mégiscsak szokott olvasni?

- Ó, igen, néha... jó könyveket, séta közben... Nevessen csak ki! Néha *szeretek* is - és azt is járás közben...

- Hogyan?! Szeret, és sohasem féltékeny?

- Az én egyperces szerelmeim évszázadok szerelmével érnek fel. De, szerencsére, engem senki sem követ, s nincs időm rá, hogy felvegyem azt a szokást, amelyben a féltékenység csírái rejtőznek. Vigadjon ön is, uram, és ne féljen a jövőtől meg a haláltól! Senki sem lehet bizonyos benne, hogy csakugyan meghal. Azt hiszi, hogy én vagyok az egyetlen, aki nem halt meg?! Gondoljon csak Énokra, Illésre, Empedoklészra, tyanaí Apollonioszra! S nem hiszik-e sokan, hogy Napóleon is él még? És a szerencsétlen bajor király, II. Lajos?! Kérdezze csak meg a bajorokat. Mindnyájan azt felelik majd, hogy fönséges és örült királyuk még él! Lehet, hogy maga... hogy maga sem fog meghalni...

Leszállt az éj, a városban fények gyúltak. Egy modernebb hídon visszatértünk a Moldva másik partjára.

- Ideje lesz vacsorázni - mondta Laquedem -, a járás serkenti az étvágyat; s ami engem illet, roppantul szeretek enni.

Egy fogadóból muzsikaszó szűrődött ki; beléptünk.

A zenekarnak három tagja volt: az egyik hegedült, a másik a dobot, a nagydobot és a triangulumot kezelte, a harmadik pedig egy fújtató fölé helyezett, két egymás mellé illesztett billentyűsorból álló, harmóniumszerű hangszeren játszott. A három muzsikos pokoli ricsajt csapott, remek kísérettel szolgált a paprikás *gulyáshoz*, a köménymaggal elkészített hirtelensült burgonyához, a mákkal ízesített kenyérhez és a keserű pilseni sörhöz. Laquedem fel-alá járkált a helyiségben, úgy evett. A zenészek muzsikáltak, majd tányéroztak. A termet időközben megtöltötte a vendégek torokhangja - csupa gömbfejű, kerek arcú cseh férfi volt, hetyke orral. Laquedem határozott hangon beszélt velük. Láttam, hogy rám mutat. Arrafelé néztek, ahol ültem; egy férfi odalépett, kezét nyújtotta, s azt mondta:

- *Vivé la Frantzé!*

A zenekar rázendített a *Marseillaise*-re. A fogadó lassacskán megtelt. Nők is érkeztek. Táncolni kezdtek. Laquedem felkérte a fogadós lányát. Élvezet volt nézni őket. Úgy ropták a táncot, mint az angyalok - a *Talmud* szavai szerint, mely az angyalokat *táncmestereknek* nevezi. Laquedem hirtelen megragadta táncosnőjét, a magasba emelte, és a társaság tapsvihara közepette meglóbálta a levegőben. A lány, amikor ismét szilárd talajt érzett lába alatt, komolynak s szinte aléltnak látszott. Laquedem fiatalos hévvel csókot cuppantott arcára. Ki akarta fizetni a fogyasztást - egy forint volt a számla. Elővette pénztárcáját: a tárca édes-testvére volt Fortunatus bugyellárisának, amelyben mindig megbújik a legendás öt krajcár.

Kiléptünk a fogadó ajtaján, és keresztülhaladtunk a Wenzelplatznak, Viehmarktnak, Rossmarktnak vagy Václavské Námestínek nevezett nagy, négyszögletes téren. Tíz óra volt. Nők kószáltak az utcai lámpák fényében; amikor elhaladtak mellettünk, hívogató szavakat suttogtak, csehül; Laquedem a zsidónegyedbe vezetett.

- Meglátja - mondta -, éjszakára minden ház kéjtanyává változik.

Csakugyan így volt. Minden kapuban egy kendős fejű bordélyosnő állt vagy ült, és mormogva hívta éjszakai szerelemre a férfiakat. Laquedem hirtelen azt mondta:

- Nem akar eljönni a Királyi Szőlőskertek kerületébe? Tizennégy-tizenöt éves lánykákat kapni; maguknak a *philopedeknek* is kedvük telne bennük.

Elhárítottam a csábító ajánlatot. Egy közeli házban magyar bort ittunk a pongyolát viselő német, magyar, cseh lányokkal. A mulatság egyre züllőttebb lett; én nem vettem részt benne.

Laquedem szemmel láthatólag lenézett tartózkodásomért. Kikezdett egy nagy mellű és nagy fenekű magyar lánnyal. Hamarosan szétnyílt a ruhája, s magával vitte a lányt, aki kétségkívül megrémült az öregembertől. Laquedem körülmetélt nemi szerve görcsös fatörzsre emlékeztetett vagy az indiánok *terra di Siená*val tarkára festett cövekjére, mely skarlátvörös és sötétlila, akár a viharos égbolt. Negyedóra múlva visszaérkeztek. Az elcsigázott szerelmes, de riadt leány németül kiáltotta:

- Egész idő alatt járkált! Egész idő alatt járkált!

Laquedem nevetett; fizettünk, és elindultunk.

- Roppantul meg voltam elégedve ezzel a leánnyal mondta -, pedig ritkán vagyok elégedett. Úgy emlékszem, ilyen élvezetben csak Forliban volt részem, ezerkétszázhatvanhétben, ahol egy szűz leánnyal akadt dolgom. Sienában, a tizennegyedik században, már nem tudom melyik évben, egy férjezett *fornariná*val éreztem magam ilyen jól... olyan színe volt a hajának, mint az aranyhárság kenyérnek. Ezerötszáznegyvenkettőben, Hamburgban annyira beleszerettem egy lányba, hogy mezítláb elzarándokoltam egy templomba, és könyörögtem Istenhez, persze hiába: bocsásson meg, és engedje meg, hogy megálljak. Aznap, a prédikáció alatt, felismert és megszólított egy diák, Paulus von Eitzen, aki később Schleswig püspöke lett. Kalandját el is beszélte barátjának, Chrysostomus Daedalusnak, az meg ezerötszázhatvan-negyben kinyomtatta a történetét.

- Ez aztán pompás élet volt!

- Igen! szinte isteni élet - mint egy Wotané; sohasem voltam szomorú. De érzem, hogy hamarosan el kell mennem innen. Elegem van Prágából!... Maga pedig majd összeesik az álmodástól. Menjen aludni. Isten vele!

Két kezem közé fogtam Isaac Laquedem hosszú, száraz kezét:

- Isten veled, Bolygó Zsidó, boldog és céltalan vándor! Igazi jókedv a Te derűd - és bolondok, akik lelkiismeret-furdalástól űzött, sápadt kalandornak ábrázolnak!

- Lelkiismeret-furdalás? Miért? Őrizd meg lelked békéjét, és légy gonosz! Minden jó ember hálás lesz érte. Ó, Krisztus! csúfot űztem belőle. S ő emberfeletti lényé tett. Isten vele, barátom!...

Miközben távolodott, árnyékának játékát követtem tekintetemmel: egyes, kettős vagy hármas árny volt, az utcai lámpák fénye szerint.

Hirtelen hadonászni kezdett, majd panaszos kiáltást hallatott, akár a sebzett vadállat, és a földre zuhant.

Odarohantam, kiabáltam. Letérdeltem, és kigomboltam ingét. Zavaros szemmel nézett rám, és elhaló hangon csak ennyit mondott:

- Köszönöm. Itt az ideje. Minden kilencven-száz évben iszonyú fájdalom hasít belém. De aztán meggyógyulok... és akkor elég erő van bennem a további százéves életre.

És siránkozva azt mondta:

- Oj, oj! - ami héberül „sajnos!”-t jelent.

A zsidónegyed szajháit időközben odavonzotta a kiáltozás, kisiettek az utcára. Megérkezett a rendőrség is. Hiányos öltözetű férfiak jelentek meg, bizonyára az ágyból ugrottak ki. Fejek bukkantak fel az ablakokban. Elhúzódva néztem a rendőröket, akik magukkal vitték Laquedet, s a tömeget, mely követte őket - födetlen fejű férfiak és kikeményített fehér pongyolás lányok.

Néhány perc múlva már senki sem volt az utcán, csak egy prófétaszemű vén zsidó. Gyanakvón rám nézett, és németül mormogta:

- Egy zsidó. Meg fog halni.

S láttam, hogy mielőtt belépne házának kapuján, kigombolja kabátját, és átlós irányban megszaggatja ingét.

A SZENTSÉGTÖRÉS

Szerafin atya, aki felszentelésekor egy előkelő bajor család nevét cserélte fel a szerzetesi névvel, sötétbarna bőrű, szőke hajú, patakkék szemű, sovány férfi volt. A legcsekélyebb idegen akcentus nélkül beszélt franciául, s csak aki misézni hallotta, az gyanította, hogy nem francia származású, mert a szerzetes német módon ejtette a latin szavakat.

Szülei katonának szánták, s miután a müncheni Maximilianeumban elvégezte a kadétiskolát, egy esztendeig csakugyan a svalizsérok egyenruháját hordta.

Ám a katonatiszt csakhamar csalódott az életben, és egy francia Ferenc-rendi kolostorba vonult; nemsokára fel is szentelték.

Az égvilágon senki sem ismerte azokat az eseményeket, melyek arra készítették, hogy a szerzetesek közt keressen menedéket. Annyit tudtak csupán, hogy jobb felső karjára egy név van tetoválva. A tetoválást a ministránsgyerekek pillantották meg, amikor az atya egy ízben prédikációt tartott, és karmelita-barna csuhájának széles ujj felcsúszott karján. Női név volt: Elinor; egy tündérlányt hívnak így hajdani lovagregényekben...

Néhány esztendővel azok után az események után, melyeknek következtében a bajor tisztből francia Ferenc-rendi szerzetes lett, Szerafin atya szónoki, hittudósi és kazuista híre egészen Rómáig eljutott, s meghívták az *advocatus diaboli* kényes és hálátlan feladatára.

Szerafin atya komolyan vette szerepét, s amíg ő volt az ördög ügyvédje, egyetlen szentté avatás sem történt. Olyan szenvedéllyel, oly hevesen és makacsul küzdött például Stavelot-i Boldog Jeromos szentté avatása ellen, amelyet akár sátáninak lehetett volna hinni, ha nem vesszük figyelembe a szerzetes szent személyét - úgyhogy azóta el is ejtették az egészet. A szerzetes bebizonyította továbbá, hogy a tiszteletreméltó Betlehemi Mária eksztázisai csupán hisztériás rohamok voltak. A jezsuiták olyannyira tartottak a félelmetes sátán-ügyvédjétől, hogy visszavonták Jean Saillé atya boldoggá avatásának ügyét, akit már a tizenharmadik században tiszteletreméltónak mondtak ki. Ami Juana del Llobregatnak, a mallorcai csipkeverő leánynak ügyét illeti, aki Katalóniában élt, s kinek Szűz Mária állítólag legalább harminc ízben mutatkozott meg, hol egyedül, hol pedig Avilai Szent Teréz vagy Szent Izidor társaságában, Szerafin atya olyan fogyatékoságokat fedezett fel életében, hogy maguk a spanyol püspökök is lemondtak tiszteletreméltóvá avatásáról, s nevét ma csupán egynémely rossz hírű barcelonai házban emlegetik.

Mivel e szent ügyekben érdekelt rendeket ingerelte és bosszantotta, hogy Szerafin atya milyen elvakult dühvel mocskolja az általuk tisztelt megboldogultak érdemeit, azon fondorkodtak, hogy véget vessenek tisztségviselésének. És micsoda győzelem! Az atyának vissza kellett térnie Franciaországba. Ám a sátán ügyvédjének különös híre ide is követte. Az emberek hátán végigfutott a hideg, ha a halálról vagy a pokolról hallották prédikálni. Ha felemelte jobbját, amelyen csak gyűrűsujja és hüvelykje volt meg, mert a többi ujjja valamilyen ismeretlen kaland következtében hiányzott, úgy érezték, mintha egy törpe ördög szarvas fejét látnák. Elinor nevének távolról ki nem vehető, kékesen derengő betűi pokoli égési sebnek rémlettek, s amikor az atya német kiejtéssel latin szavakat mondott, a hívek reszketve vetettek keresztet.

Szerafin atyában, minthogy alaposan feltúrta a szenttéavatandók hajdan-volt életének történetét, lassacskán megvetés alakult ki minden iránt, ami emberi; minden szentet lenézett, mert rá kellett jönnie, hogy bizonyára nem volnának szentek, ha már szentté avatási perük idején is

ő töltötte volna be a sátán ügyvédjének hivatalát. Bár önmagának sem vallotta be, csaknem eretnekségnek tartotta a szentek tiszteletét; s így, ha csak lehetséges volt, nem is fohászzkodott máshoz, csak a Szentháromsághoz...

A szerzetes kiváló erényeit azonban nem lehetett semmibe venni, s Szerafin atya az érsek gyóntatója lett. Mivel antiklerikális korban élt, szükségszerűen olyan eszközöket keresett, amelyek orvosolhatnák az egyetemes hitetlenséget. Elmélkedései során arra a meggyőződésre jutott, hogy a szentek közbenjárásának nincs valami nagy befolyása az Istenségre:

- Ahhoz, hogy a világ visszatérjen Istenhez - mondta magában Szerafin atya -, Istennek kellene visszatérnie az emberek közé.

Egy éjszaka felriadt, és döbbsen monda magában:

- Hogyan is káromolhattam? Hát nincs-e mindig köztünk Isten? Hát nincs-e velünk az Eucharistia, amely ha minden ember élne vele - elpusztítaná a hitetlenséget a földön?

És a szerzetes felkelt; daróccsuhája már rajta is volt; átsietett az álomba merült kolostoron, felébresztette a kapus frátert, és elhagyta a klastromot.

A sötét utcákon, mint megannyi lidércfény, rongyszedők bolyongtak lámpásukkal, a lámpaoltogatók az utcasarkokon lobogó gázlángokat csavarták le.

Néhol egy-egy pékműhely bejárata világított; Szerafin atya odalépett, kinyújtotta két kezét, és ünnepélyesen így szólt:

- Ez az én testem és ez az én vérem... - átváltoztatván így az egész sütetet.

Hajnatra kifáradt Szerafin atya, s úgy gondolta, annyi kenyeret megszentelt már, hogy csaknem egymillió ember megáldozhat vele. S a tömeg még ezen az áldott napon töltekezhet az Eucharistiával. Hála neki, ismét jók lesznek az emberek, s délutántól kezdve Isten uralkodik majd a földön. Milyen csoda és milyen diadal!

A szerzetes egész délelőtt a város szép utcáin bolyongott, majd déltájban az érseki palota elé ért. Roppant elégedett volt magával; felkereste az érseket, aki éppen asztalnál ült:

- Foglaljon helyet, atyám - mondta a főpap -, tartson velem. A legjobbkor jött.

Szerafin atya asztalhoz ült, s míg a tálalásra várt az abroszon levő kenyeret nézte. Az érsek egy karéj kenyeret szelt magának; a levágott rész kerek volt és fehér, akár az ostya. Az érsek egy darab húst és kenyeret emelt szájához, majd így folytatta:

- Épp a legjobbkor jött, atyám, szükségem van magára - ma reggel nem is miséztem. Ebéd után meggyónok.

A szerzetes összerendezte, majd mereven az érsekre nézett, s rekedt hangon kérdezte:

- Halálos bűn - érsek úr?

De belépett a szolga, gőzölgő tállal kezében, s az ételt a szerzetes elé tette; a főpap, ujját ajkára téve, csendet intett. Ahogy a szolga elhagyta a szobát, Szerafin atya felállt és megismételte:

- Érsek úr - halálos bűn?... És kenyeret evett!

Az érsek megrökönyödve bámult rá; kis kenyérgalacsinokat gyúrt, és a mennyezet felé dobálta őket.

„Milyen fanatikus! - gondolta magában. - Új gyóntatót választok magamnak.”

S a szerzetes így folytatta:

- Halálos bűnt követett el, érsek úr, és szentelt kenyeret evett?

A főpap megrázta fejét:

- Félreértett, atyám, hiszen mondtam, hogy nem miséztem ma reggel.

De Szerafin atya térdre vetette magát, karját keresztbe fonta, és így kiáltott:

- Nagy bűnös vagyok, érsek úr! Ma reggel városunk valamennyi pékműhelyében átváltottam valamennyi kenyeret! Szentelt kenyeret evett, érsek úr! Egy csomó ember, akik közül sokan a halálos bűn állapotában voltak, a mi Urunk testéből evett! Profanizálták az isteni ételt - miattam, szentségtörő pap miatt...

Az érsek felugrott. Félelmetes volt:

- Anatéma, barát! - kiáltotta.

S mivel az érsek gondolataiban klasszikus emlékekkel keveredett a hajdani plébánosi gyakorlat, szenvedélyes hangon így szólt:

- *Advocat infame vatem dici!* - és szellemesen így ejtette, tizenhatodik századi franciák módján:

- *Avocat infâme va-t-en d'ici!*

És elkacagta magát.

De a szerzetes nem nevetett.

- Gyóntasson meg, érsek úr - mondta -, utána meggyóntatom én.

Kölcsönösen feloldozták egymást. Azután a bűnös Ferenc-rendi barát kérésére befogtak az érsekség valamennyi hintájába és a püspöki palota cselédjei, kispapjai végigjárták a város pékségeit, hogy összevásároljanak minden kenyeret, és a szentségtörő barát kolostorába szállítsák.

A kolostorban összegyűltek a szerzetesek.

- Mi történt Szerafin atyával? - kérdezte a házfőnök. - Hiszen oly erényes volt! Talán, akárcsak hajdani testvéreink, akiket tévútra csábítottak az ég madarai és ők évszázadokig eksztázisban éltek -, talán ő is csak száz év múlva tér meg közénk...

A szerzetesek keresztet vetettek; mindenkinek volt egy idevágó története:

- Egy heisterbachi barátot, aki kételkedett az örökkévalóságban, egy mókus rossz útra vezetett az erdőben. A barát azt hitte, hogy tíz percet töltött az erdőben. De amikor visszatért a kolostorba, látta, hogy az utat szegélyező zsenge ciprusok időközben hatalmas fává terebélyesedtek...

S egy másik barát így szólt:

- Azt mondják, a görögök idején is történt egy-két hasonló eset. Ki tudja, lehet, hogy a hajdani szirének lelke vándorolt át a madarak testébe a középkorban...

Ebben a pillanatban kopogtattak a kolostor kapuján; az érsekség kispapjai léptek be, és roppant elővigyázatosan karjukban hozták a különféle alakú szentelt kenyereket Volt köztük hosszú és vékony vekni, kerek címerpajzsra emlékeztető, rácsszerűen bevagdossított cipó -

aranyként ragyogott a héja, ezüstként rajta a liszt -, amelyet a címertanhoz mit sem értő pékmunkások dagasztottak, sápadt narancshoz hasonló bécsi zsömle és fonott meg mazsolás kalács.

És a *Tantum ergo*t éneklő szerzetesek élén a kápolnába cipelték terhüket a kispapok, és egymásra rakták az oltáron a kenyereket...

A papok és a barátok, engesztelésképpen a szentségtörésért, egész éjszaka buzgón imádkoztak. Másnap reggel mindnyájan megáldoztak, s így tettek a következő napokon is, míg el nem fogyott az utolsó szentelt morzsa - a végén már ropogott foguk alatt a száraz kenyér...

Szerafin atyát nem látták többé a kolostorban. Nem tudnánk, hogy mi lett vele, ha a lapok nem adták volna hírül, hogy Peking ostrománál elesett az Idegenlégió egy névtelen katonája, akinek jobb felső karjára női név volt tetoválva: Elinor - egy tündérlányt hívnak így a hajdani lovagregényekben...

A LATIN ZSIDÓ

Aludtam akkor reggel, s épp valami gyönyörűt álmodtam. Éles csöngetés riasztott fel. Latinul, franciául, németül, olaszul, provençalul és vallónul káromkodva feltápáskodtam, felhúztam nadrágom, papucsba bújtam, és ajtót nyitottam. Egy jól öltözött, ismeretlen úr arra kért, hogy fogadjam egy percre...

Az ismeretlen urat bevezettem abba a szobába, mely szalonom, dolgozószobám s szükség esetén ebédlőm is. Helyet foglalt az egyetlen karosszékből, én pedig eközben gyorsan megmosakodtam, és felöltözködtem a hálószobában. Az ébresztőóra pillantottam: tizenegy óra volt. Megmártottam fejem a mosdóban; miközben nedves hajamat dörzsöltem, az idegen úr így kiáltott:

- Engem nem szokás megvárakoztatni!

Kócos hajjal átsiettem a szobába; az ismeretlen úr épp a pástétom maradéka fölé hajolt, amelyet elfelejtettem eltenni. Mentegetődöztem, s arra kértem, engedje meg, hogy kabátot öltsek; a pástétomot pedig átvittem a hálószobába. Amikor ismét átmentem hozzá, az idegen úr mosolyogva így szólt:

- Olvastam *A prágai vándort*, s láttam belőle, hogy rokonszenvezik velem...

Hebegtem valamit; nem mertem ellenkezni, mert azt hittem, hogy egy különös könyvkiadóval van dolgom, akit meghódítottak írásaim, és most meg akar jelentetni valamit tőlem, jó fizetség ellenében, persze.

- Gabriel Fernisoun a nevem - folytatta az ismeretlen úr -, s Avignonban születtem. Ön nem ismer engem, de mivel szereti a zsidókat, engem is szeret - mert én zsidó vagyok, tisztelt uram!

Nevetve feleltem, hogy ez esetben csakugyan szeretem - ám Fernisoun félbeszakított:

- Álljunk meg! - kiáltotta. - Ne szeressen engem! Ön szemérmetlen ember, kedves barátom! Katzenjammere van ma reggel, szegénykém - és szerelemről mer beszélni!

Tiltakoztam. Erkölcseim patyolattiszták, mondtam, éjfél után egy órakor feküdtem le, egy perccel sem később. Fernisoun ismét a fotelba telepedett. Én egy székre ültem.

- Azt elhiszem, hogy nem szerelmes - mondta. - S mivel látom, hogy értelmes ember, tisztázni óhajtom a zsidók iránti rokonszenvét. Miféle zsidókat szeret?

Hízalgésszel feleltem a különös kérdésre:

- Főként az avignoni zsidókat, kedves uram, s közülük is azokat, akiknek keresztnéve Gabriel, mert ez a név *el*-l végződik, akárcsak legkedvesebb szavaim:

Az angyalok neve, mivelhogy vége *el*,
szép, mint a szép *kebel*, melyet *lepel lep el*.

Fernisoun zajosan nevetett, és diadalmasan felkiáltott:

- Helyben vagyunk, barátocskám! Mondja csak ki nyíltan és köntörfalazás nélkül, hogy a Nyugat-Európa déli részén élő zsidókat szereti. Márpedig ez esetben nem a zsidókat szereti, hanem a latinokat! Bizony, a latinokat! Azt mondtam az imént, hogy zsidó vagyok, kedves uram - de csak felekezeti értelemben használtam a szót, mert minden más szempontból latin

vagyok! Ön az úgynevezett portugál zsidókat szereti, akik hajdan látszatra megkeresztelkedtek, s akik spanyol vagy portugál keresztapjuktól spanyol vagy portugál nevet kaptak. Azokat a zsidókat szereti, akiknek katolikus nevük van, mint Santa-Cruz vagy Saint-Paul. Az olasz zsidókat szereti meg azokat a franciákat, akiket *venaissieniek*nek neveznek. Mint említettem, uram, Avignonban születtem, s olyan családból származom, mely évszázadok óta ott él. Ön az olyan neveket szereti, mint Muscat vagy Fernisoun. Azért szeret bennünket, mert ránk, portugálokra és *venaissieniek*re nem nehezedik átoksúly. Nem, mi nem vagyunk átkozottak! Nekünk semmi közünk ahhoz a justizmordhoz, amelynek Krisztus áldozatául esett. Ezt bizonyítja a hagyomány - s bennünket nem is sújt az átok!...

Fernisoun felállt a karosszékből; arca vörös volt, hadonászott; én a széken ülve, tátott szájjal bámultam rá. Aztán megnyugodott, körülnézett, s megvető fintorral így folytatta:

- Elég rossz kis lakás, barátocskám! Egyébként füttyölök rá. De bizonyára akad valami jó itókája. Látogatói roppant hálásak lennének érte.

A kandallóhoz léptem, felemeltem rácsát, és egy üveg égi évjáratú bergamott-körtelikört vettem ki a hamuból. Fernisoun, amíg poharat kerestem, felbontotta az üveget. Dicsértem a likőr kiváló minőségét, s közöltem, hogy egy pfalzi, druckheimi szeszgyárostól kaptam. Fernisoun oda sem hallgatott, csordultig megtöltötte poharát, és egyetlen hajtással kiitta, majd a padlóra rázta az utolsó csöppeket.

- Inkább csészéből ivott volna? - mentegetődztem.

Fernisoun válasza sem méltatta kérdésemet.

- Meg aztán - folytatta - maguknak, latinoknak voltaképpen igazuk van, amikor bennünket, latin zsidókat szeretnek. Mert mi ugyanúgy a latin fajhoz tartozunk, akár a provence-i meg szicíliai görögök és szaracénok. Mi már nem vagyunk piszkos idegenek, legalább annyira nem, mint az a sokfajta népség, amely a nagy inváziók következtében összekeveredett a Birodalom római lakosságával. Egyébként is a latinitás legjobb terjesztői vagyunk. Mert milyen nyelven beszél a bulgáriai és törökországi zsidók jó része? Spanyolul!

Fernisoun megint felhajtott egy tele pohár körtelikört, majd mellényzsebeiben keresgélt, és egy csomag cigarettapapírt vett elő. Dohányt kért. Odanyújtottam a dohányt és a gyufát. Fernisoun cigarettát sodort, meggyújtotta, és száján meg két orrlyukán eregetve a füstöt, így folytatta:

- Voltaképpen mi a különbség zsidók és keresztények között? Az, hogy a zsidók reménykednek a Messiásban, a keresztények pedig emlékeznek rá. Nietzsche magáévá tette a zsidó gondolatvilágot. És hány latin embert itattak át Nietzsche tanai, hányan reménykednek ebben a semmiképp sem messianisztikus, emberfölötti lényben, kinek eljövetelet Zarathustra meghirdette - s mindez a *Vendidad*ból ered, amelyben a tündökletes szent ígét magasztalja, az eget, mely önmagát szülte, a végtelen időt, az odafönt szálló levegőt, a bölcs mazdeus törvényeket, Zarathustra daeva-ellenes törvényét! Mi, latin zsidók, mi már nem reménykedünk. A próféták megígérték az anyagi boldogságot: megkaptuk. Franciaország, Itália, Spanyolország már nem tekint bennünket idegeneknek. Szabadok vagyunk. Minthogy nincs mit kívánnunk, reménykednünk sincs miben, s én bele is nyugszom ebbe; a Megváltó miérettünk ugyanúgy eljött, mint magukért. S hadd valljam be: lelkem mélyén katolikus vagyok. Hogy miért? - kérdezi. Mert Franciaországban már nincs héber vallás. Az orosz, lengyel, német zsidók megőrizték a kinti és külsődleges vallást. Rabbijaik ismerik, tanítják és ébren tartják a zsidó hitet. Mi viszont vajban sült pecsenyét eszünk, faljuk a disznóhúst, füttyölünk Mózesre meg a prófétákra. Ami engem illet, imádom az intim vacsorák rákkal megrakott tállait, a csigáért pedig egyenesen bolondulok... A héber? Sokan közülünk alig tudják elolvasni a héberbetűs

szöveget bármicvójukkor. Héber tudósainkat megmosolyogják a külföldi rabbik, a *Talmud* francia fordítása pedig a német vagy lengyel zsidók nézete szerint valóságos emlékműve a franciaországi rabbik tudatlanságának. Így hát mit sem tudok a zsidó vallásról, s nem is érdekel. Eltűnt, akárcsak a pogányság, vagy inkább... nem, mégiscsak úgy, mint a pogányság, továbbél a katolicizmusban, mely főként *theophaniájával* vonz. Az alexandriai judaizmus nem sokat törődött a zsidó theophaniákkal. Az ilyesmi ebben a korban meseszerűnek és közönségesnek tetszett. A katolicizmus különféle dogmákat eredeztetett a theophaniából. És ez a csoda nap mint nap megismétlődik a misén. A Szent Szív története rajongásba hozza öreg latin zsidó szívemet, mert imádom a theophaniákat és az antropomorfizmusokat, uram... Katolikus vagyok - eltekintve a keresztségtől.

- Hát ez pofonegyszerű - mondtam. - Kereszteltesse meg magát. A keresztség olyan szentség, amelyben bárki részesítheti: egy férfi, egy nő, zsidó, protestáns, buddhista, mohamedán.

- Tudom - felelte Fernisoun -, de csak később akarok élni vele. Addig is: szórakozom.

- Áhá! a keresztségnek az a következménye, hogy minden bűnt eltöröl. S mivel csak egyszer részesülhetünk benne, a lehető legtovább késleltetni kívánja ezt a pillanatot.

- Pontosan erről van szó. A Messiásban nem reménykedem már, de a keresztségben igen. S ez a remény minden elképzelhető élvezetet lehetővé tesz számomra. Én *teljes* életet élek. Pazarul szórakozom. Lopok, gyilkolok, nők hasát metszem fel, sírokat fosztogatok, s mégis a mennyországba fogok jutni, mert bízom a Keresztségben, s értem nem fognak *kaddist* mondani halálom után.

- No, ez talán mégiscsak túlzás - mondtam némi gyanakvással. - Attól tartok, túlságosan rabul ejtette egy bizonyosfajta irodalom. De vigyázzon, a halál úgy érkezik, mint a tolvaj, nesztelen léptekkel, váratlanul, s ha abban a szerencsében volna részem, mint önnek, hogy hívó lennék, még azt is hozzátenném: és a pokol tornáca jószándékkal van kikövezeve. Csakugyan: milyen könyveket olvas?

- Valóban érdekli? Nézze, itt a könyvtáram; épületes művek.

Két elrongyolt könyvet húzott ki zsebéből; megnéztem őket. Az egyik könyvecskének az volt a címe: *Az avignoni egyházmegye katekizmusa*; a másiké: *A magyarországi vámpírok*, szerzője Dom Calmet. Az utóbbi cím megijesztett - jobban, mint a latin zsidó kijelentései a bűnről. Rádöbbsentem, hogy egy csöppet sem henceg, s a tudós és vérengző férfiú, akivel dolgom akadt, csakugyan rögeszmés gyilkos. Gyors pillantást vetettem magam köré, abban a reményben, hogy fegyvert találok, amely védelmemre szolgálhat ha Fernisoun őrzöngeni kezdene. Egy állványon, elérhető távolságban, pisztoly alakú illatszerszóró-üveget pillantottam meg; már rég elromlott, s értéktelen lévén, ki kellett volna hajítanom. S most ez a kis üveg mentette meg az életem. Mert Fernisoun, kihasználva, hogy elfordítottam tekintetem, ruhája alól, az övéből kést rántott elő. A földre hajítottam a két könyvet, gyorsan megragadtam a parányi álpisztolyt és a latin zsidóra szögeztem. Fernisoun elsápadt, minden tagjában reszketni kezdett, és így könyörgött:

- Kegyelem! Félreértette a mozdulatomat!

- Gyilkos! - kiáltottam. - Takarodj innét, és kövesd el másutt büntetteid, amelyekről azt hiszed, hogy bocsánatosak! Elveim nem engedik, hogy feljelentsélek, de kívánom, hogy kegyetlen tetteid még ma este elnyerjék méltó büntetésüket! Gyávaágod, remélem legalábbis, határt szab áldozataid számának, és fecsegésed fel fogja hívni rád a rendőrség figyelmét. Vannak még bírák Párizsban, s ha elnyered a keresztséget, csak azelőtt történjék, hogy a vesztőhelyre kísérnek!

Fernisoun felszedte a földről a két könyvet, majd felegyenesedve roppant udvariasan bocsánatot kért, hogy megijesztett. Megparancsoltam, hogy adja ide kését; életveszélyes katalán bicska volt. Engedelmeskedett, majd nevetséges kis illatszóró-pisztolyomtól fenyegetve - melyet egy pillanatra sem tettem le kezemből - elhagyta a szobát.

Aznap este takarékoságból otthon vacsoráztam, felvágottat ettem, meg azt a pástétommaradékot, amely fölé hajolva találtam délelőtt Fernisount. Fogalmam sem volt, micsoda veszély leselkedik rám. Ám hamarosan megtudtam, milyen fekete a latin zsidó lelke. Pokoli fájdalmat éreztem beleimben. A pástétom meg volt mérgezve. Fernisoun valamilyen dögletes méreggel öntözte meg vagy hintette be a pástétomot, s én rövid idő alatt elpatkoltam volna, ha nem iszom egy kis üveg olajat, majd egy fiola glicerint. Ilyen módon sikerült mindent kihányynom: ez mentett meg. Leszaladtam tejért, s szerencsére orvosi segítség nélkül is megúsztam a dolgot.

A következő napokban a hírlapok Párizs különböző részein asszonyok ellen elkövetett szenzációs bűncselekményekről számoltak be. Az egyik asszonyt mezítelenül találták a Belleville körút kellős közepén, mintegy karóba húzva - akárcsak egy kibontott zászlót. Az ismeretlen gyilkos gyermekeket, aggastyánokat fojtott meg. Feltűnt, hogy csupa gyenge embert támadott meg. Késő este, a körutakon nyüzsgő tömegben férfiak és asszonyok combját vagy karját sebezte meg egy borotva - egyetlen metszéssel áthatolt a ruhán és a bőrön. A borotva nem okozott fájdalmat, és a szerencsétlen áldozat csak néhány lépés után esett össze vérben fürödve. A gyilkosokat nem találták meg. Az első bűncselekményeket apacsbandáknak vagy egyéb tetovált gonosztevőknek tulajdonították, olyan gyilkosoknak, akik kétségbeejtik a szebbelkű embereket és azokat, akik azt hiszik, hogy az emberi nem tökéletesíthető. A többi gaztettet egy örült számlájára írták, hiszen rengeteg az ilyen rögeszmés tébolyult, aki nem az esküdtszék elé kerül, hanem a Salpetrière kórházba. Nemegyszer kísértést éreztem, hogy feljelentsem a bűnök elkövetőjét. Bizonyos voltam benne, hogy a *katekumen* Gabriel Fernisoun az, aki a keresztségre várva gyilkosságokat követ el. De győzött bennem az önzés. Megmenekültem a szörnyetegtől - s hagytam, hogy kedvére cselekedjék, nem jelentettem fel...

...Néhány hónap múlva meglehetősen vegyes társaságba csöppentem, amely a Diáknegyed kocsmáiban szokott tanyázni. A *Lorraine*-ben ültünk, előttünk abszint; módszeresen kavargattuk. A társaság egyik tagja zugújságíró volt, pletykakrónikát írt tengődő revolverlapok harmadik oldalára, nagy napilapoknak szállított híreket, és hirdetésekét kunyerált a kereskedelmi vállalatoktól. Ott ült továbbá egy sofőr, ellenzős sapkában és főkabór kabátban; a sofőr bejáratos volt a Grande-Armée sugárút valamennyi gyárosához, mindig akadt egy eladni való autója, és mindig épp vásárolni akart egyet; kitűnően ismerte valamennyi autómárkát, és alkalomadtán levágta az embert száz *soura*. A többiek: egy képzőművészeti főiskolás meg egy gyarmati tisztviselő, aki nemrég érkezett haza Martinique szigetéről. Immár harmadszor mondta el a Mont-Pelée kitörésének történetét. Az újságíró azt javasolta, hogy pókerezzünk. A főiskolás nagyot ásított, s azt ajánlotta, játsszunk jokeres pókert.

- Philippe! - kiáltott fel egyszerre a sofőr.

Philippe, aki állítólag egyetemi hallgató volt s mindenestre jóképű fiú, egy meglehetősen csinos barna lány, a „nagy Nella” társaságában érkezett. Nella a napi divatnak megfelelően roppant hosszú ruhaderekat viselt, minek következtében úgy látszott, mintha zsíros fara volna; de ez a hatalmas dudor csupán látszat volt: aki közelebbről ismerte Nellát, cáfolta, hogy *kallipügosz* volna. Philippe kezét rázott velünk, levetette kalapját és felöltőjét, megigazította

frizuráját meg nyakkendőjét, és a szomszéd asztalhoz telepedett, szembe Nellával. Magának eperlikőrt rendelt, Nellának kínabort. Aztán felénk fordult, és kijelentette:

- Óriási híreim vannak! Nella zárdába vonul!

- Már nincsenek kongregációk - kiáltotta a sofőr.

Az újságíró kijelentette, hogy jókora összeget kell letennie annak, aki zárdába megy.

- Szegénygondozó kongregációba akarok lépni - jelentette ki Nella.

Harsányan nevettünk, majd kórusban kérdeztük:

- És miért?

Philippe vihogott:

- Unalmas és képtelen história. Na, mondd el Nella.

- Én is unom már! - mondta Nella.

Addig erősködtünk, amíg mégiscsak elkezdte:

- A Pepinière utcában volt dolgom, a Saint-Augustin tér közelében, s a Malesherbes körúton jöttem visszafelé, mert a Madeleine-nél akartam omnibuszra szállni. A Mathurins utca sarkán egyszerre csak egy férfi toppant elém, s azt kiáltotta: „Kedves asszonyom vagy kedves kisasszony - zsidó vagyok. Haldoklom: kereszteljen meg!” Megijedtem; csaknem éjfél volt már. El akartam szaladni, de az ismeretlen úr zihálva megragadta a karom, és könyörgött: „Nagy bűnös vagyok! Utolsó bűnöm, mind közül a legocsmányabb, hogy megmérgeztem magam. Azt gondoltam, esetleg kereszttség nélkül halok meg, s elhatároztam: öngyilkos leszek - de oly módon, hogy még legyen időm megkeresztelkedni. Szánom-bánom bűneimet asszonyom, és könyörgök tegye meg! Az úttest szélén, a járda mellett van víz. Arra kérem, csöpögtessen néhány csepp a fejemre, és mondja azt: Megkeresztellek az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek nevében. Siessen, már hat a mérge, érzem, hogy hamarosan meghalok.” Néhány járókelő megállt, kíváncsian bámultak ránk. Az ismeretlen úr hirtelen elgyengült, a járdára rogyott. Szánalom fogott el a haldokló iránt. Oly kétségbeesetten könyörgött! Egy kis vizet mertem az úttest lefolyójából, és kérése szerint megkereszteltem a zsidó férfit, ő pedig fájdalmasan így kiáltott: „*Mea culpa! mea culpa!*” Ebben a pillanatban rendőrök érkeztek. A megkeresztelt férfi már félrebeszélte: „Keresztény vagyok!... Ó, hogy szenvedek... Adjatok inni... Megnyílik fölöttem a menny...” És görcsösen rángatózni kezdett, majd - miközben elvitték a rendőrök - kiszenvedett. Azt mondták, kövessem őket az őrszobára. Az ügyből kifolyólag néhányszor el kellett mennem a rendőrszóra. Az újságok is megírták, de azóta más, érdekesebb események kötik le a közönség figyelmét. Nem kaptam olyan reklámot, mint amilyet reméltem - legalábbis egy ideig. A zsidót Gabriel Fernisounnak hívták. Zsebében végrendeletet találtak. Vagyonat Párizs érsekeire hagyta, azzal a kéréssel, hogy az összeget használják fel a zsidók megtérítésének meggyorsítására - ennek az eseménynek nem sokkal a világ vége előtt kell bekövetkeznie. De addig is: *engem* megtérített. Nem tud megnyugodni a lelkem, amíg nem leszek szegénygondozó apáca. Minél előbb zárdába akarok vonulni. Képzeli el: mindazok, akik Fernisoun holttestéhez léptek, megdöbbenve tapasztalták, hogy milyen édes illat száll belőle. A rendőrtiszt azt mondta, az orvosoknak van valami magyarázatuk erre a jelenségre, amely csakugyan bekövetkezik néha. De véleményem szerint csoda történt. És ami ennél is érdekesebb: az egyik rendőr, aki a holttestet az őrszobára vitte, nagyot nevetett, mert azt hitte, hogy részeggel van dolga. Másnap ütőértágulatszakadást kapott, és meghalt. A másik rendőr zsebkendőjével letörölte a habot a haldokló ajkáról, majd lezárta a

szemét. Hatalmas összeget örökölt: egész életében gazdag ember lesz. Ettől az utóbbi rendőrtől hallottam, az őrszobán.

A társaság valamennyi tagja zavartan hallgatta a történetet. Elsőnek az újságíró sietett el, mondván, hogy megírja Fernisoun és Nella találkozását. De azt hiszem, végül is lemondott tervéről, mert a história túlságosan klerikális jellegű volt, és a bollandisták szája íze szerint való. A sofőr meg a főiskolás kifizette fogyasztását, majd szótlanul vették kalapjukat. Philippe egy *jacquet*-táblát kért, én pedig meglehetősen bánatosan elmentem - átengedvén a megtért leányt és szeretőjét a *jacquet* gyönyörűségének.

Másnap felkerestem egy pap-barátomat. Részletesen elmondtam neki Fernisoun történetét, nálam tett látogatásától kezdve egészen a halálát követő jelenségekig. A pap figyelmesen végighallgatott, majd így szólt:

- Ez a Gabriel Fernisoun bizonyly a mennyországban van már. A keresztség minden bűnt lemosott róla, s most, az ártatlanok társaságában az örökimádásnak szenteli magát. Azoknak a mennybéli üdvözlteknek számát gyarapítja, akikről az Egyház Mindenszentek napján emlékezik meg.

Ezzel el is búcsúztam barátomtól. De később értesültem róla, hogy az érsek hozzájárulásával - aki örököse lett Fernisoun tekintélyes vagyonának - minden iratot összegyűjtött a zsidó furcsa és épületes történetéről, aki bűnösként élt ugyan, de üdvözült, mert erős hite volt. A pap írásos tanúvallomást kért a rendőrtől, Nellától, a rendőrtisztától. Megígértem, hogy én is leírom a magamét.

Ötven év múlva Rómában sor kerül majd Gabriel Fernisoun szentté avatási pörére. Isten ügyvédjének könnyű dolga lesz. Fernisoun a megkereszteltetése és halála között eltelt rövid időben épületesen és csodálatra méltóan viselkedett, előző életét pedig lemosta róla a keresztség, vallási szempontból az mit sem számít. A csodák, amelyeket holtteste véghezvitt, kétségbevonhatatlanok. És milyen nevetséges, hogy a tudomány természeti jelenséggé akarja megmagyarázni a holttest árasztotta édes illatot. S mi több: Fernisoun hullája máris megtérített valakit. Nella - igaz ugyan, hogy a pap ösztökélésére - felvette az apácafátyolt, és most a kolostorban okítja társnőit. A két rendőrrel bekövetkezett csoda vitathatatlan. A hitetlenek azt állítják ugyan, hogy a hirtelen halál és a váratlan örökség véletlen volt, de hát egy szentté avatási pörben nincs mit keresnie a véletleneknek. Az egyetlen ügyvédi fogás, melyhez az *advocatus diaboli* folyamodhat, a keresztség minőségének kérdése. A párizsi csatornalé ritkán patyolattiszta. Mivel Fernisount egy konflisszállomás közelében keresztelték meg, az *advocatus diaboli* minden bizonnyal azt fogja feltételezni, hogy ez a víz talán egyszerűen lóhúgy volt. Ha ez az álláspont diadalmaskodik, bebizonyítja, hogy Fernisount voltaképpen nem is keresztelték meg, s ebben az esetben - Uram Isten! - ...mindnyájan tudjuk, hogy a pokol tornáca jószándékkal van kikövezve.

AZ ERETNEK SZEKTAALAPÍTÓ

Az angolszász világ erősen érdeklődik a vallási kérdések iránt. Főként Amerika: évenként új s új vallások keletkeznek a kereszténységből, és számos hívet toboroznak.

A katolikus egyház viszont ügyet sem vet a reformátorokra és prófétákra. A katolikusok közössége nem törődik saját vallásának alapjaival. Igen ritkán kerül sor olyan kis teológiai viszályokra, amilyenek egykor eretnek vallások keletkezéséhez vezettek, pedig gyakran megesik, hogy katolikus papok kilépnek az Egyházból. Az ilyen kiugrások annak következményei, hogy ezek a papok elvesztik hitüket. Sokan azért hagyják el az Egyházat, mert bizonyos erkölcsi vagy fegyelmi kérdésekben (a papok nőtlensége stb.) különvéleményük van. A kiugrott papok jó része hitetlen; de akad köztük, aki valamilyen apró szakadárságot vall. Igazi szektaalapító eretnek azonban nincsen már - mint amilyen Arius volt például. Magányos szektánsok talán léteznek most is, de lehetetlenségnek látszik, hogy igazi szakadár bukkanjon fel.

Épp ezért Benedetto Orfei ügye, aki a tizenkilencedik század végén Rómában megalapította az úgynevezett *Három-Élet* eretnekségét, tudomásom szerint egyedülálló eset.

Benedetto Orfei atya 1878-tól kezdve kiutasított szerzetesrendjét képviselte az olasz kormány mellett. Orfei atya teológus és gasztronómus volt, jámbor és ínyenc férfiú. Sokra tartották a pápai udvarban, s ha későbbi cselekedetei nem következnek be, ma már bizonyára bíboros volna, vagyis *papabilis*. Orfei, aki épp arra való ember volt, hogy békésen viselje a bíboroskalapot, eretnekséget akarván alapítani, rossz útra tért. Kiközösítése után visszavonult egy frascati villába, s itt főpaposkodott; mindössze néhány cseléd volt a híve, két jámbor hölgy meg egy-két parasztgyerek, kiket eretnekségének alapelveire oktatott. Nézete szerint dicsteljes szektát készített elő imigyen, amely arra rendeltetett, hogy a katolicizmus helyébe lépjen. Mint minden eretnek, Benedetto Orfei is elvetette a pápai csalatkozhatatlanság dogmáját, s esküdött rá, hogy Isten olyan hatalommal ruházta fel, melynek alapján megreformálja az Egyházat. Azt hiszem, ha Benedetto Orfeit eretnek gondolatainak megszületése előtt pápává választották volna, épp ellenkezőképpen jár el, s a csalatkozhatatlanság dogmáját arra használja fel, hogy rákényszerítse a katolikus hívőkre dogmájának elfogadását - melynek tagadói ez esetben eretneknek minősültek volna...

Egy békés májusi délután kerestem fel Benedetto Orfeit. Az eretnek szektaalapító süppedő karosszékben üldögélt. Asztalán iratok sorakoztak - alkalmasint *brévék* és *enciklikák*. Roppant udvariasan fogadott, és tiszteletemre régi évjáratú *vino santót* szolgáltatott fel, továbbá római vagy szicíliai eredetű ínycsiklóséget: mézzel ízesített diót, valamint egy pástétomféle ételt, amelyet cukros masszából készítettek és rózsa-, menta- meg citromillatokkal szagosították, s különféle gyümölcsöket kevertek bele (narancs, cédrát és ananász héját), *cotognatának* nevezett, rendkívül édes birsalmasajtot, egy másik édességet, amelyet *cocuzzatának* hívnak, továbbá *persicatának* nevezett barackízes palacsintát. Azt követelte, hogy kóstoljam meg a *vino santót*, és ő is élvezettel szürcsölgette a bort, elégedettségének jeleit mutatván: bólogatott, majd ügyes ajak- és nyelvmozdulatok segítségével egy korty borral öblögette száját, bal kezével pedig hasát simogatta. Hamarosan észrevettem, hogy a derék eretnek süket, mint az ágyú. Mivel amúgy is tudta, hogy azért kerestem fel, mert jegyzeteket akarok készíteni egy

tanulmányhoz, mely eretnekségének kérdéseit taglalja, hagytam, hadd beszéljen, s egyszer sem szakítottam félbe.

Benedetto Orfei alessandriai származású volt, és szeretett tájszólásban beszélni. Előadását vaskos, csaknem trágár, de hihetetlenül kifejező szavakkal tarkította. A misztikusok szoktak ilyesfajta fordulatokat használni, minthogy a misztika közel áll az erotikához. Bár Benedetto Orfei némely kifejezése bizonyára érdekelné a filológusokat, beszámolójának ezeket a vonatkozásait mégsem fogom kidomborítani. Egyébként is csak felületesen ismerem az itáliai tájszólásokat, nem is értettem meg mindent, s az eretnek némely fordulatát csupán arcjátékának köszönhetően tudtam követni.

Íme, hogyan beszélt el Benedetto Orfei annak történetét, amit ő sugallatos megtérésének nevezett:

- Egész nap a *hiposztázissal* foglalkoztam. Este, miután elrebegtem esti imámat, lefeküdtem, és a rózsafüzért mondtam. És közben a Vallás rejtélyein elmélkedtem. Isten Fiának jóságán tűnődtem, aki, hogy lemossa rólunk az eredendő bűn szennyét, emberré lett, és iszonyú kínszenvedések közepette meghalt a Kereszten, jobbján s balján a két latorral. S egy mondat fészkelte be magát agyamba, népdalszerű refrénné vált; így dúdolgattam:

*Három férfi volt
Fönt a Golgotán,
Mint az égben fönt
A Szentháromság.*

Az eretnek hirtelen elhallgatott, láthatóan megilletődve, töltött poharainkba, s bánatos, de csakhamar felviduló arccal felhajtotta a magáét, majd bendőjét kezdte simogatni. Arcán egyre nagyobb öröm tükröződött, és Benedetto Orfei hangosan dicsérni kezdte az olajsűrű, csúszós óbort. Arra kért, ízelem meg a *cocuzzatát*, majd így folytatta:

- Az isteni refrén ott dalolt lelkemben, míg csak el nem szunnyadtam. Mélyen aludtam; és reggel, az igaz álmok idején megnyílt fölöttem az égbolt. A Segédlet, a Hatalom, a Megvalósítás hierarchiáinak karában, magasabban, mint maga az arkangyali kar, mely pedig mind közül a legmagasabb rangú, három férfit pillantottam meg a Keresztfán, mintegy arra készen, hogy imádjam őket. Szememet olyannyira vakította a fény, mely a Keresztrefeszítettekől áradt, hogy lesütöttem tekintetem, s ekkor megpillantottam a Szüzek, Özvegyek, Hitvallók, Egyházatyák, Mártírok csoportját, akik mind a Keresztrefeszítetteket imádták. Védőszentem, Szent Benedek, elébem sietett; egy angyal, egy oroszlán meg egy ökör kísérte, feje fölött pedig egy sas lebegett. „Emlékezz, barátom!” - mondta Szent Benedek, s jobbával a Keresztrefeszítettekre mutatott. Észrevettem, hogy jobb kezének hüvelykujja, mutatóujja és középső ujja ki volt nyújtva, másik két ujját viszont begörbítette. S ekkor az arkangyalok meglengették a füstölőket, és olyan illat szállt a levegőben, mely édesebb a legtisztább minaeai tömjénnél. Láttam, hogy a Védőszentemet kísérő angyal csodálatosan ékes aranycibóriumot tart kezében. Szent Benedek kinyitotta a cibóriumot, ostyát vett ki belőle, három részre osztotta, s én egyetlen ostyával háromszor megáldoztam - az ostya íze pedig élvezetesebb volt, mint a mannáé, amelyet a zsidók a sivatagban ettek. Az arkangyalok lanton, hárfán s egyéb mennyei hangszereken muzsikáltak, bűvös zene szólt, és a Szentek Kara így énekelt:

*Három férfi volt
Fönt a Golgotán,
Mint az égben fönt
A Szentháromság.*

Felébredtem. Azonnal megértettem, hogy ez az álmom igen jelentős esemény a magam és az emberiség életében. Az a tény, hogy reggel álmodtam, kétséget sem hagyott felőle, hogy igaz álom volt. Ám mivel azokat a hittételeket borította fel, melyek alapjait képezik a kereszténységnek, haboztam, hogy elmondjam-e a pápának? Másnap éjjel ismét álmodtam hajnalban. Két asszony között ott állt a Szent Szűz, és így szólt hozzájuk: „Ti is Isten anyja vagytok - de az emberek nem ismerik anyaságotokat!” Amikor felébredtem, tiszta víz voltam. Most már nem habozhattam. Hangosan elmondtam a *doxológiát*. Azután misét celebráltam a *Santa Maria Maggiore*-ban, majd a Vatikánba mentem, és magánkihallgatást kértem a Szentatyától; fogadott. Elmondtam a történeteket. A pápa szótlanul végighallgatott, majd elgondolkodott. Elmélgzése végén szigorú hangon azt mondta, hogy hagyjak fel mindenféle teológiai tanulmánnyal, ne gondoljak többé a nevetséges és képtelen dolgokra, amelyeket minden bizonnyal egy démon sugalmazott. Megparancsolta, hogy keressem fel egy hónap múltán. Szomorú voltam, és szégyenkeztem, visszatértem az üres kolostorba, és zokogtam. De a refrén - *Három férfi volt...* - megint ott szólt a lelkemben. Teljes erőmmel eltaszítottam - mint valami kísértést. Megalázkodtam Isten előtt.

Egy teljes hónapig szigorú böjtön éltem, és mind a tizenkét önsanyargatást kipróbáltam, amelyet a szemlélődő Harphius javasol *Misztikus teológiájának* második könyvében. Főként az öt végső sanyargatással éltem, mert ezek: az értelem minden kíváncsiságának sanyargatása, minden szívbéli kétely sanyargatása, a lélek minden nyugtalan türelmetlenségének sanyargatása, minden akarati sanyargatása, végül pedig rezignáció, hogy Isten kedvéért minden lemondást elviseljünk. Elmúlt egy hónap, de a penitenciák után csak megerősödött bennem a váratlanul jött meggyőződés; felkerestem a Szentatyát, aki roppant nyájasan, megkérdezte, hogy megszabadultam-e a kiméráktól, amelyeket az eretnesség démona sugallt volt? Csak ennyit tudtam felelni válaszképpen: „*Három férfi volt...*” „Ó, fájdalom! - kiáltotta a pápa. - Megszállta az ördög!” Térdre hullottam. Elmondtam, hogy milyen önsanyargatásoknak vetettem alá magam, és könyörögtem a Szentatyának, hogy űzze ki belőlem az ördögöt. Könnyekkel szemében biztosított róla, hogy Isten figyelembe fogja venni önkéntes alázatodat; azután a szokásos rítusok szerint exorcizált. Nem erősködtem tovább, elmentem; most már bizonyos voltam benne, hogy gondolataim nem sátáni, hanem isteni sugallatra születtek - hiszen az ördögűzés semmit sem ért ellenük.

Az eretnek elhallgatott, a szokásos mozdulatok után egy újabb pohár *vino santót* ivott, eltűnődött egy pillanatig, a mennyezetre függesztett tekintettel, majd hátradőlt a karosszékből, és kezét hasán összekulcsolva malmozni kezdett. És így folytatta:

- Másnap levelet írtam a pápának, közöltem vele meggyőződésemet, és mint az Egyház fejedelmét, arra kértem, hogy nyilatkoztassa ki az igazságot, amelyet csoda útján ismertem meg. Hozzátettem, hogy semmilyen csalatkozhatatlanság nem változtatja hazugsággá az igazat, és ezért ha előbbrevalónak tartja a régi tévedéseket, mint az új bizonyosságot, kiválok az Egyházból. Válaszképpen kiközösítettek. Ekkor elhagytam szerzetesrendemet, és megkapván azokat a javakat, amelyeket annak idején felajánlottam volt neki, erre a békés vidékre menekültem, ahol kitaszítottván a katolikus Egyház kebeléből - megvettem az új vallás alapjait. Bevezettem az igazi hármasság áldozást egy ostyával, mely egyetlen Isten három személyének három emberi teste. Mert ez az igazság: a Szentháromság három emberré lett. Három megtestesülés volt. Az egyetlen Isten három személye ugyanazon a napon szenvedte el a Passiót az Emberiség megváltásáért. A jobb lator volt az Atya-Isten. Könnyű felismerni arról, hogy a Kereszten milyen gondoskodó szavakat ejtett szerelmes fiáról. Élete szomorú volt és türelemmel teljes. Igaztalanul szenvedett, mert latornak tekintették, holott nem volt az. Mindenható és fönséges Úr lévén, nem akarta, hogy egyetlen tanítvány is kövesse. Krisztus,

aki a két isteni Lator között szenvedett ki, maga az Ige volt, s így egyszersmind a Törvényhozó. Szavait és cselekedeteit azért kellett megismertetnie a világgal, hogy okulásra szolgáljanak. Így történt. A bal lator volt a Szentlélek, a Vigasztaló, az Örök Szeretet, mely emberré lévén hasonlatossá akart válni az emberi szeretethez - pedig az ocsmányság csupán. Valódi latorrá lett, és jogosan szenvedett. Íme, ez a szent titok: Isten emberré lett. A megtestesült Atya-Isten azért szenvedett kínhalált, hogy önmagán tegye próbára mindenhatóságát, és olyannyira megalázkodott, hogy ismeretlen maradt - még történetét sem ismerjük. A megtestesült Fiú-Isten azért szenvedett kínhalált, hogy bizonyosságot tegyen tanításának igazságáról, és a vértanúság példáját mutassa. Igazságtalanul, de dicsteljesen szenvedett, hogy megérintse az emberek lelkét. A Szentlélek-Isten jogosan akart szenvedni. Amikor testet öltött, a legesendőbb gyarlóságokkal töltekezett, s az Emberiség iránti részvétből és mély szerelemből minden bűnt magára vállalt. Íme, ez az igazság:

*Három férfi volt
Fönt a Golgotán,
Mint az égben fönt
A Szentháromság.*

Így mondotta el Benedetto Orfei eretnekségének történetét, s így fejtette ki tanítását. Annyira magával ragadta a beszéd, hogy még inni is elfelejtett. Ahogy befejezte szavait, jobb kezét kinyújtotta egy *persicata* felé - de teste meg sem mozdult a karosszékekben -, megfogott egy palacsintát, gondosan összegöngyölte, és nagy sietve lenyelte. Aztán töltött magának a *vino santó*ból, megitta, de ügyetlenül, mert a *persicata* és a *vino santo* cigányútra ment, és Benedetto Orfei orrán-száján ömlött a bor. Az eretnek bíboros arca vérvörösre vált, s jó öt percig egyfolytában köhögött. Ki kellett fűjnia orrát. Minthogy nem dohányzott, az óriási színes zsebkendő helyett egy pici batisztzsebkendőt vett elő zsebéből: igazán nem volt papi jellegű. Eleganciája meghökkentett. Benedetto Orfei zihálva szedte a levegőt, kifújta magát; közben a narancslekvárra mutatott, s intett, hogy vegyek belőle.

Később bizalmasan közölte, hogy nézete szerint a katolikus vallás elavult, korhadtt, s a pápa azért nem mer hozzányúlni, mert attól tart, hogy az egész építmény összeomlik. Sőt, még sokkal nyomósabb kifejezéseket használt s szülőföldjének tájszólásában hozzátette:

L'è cmè ra merda: pī a s'asmircia pī ra spissa.

Amikor felálltam, hogy elbúcsúzzam tőle, az új eretnek szekta alapítója a kapuig akart kísérni.

Midőn felemelkedett a karosszékből, fekete darócból készült, csuhaszerű papi ruhája szétnyílt, s láttam, hogy anyaszült mezítelen alatta. Szőrös testét az önostorozás nyomai barázdálták. Durva, vastüskékkel kivert öv volt derekán - nyilván elviselhetetlen fájdalmakat okozott. Mást is láttam még, de az már olyan jellegű, hogy nem írhatom le. Őszintén szólva csak egy másodpercre pillantottam meg Benedetto Orfei mezítelen testét. Az eretnek azonnal összehúzta csuháját, megkötötte övét, és mosolyogva intett, hogy menjünk át a szomszédos szobába, vagyis könyvtártermébe. Megdőbbenve tapasztaltam, hogy Orfei milyen kegyetlenül sanyargatja testet, de egyszersmind ínycsókát érzékiségének valamennyi kívánságát kielégíti. Miközben átsétáltunk a könyvtárba, ezen az ellentétén tűnődtem. A polcokon különféle művek sorakoztak, nagy rendben; az eretnek férfiú mutogatni kezdte könyveit. Mindenféle munkák akadnak, vegyesen: értékes vagy közönséges kiadások, teológiai, filozófiai, irodalmi és tudományos művek, papírra nyomott és pergamenre írt régi és modern kéziratok és könyvek. Ott láttam Arisztotelész, Galénosz, Oreibaziosz műveit, Fracastoro *Szifiliszét*, Charron értekezését *A bölcsességről*, a jezsuita Mariana munkáját, Boccaccio, Bandello, Il Lasca,

Szent Tamás, Vico, Kant, Marsiglio Ficino könyveit, *A szerzetesek glóriáját* Smaragdustól és még sok mást.

Búcsút vettem az eretnektől. Többé nem is találkoztam vele.

Nem sokkal később hallottam, hogy megjelent egy könyv: *Benedetto Orfei igaz evangéliuma, köznyelvre fordítva, mely tartalmazza az Atya-Isten életének történetét, a kánoni evangéliumokkal párhuzamos két evangélium közül az elsőt*. Megszereztem a könyvet; roppant rövid volt. Isten első személyére vonatkozóan semmilyen pontos adatot nem tartalmazott. Csupán annyit lehetett megtudni belőle, hogy az Atya-Isten születéséről semmit sem tudunk. Életéről sem szólt sokat, annyit csak, hogy igaz, rejtélyes és magányos élet volt. Sorsa egybevegyült a Szentháromság két másik személyének sorsával, s midőn megpróbálta eltéríteni a Szentlélek-Istent egy bűntől, amelyet az elkövetni készült, vele együtt elfogták és igazságtalanul halálra ítélték. Minden egyes szava, amelyet a keresztről Jézushoz és a bal latorhoz intézett, egy-egy külön fejezet tárgya volt, és a szerző részletesen kommentálta őket. Csakugyan ez volt az Atya-Isten életének egyetlen jól ismert mozzanata, és az eretnek Orfei a történetet itt is a szinoptikus evangéliumokból merítette. Az Atya-Isten halála után ismét rejtélyes volt minden. Valószínű, de nem ismert feltámadásáról és mennybemeneteléről semmit sem lehetett megtudni. A művet állítólag latinul írták, majd olaszra fordították. A pergamenre írt latin szövegnek meg kell lennie valahol.

Benedetto Orfei egy év múlva kiadta a kánoni evangéliummal párhuzamos második Evangéliumot, vagyis a Szentlélek Evangéliumát. Akárcsak az Atya-Istenéről, az ő életéről is keveset tudunk. De amíg az Örökkévaló Atyáról csupán halálának körülményei ismeretesek, a Szentlélekről tudjuk, hogy egy ízben erőszakot tett egy alvó szűzleányon. A Szentléleknek ebből a fajtalan műveletéből született Jézus. Orfei Evangéliuma részletesen kitért a Kereszten mondott szavaira, s arra, hogy milyen misztérium történt, miután a katonák eltörték a két lator lábszárcsontjait. Ez a mű, mely némely részletében csakugyan rendkívül szép, és magasröptű gondolatokban gazdag, oly nyers passzusokat tartalmazott, hogy az olasz hatóságok mint obszcén munkát elkobozták; ma már nagy könyvritkaság.

Egyébként az első Evangéliumnak, avagy az Atya-Isten életének története is igen ritka: a pápai udvar, meg akarván semmisíteni, jó részét felvásároltatta.

A *Három-Élet* eretneksége nem terjedt el. Benedetto Orfei a múlt század legvégén halt meg. Néhány tanítványa szétszóródott, s valószínűnek látszik, hogy az új eretnekség megalapítójának tanítása hiábavaló volt, semmi sem lesz belőle, és senki sem akad, aki folytatná.

Egy pap, aki jól ismerte Benedetto Orfeit, és több ízben megpróbálta lebeszélni arról, amit a katolikusok tévedésnek minősítettek, elmondta nekem, hogy az eretnek szekta kezdeményezője hogyan végezte napjait. Minden bizonnyal gyomorrontás következtében halt meg, de teste telis-tele volt az önsanyargatás okozta sebekkel - olyannyira, hogy az orvosok nem tudták eldönteni, vajon az ingyencségnek vagy az önkínzásnak tudják-e be halálát? Az igazság az, hogy az eretnek olyan ember volt, mint mindenki más: mert minden ember bűnös is, meg szent is, ha ugyan nem gonosztevő és vértanú egyszerre.

A CSALATKOZHATATLANSÁG

Porporelli bíboros 1906. június 25-én éppen befejezte ebédjét, amikor az inas jelentette, hogy egy francia pap, Delhonneau abbé keresi. Délután három óra volt. Az engesztelhetetlen fényű nap, mely hajdan a régi rómaiak diadalmas fortélyainak ösztönzője volt, s amely manapság már a hideg gáztetteket is alig tudja felhevíteni - a nap ugyan a piazza di Spagnára dárdázta elviselhetetlenül perzselő sugarait, de megkímélte a bíborosi palotának ama lakosztályát, ahol Porporelli kardinális tartózkodott. A zsáruk kellemes hűvösséget s csaknem érzékien kéjes félhomályt őriztek meg.

Delhonneau abbét bevezették az ebédlőbe. A francia pap a Morvan-hegység környékéről származott. Makacs embernek látszott; önfejűsége szinte az indiánokéra emlékeztetett. Autuni volt; tulajdonképpen az egykori Bibracte kelta erődövezetében kellett volna születnie, Beuvray hegyén. A gall-római eredetű Autunban és környékén még ma is élnek gallok, akiknek ereiben egy csöpp latin vér sem csörgedez. Delhonneau abbé ilyen ember volt. Az egyházfejedelemehez lépett, s mint szokás, megcsókolta gyűrűjét. Nem vett a szicíliai gyümölcsökből, melyekkel Porporelli kardinális egy kosárból kínálta; előadta, hogy milyen szándék vezette ide:

- Szeretném, ha Őszentsége, a Pápa, audiencián fogadna. De - magánkihallgatást kérek.

- Titkos kormány megbízatás? - kérdezte bizalmasan kacintva a bíboros.

Egyáltalán nem, eminenciás uram - felelte Delhonneau abbé. - Olyan okok készítettek rá, hogy audienciát kérjek, amelyek nemcsak a francia egyházat, hanem az egyetemes katolikus világot is érdeklik.

- *Dio mio!* - kiáltott a bíboros, és egy ánizzsal és mogyoróval ízesített aszalt fügébe harapott. - Valóban ilyen súlyos az ügy?

- Rendkívül súlyos, eminenciás uram - ismételte a francia pap, s néhány viaszfoltot pillantva meg reverendáján, vakarni kezdte a pecséteteket.

- Hát mi történt? - kérdezte a főpap. - Már épp elég bajunk volt a maguk szeparációs törvényével, meg ennek a landshuti bajornak, Bierbaum kanonoknak a zavaros tévelygéseivel, aki szüntelenül a csalatkozhatatlanság ellen ír...

- Milyen oktan ember! - szakította félbe Delhonneau abbé.

Porporelli kardinális az ajkába harapott. Ifjúkorában, amikor még csak világi pap volt Firenzében, maga is küzdött a pápai csalatkozhatatlanság ellen, de később fejet hajtott a dogma előtt.

- Holnap meglesz az audiencia, signor abbé - mondta. - Ismeri a szertartásrendet?

És kezét nyújtotta; a pap meghajolt, cuppanós csókot nyomott a bíbornok kezére, majd az ajtóig hátrált, ott újra meghajolt, s Porporelli kardinális bágyadt mozdulattal megáldotta jobb-jával, míg bal kezével már a kosárka őszibarackjait tapogatta.

Amikor Delhonneau abbét másnap a pápa elé vezették, térdre vetette magát, és megcsókolta a fehér pontifex papucsát, majd eltökélten felemelkedett, s latinul arra kérte Őszentségét, hallgassa meg - mintegy gyóntató atyaként -, négyszemközt. S minő leereszkedés! A Szentatya teljesítette a merész kérelmet.

Kettesben maradván, Delhonneau abbé halk beszédbe kezdett. Megpróbálta olaszosan ejteni a latin szavakat, szemináriumi stílusában gallicizmusok hemzsegték, minduntalan a francia *ü* hangot használta, úgyhogy a pápa, aki nem értette minden szavát, olykor félbeszakította, s arra kérte, ismételje meg némely mondatát.

- Szentatyám - szólt Delhonneau abbé. - Keserves tanulmányok és elmélkedések eredményeképpen arra a bizonyosságra jutottam, hogy dogmáink nem isteni eredetűek. Elvesztettem hitemet, s meggyőződéseim, hogy becsületes vizsgálat során senkinél sem maradhat érintetlen a hit. Egyetlen ága sincs a tudománynak, amely kétségtelen tényekkel ellent ne mondana a vallás úgynevezett igazságainak. Ó, Szentatyám! Milyen keserűség egy pap számára, hogy felismeri tévedéseit, s milyen fájdalmas, hogy be is meri vallani őket!

- Gyermekeim - felelte a pápa -, úgy gondolom, ilyen körülmények között nem is celebrált többé szentmisét. Egyetlen pap sem dicsekedhet azzal, hogy ne ismerné azokat a kételyeket, amelyek most megrohanták az ön lelkét; de ha egy időre elvonul ebbe a városba, a katolicizmus bölcséjébe, visszanyeri majd elveszített hitét, s hála a...

- Nem, nem, Szentatyám! Mindent megtettem már, hogy visszanyerjem hitemet, amely eleinte csak megingott, de aztán örökre összeomlott bennem. Megkísértem azt is, hogy elforduljak a kínzó gondolatoktól. Hiábavaló kísérlet volt!... De hiszen ön, Szentatyám, ön is kijelentette az imént, hogy ismeri ezeket a kételyeket! Mit mondok? Kételyek? Nem! Megvilágosodások, sugallatok, bizonyosságok! Vallja be, Szentatyám, hogy a tiara, mely homlokát ékíti, szentelt hazugságoktól súlyos! S ha a politika meg is gátolja abban, hogy kinyilvánítsa ama tagadásokat, amelyek ott forognak agyában - ezek a tagadások mégiscsak léteznek! A pápai hatalom valóságos terhe a félelem, a rettegés attól, hogy a szentatya évszázados hazugságok segítségével uralkodik - ez a teher görnyeszti meg a választottat amikor kilép a konklávéból... Válaszoljon, Szentatyám! Önnek ezt tudnia kell! A római pápa szeme nem lehet homályosabban látó, mint egy Morvan-vidéki szegény papé!

A pápa mozdulatlanul, komoran, ünnepélyesen ült, s a szónoklat utolsó tirádája alatt egyetlen szót sem szólt. Delhonneau abbé, amint ott állt előtte, azokra a gallusokra emlékeztetett, akik Róma kirablásakor a szenátorokkal ingerkedtek - s a szenátorok fenségesek voltak, akárcsak a szobrok, amint a *sella curulison* ültek. A pontifex lassan felemelte tekintetét, és megkérdezte:

- Hová akarsz kilyukadni, pap?

- Szentatyám - felelte Delhonneau abbé -, hihetetlen hatalom összpontosul a kezében! Önnek joga van a *Jót* hirdetni, vagy a *Rosszat*. A szentatya csalatkozhatatlansága kétségbevonhatatlan dogma, mert földi realitáson nyugszik; ez a dogma olyan rangot és erőt ad, melyhez nem férhet ellentmondás. Tetszése szerint parancsolhatja rá a világ katolikusaira az igazságot vagy a tévedést. Legyen jóságos, Szentatyám! Legyen emberi! Tanítsa azt, ami igaz. Rendelje el *ex cathedra*, hogy oszlassák fel a katolicizmust! Hirdesse ki, hogy a katolicizmus praktikái babonás jellegűek! Nyilatkoztassa ki, hogy vége az Egyház évezredes diadalmas szerepének! Emelje dogmává mindezeket az igazságokat, s akkor elnyeri az emberiség háláját! Méltóképpen száll le a trónusról, amelyen a tévedés hatalmával uralkodott, s amely trónt ezentúl senki sem foglalhatja el jogosan és törvényesen, ha a Szentatya kijelentette, hogy örökre üresen kell maradnia!

A pápa felállt. Nem törődve a szertartásrenddel, úgy hagyta el a szobát, hogy egyetlen pillantásra, egyetlen szóra se méltatta a francia papot. Delhonneau abbé megvetően mosolygott. Egy nemesi gárdista vezette ki, végig a Vatikán pompázatos folyosóin, egészen a kijáratig.

Nem sokkal később a pápai kúria új püspökséget alapított Fontainebleau-ban, és fontainebleau-i püspökké Delhonneau abbét nevezte ki.

Amidőn az új püspök első *ad limina* útján azt javasolta a Szentszéknek, hogy a Franciaország isteni küldetésébe vetett hitet emeljék dogmává, Porporelli bíboros, meghallván a javaslatot, így kiáltott fel:

- Tiszta gallikanizmus! Milyen jótétemény is a gallok számára a gall-római közigazgatás! Mennyire szükséges, hogy lecsillapítsák a franciák féktelenségét! És milyen nehéz is civilizálni őket!...

A LYONI SZÖRNYSZÜLÖTT, AVAGY A MEGKÍVÁNÁS

Élt egyszer Lyonban egy Gorène nevezetű selyemgyáros, akit roppantul jámbor szülei Gaétannak kereszteltek, minthogy azon a napon született, amikor a pápa Gaetába menekült.

Gaétan Gorène jó katolikus volt. Miután megörökölte apjának hatalmas vagyonát és gyárának vezetését, feleségül vett egy társadalmilag hozzá illő leányt.

Vagyonra egyre gyarapodott; boldog házasságot élt - boldogsága azonban mégsem volt teljes. Három évi házasság után sem született gyermekük.

Annak érdekében, hogy gyermekük legyen, Gaétan Gorène a legkiválóbb orvosokat hívta feleségéhez; de hiába vitte olyan forrásokhoz, amelyeknek az volt a hírük, hogy csodálatos gyógyító hatással vannak a meddőségre.

Végül, rádöbbenvén, hogy minden emberi erőfeszítés hiábavaló, feleségével egyetértésben a valláshoz folyamodott. Engedelmesen követte az asszony gyóntatópapjának tanácsait. Ám a leghíresebb zárándokutak is eredménytelennek bizonyultak, a legbuzgóbb fohások is céltalannak.

A lyoni selyemgyáros számtalan bűnbocsánati napot nyert - felesége azonban éppoly természetlen maradt, mint annak előtte. Gaétan Gorène káromolni kezdte az Urat, kételkedni kezdett a vallás igazságaiban, s végül elvesztette atyáinak hitét. Az elbizakodott gyáros nem tudta elviselni, hogy Isten nem tesz csodát érdekében. Nem gyónt, nem áldozott többé, nem járt misére, és nem adott több pénzt ama jámbor intézményeknek, amelyeknek addig egyik fenntartója volt.

Ismét elolvasta Napóleon életének történetét, s már azt latolgatta magában, hogy voltaképpen joga volna eltaszítani a meddő asszonyt - aki egyébként férje ellenére változatlanul vallásos maradt. Ám akadt ekkor egy nem nagy hírű, de nagy tudású orvos, aki tudomást szerezvén a gazdag selyemgyáros bajáról, új kúrát javasolt, s így vagy úgy, de sikerült megtermékenyíthetővé tennie az addig oly meddő parlagot.

Gaétan Gorène majd megbolondult örömeiben, amikor felesége bizonyos kétségbevonhatatlan jelek alapján közölte egy szép nap, hogy teherbe esett, sőt azt reméli, hogy ha ennek a másállapotnak gyümölcse lesz, a gyermek nem marad majd egyke. Ez a tény megerősítette hitetlenségében a gyárost, s Gorène arra használta fel az eseményt, hogy megpróbálja eltéríteni feleségét a vallás gyakorlásától.

A hölgy, mint jó keresztény, természetesen mindent elmondott gyóntatójának.

A gyóntató erőteljes, javakorban levő pap volt és konokul hitbuzgó; s azt gondolta, hogy Isten országának érdekében minden eszköz megengedhető. Fájdalommal értesült a gyáros hitetlenségének köszönhető botrányról, tudván, hogy milyen eredményre jutottak azok, akik őszinte tanácsát követték, haragra lobbant. Megértvén, hogy a hölgy teherbe esésében a Sátán kezét kell látnia, elhatározta, hogy visszatéríti az akolba az eltévedt bárányt.

Az ég csakugyan tündökletes módon állt bosszút Gaétan Gorène hitetlenségén. Egy imádkozással töltött éjszaka olyan ötletet adott a gyóntatópapnak, amely tökéletes sikerrel járt.

Egy nyári napon, tudván, hogy a férj Lyonban tartózkodik, s üzleti ügyeit intézi, felesége pedig vidéken, a pap levetette reverendáját, a lehető legrongyosabb ruhába öltözött, olyasféle

csavargónak, vándornak, házalónak, ószeresnek, éhenkórásznak, koldusnak álcázva magát, amilyenel gyakran találkozni az országutakon.

Nevetséges áruhájában abba a városba utazott, ahol a terhes asszony tartózkodott, és unatkozván magányában, épp kibámult az ablakon. Rekkenő nyári nap volt, déli tizenkettő - a zöld növények közt megbúvó Pán jelképezi az ilyen időnek félelmetes bujaságát. Az álcsavargó a fal mellett az unatkozó hölgy ablaka alá osont, s ott olyan természetes és természeti aktust végzett, amelyet felesleges nevén neveznünk: megmutatta mozsárütőjét avagy pásztorbotját, fuvoláját, vagy jobb kifejezéssel élve: olyan fülemülét mutatott, melynek *Kyrie eleison*-ját sok hölgy örömet elhallgatta volna. A gyárosnéra jámborsága ellenére is hatott a látvány, s vágy ébredt benne, hogy mozsara lehessen a mozsárütőnek, kalitkája a fülemülének. De minthogy tisztességes asszony volt, nem elégíthette ki ezt a kívánságot. Annyi azonban bizonyos, hogy féktelen viszketést érzett, s vakaródzni kezdett.

Bár számos tudós tagadja a terhes asszonyok megkívánásaival kapcsolatos jelenségeket, nézetem szerint a hölgy minden bizonnyal leánnyal volt teherben. Mert néhány hónap múlva lebetegedett, s amikor az izgalomtól lihegő férj megkérdezte, hogy a gyermek fiú-e vagy leány, a bába égneke emelte karját, és azt mondta: „Egy szörnyszülött!” - s az orvos, aki a szülést levezette, így szólt: „Hermaphrodita!”

A szörnységes esemény következtében a gazdag selyemgyáros csaknem megőrült fájdalomában. Felismervén, hogy az égvilágon minden istentől való, belenyugodott sorsába, hitbuzgó férfiú lett, hatalmas összegeket adott jótékonyági célokra, és jámborságával erkölcsi okulást nyújtott embertársainak.

A pap, megtudván, hogy mi történt, harsány kacagásra fakadt, potyogtak a könnyei, ugrabugrált, mint egy bakkecske, fuldoklott a nevetéstől - majd gyónni indult. A plébános azonban nem volt hajlandó feloldozni, s a pap kénytelen volt az érsektől könyörögni bűnbocsánatot.

A kétnemű gyermek hamarosan kiszervenedett. Gaétan, aki ismét jámbor ember lett, boldogan élt feleségével, és számos gyermekük született.

SIMON MÁGUS

...S míg a tömeg a férfit dicsőítette, kinek tanítványai oly sok csodát tettek, egy göndör, fekete hajú, vörös szakállú, kendőzött arcú ember lépett Fülöp diakónushoz, és így szólt:

- Jós! Szeretném megtanulni tudományodat. Ha megosztod velem, viszonzásképpen megtanítalak arra, amit tudok - mindenekelőtt a démoni tíz rendfokozatra. Régóta felhágtam a titkok tudásának három fokán, s most már ismerem a pokol hét csarnokát is!

- Távozz tőlem! - kiáltotta Fülöp diakónus. - Nincs közünk egymáshoz, varázsló! Én Annak tanítványa vagyok, aki jóságában minden fájdalmakra vetette átkozott mestereidet! Az Ő Egyházához tartozom én, és mert Ő úgy akarja, a pokol minden kapui sem tudnak erőt venni Egyházán.

De a férfi mosolygott, és jobbával megigazítván a fejét ékítő sáfrányszínű tiarát, melyen úgy csillogott az opálkígyó, akárcsak a Meander a napfényben, így szólt:

- Démonok légióinak szigorú parancsolója vagyok én, és miriád angyal a szolgám. Az ő szelídségükben van az erőm, s én, a leggazdagabb, a legtudósabb férfi egész Szamáriában, alá akarom vetni magam Annak, kinek tanítványai oly sok csodát tesznek. Hogyan nevezik a te mesteredet?

- Az én Mesterem - felelte a diakónus - Názáreti Jézus, a Messiás, Istennek fia.

És oktatni kezdte a férfiút, s látván, hogy az alázatosan és engedelmesen elismeri az igazságot, megkérdezte nevét, és a férfi két kezével megfogta két arany fülönfüggőjét. Sötét kövű aranygyűrűket viselt ujjain a szamáriai, s a gyűrűkbe különféle jelek voltak vésve. Amint így állt, felsőteste, két karja meg feje egyenlőszárú háromszöget alkotott. Hosszú, lilaszín szempilla árnyalta fekete szemének ragyogását; és festett ajka szóra nyílt:

- Simon vagyok - mondta.

A diakónusnak eszébe jutott, hogy hajdan az apostolok fejét is így hívták. Péternek keresztelte hát a férfit, és azt mondta:

- Simon, mostantól kezdve Péter lesz a neved, mint Isten földi helytartójaé.

És ebben a pillanatban a tömeg így kiáltott: „Helyet!” - és Fülöp, amint elhúzódott, látta, hogy maga Péter közeledik, könnyező szemmel, mert mióta három ízben is megtagadta isteni Mesterét, nem apadtak el könnyei. A Tibériás tavának egykori halásza mellett János haladt, a szeretett tanítvány.

És a diakónus azt mondta:

- Látod, épp Péter jön, sírva. Oldalán az ifjú és komoly János, a legkedvesebb. Férfiú, aki újjászületett a keresztségben, kérd meg őket, hogy elnyerhesd a Szentlelket.

A nép eloszlott. Csak Fülöp diakónus, János meg az újonnan keresztelt férfiú állt a téren. A szamáriai megigazította földet söprő köpenyét, melynek sárga szövetét fantasztikus állatok rajza szötte át meg át, s ily módon látni engedte azúrkék bőrszandálját és a szandált ékesítő háromszögletű, díszes aranycsatot. És Péter odahajolt Fülöphöz, és megkérdezte:

- Ki ez a dolyfös férfi? Nem hinném, hogy szíve csakugyan alázatos volna.

És Fülöp diakónus azt válaszolta:

- Egy mágus. Azt állítja, hogy démonok légióinak szigorú parancsolója, és miriád angyal a szolgája. Tudományát és természetfölötti cimboráit alávetette Krisztus, a mi Mesterünk isteni hatalmának.

Parázna nők menete haladt át a téren; korsót vittek a fejükön. Amikor az apostolokhoz értek, egyikük - kecses erős asszony - levette fejéről a korsót, Péter elé térdelt, és így szólt:

- Mester, azt mondják, hogy a Názáreti Jézus nevében beszélsz. Jézus velem is elbeszélgetett egyszer. A várostól nem messze történt, annak a kútnak kávéjában ültem, amelyhez most indultunk. Beszélj nekünk Jézusról, Mester.

A varázsló odaállt az asszony elé, és azt mondta:

- Ne válaszolj neki, Mester - parázna asszony ez!

De Péter így kiáltott:

- Menj innen, mágus!

És könnyei közt mosolyogva azt mondta a számáriai asszonynak:

- Asszony, nagy a te hited! Menj a kúthoz társnőiddel, merjétek tele a kancsót keresztelők vizével, és gyertek vissza hozzám.

És a számáriai asszony felállt, és a többiek élén a város kapuja felé igyekezett.

A varázsló ismét Péterhez lépett, és azt mondta:

- Fülöphöz szegődtem, tanítványodhoz, aki érkezésed előtt bámulatos csodákat tett ebben a városban. Kérlek, tedd, hogy elnyerjem a Szentlelket, és hogy más is elnyerhesse általam.

És Péter megkérdezte:

- Miért akarsz, mágus, ezt a hatalmat?

És a varázsló azt felelte:

- Mert dicsőségemre volna. A többi ember fölé emelne, s ha előbb halsz meg, mint én, egy szép nap méltó leszek rá, hogy a helyedbe lépjek, ó, Mester!

És Péter azt mondta:

- Aki más dicsőséget kíván, mint a mi Urunkét, nem méltó rá, hogy a Szentlélekkel ajándékozhasa meg az embereket. Menj innen, mágus, a mágiáddal!

De a mágus meghajolt előtte, s így folytatta:

- Ti szegények vagytok, Mester, én meg gazdag; adjátok el nekem tudományotokat, mert a ti tudásotok mellett hamisság az én mágiám!

Péter elfordult tőle, és megkérdezte Fülöpöt:

- Hogy hívták ezt a férfit?

- Simonnak - felelte a diakónus.

És Péter térdre borult, és azt kiáltotta:

- Ó, az én bűnös nevem! Neveztesen Simonnak mindenki, aki pénzen akar szent ajándékot venni. És átkozott legyen ez az ocsmány bűn égen és földön!

A mágus lehajolt, s míg köpenyének súlyos, lecsüngő ujjá felkavarta a port, két szót írt a földre: ABLANATANALBA és ONORARONO - ugyanúgy hangzik a két szó, ha jobbról

balra, mint ha balról jobbra olvassák őket. És amikor felegyenesedett, a tanítványok Péternek, az apostolok fejének eleven képmását látták maguk előtt. De ez a Péter nem sírt, és azt mondta:

- Simon Péter! ugyanaz vagyok én, mint aki te vagy, és a nevünk is ugyanaz! Addig fogok élni, míg az Egyház él, melynek parancsolója vagy. Örökkön-örökké én leszek az Egyház gonosz vezére, te meg a jó pásztor. S ahol te az égi jóságot képviseled, én a pokoli gonoszság leszek, amely - ha úgy akarja - démonok légióit és miriád angyalt sorakoztat fel.

És eltűnt ekkor, és az apostolok hiába keresték tekintetükkel a téren, ahova a városkapu felől épp ekkor érkezett vissza a számárai asszonyok hosszú menete, felemelt karral tartva egyensúlyozó fejükön a keresztvizet.

...És látván, hogy két tökéletesen egyforma aggastyán közeledik, Néró megkérdezte:

- Melyikőtök az a galileai, kinek csodatételei bámulatba ejtik a várost?

És az egyik férfi szótlanul az égre emelte tekintetét, a másik pedig így kiáltott:

- Ez a férfi, aki hasonlít hozzám, csaló! Itt, a kertben, ahol fogadsz bennünket, ó, Cézár, a magasba emelkedem előtted, mint ahogy az ég madarai felröppennek. Mert művészetem olyan erőt ad, hogy a porba tudom sújtani ezt a hallgatag férfit!

A császár elkacagta magát:

- Eleinte azt hittem, idegenek - mondta -, hogy olyanok vagytok, mint Castor és Pollux. Ám ők szeretik egymást, és felváltva élnek. Gyűlölködésetek felcsigázza képzeletemet. Hadd lássam a mutatványt, varázslók! Majd én magam kísérem muzsikával a varázslatot. S azután alkaioszi versekben fogom megénekelni küzdelmetek...

És Néró látta, hogy annak az aggastyánnak arca, ki az előbb szólt, nyugodt és ravasz, a hallgatag öregember orcáján pedig két barázdát szántanak a szüntelenül csordogáló könnyek. Néró felhangolt lantot vett kezébe, megpendítette a húrokat; s a férfi, aki nem sírt, így kiáltott:

- Péter - íme, most porba sújtlak! Művészetem semmivé foszlatja gyarló varázslatodat. Mert az Égben és a Pokolban virrasztanak szövetségeseim!

És egy szót írt a földre, azt, hogy ANATANA - ugyanúgy hangzik ez a szó, ha jobbról balra, mint ha balról jobbra olvassák. Az égen sötét felhő kerekedett, s a mágus így szólt hozzá:

- Anatana, Pokol Fejedelme, ha ellenségem rám támad, amikor elszakadok a földtől, és nehéz védekeznem, éjjellé változtatod a nappalt, és sötétségbe taszítod ezt a férfit!

Lekuporodott, hogy bekösse jobb szandálján a szíjat, melyet háromszögletű, díszes aranycsat ékesített, majd felegyenesedett, és így kiáltott:

- Éloá Kvána, te féltékeny Isten, aki elállod égi lakod kapuját ott nyugaton, távozz, s engedd, hogy szolgálaim elinduljanak!

Majd így kiáltott:

- Kokhábiel!

És égi fegyverek ezüstös csörgése közepette megjelent Kokhábiel és a háromszázhatvanötezer angyal serege, kiknek ő a vezére. A mágus diadalmas pillantást vetett Péterre, és Péter térdre esett, és keresztbe fonva karját, imádkozott.

És a varázsló így kiáltott:

- Kvemuel!

És ezer és ezer madár énekére emlékeztető muzsikával megjelent Kvemuel és a tizenkétezer Szellem, kiknek ő az ura.

És a mágus megparancsolta:

- Dumiel angyal, pokol kapusa, engedd ki szolgálóimat!

És csöndben, mint ahogy a denevérek repülnek, zebraháton, kulánháton, vadszamárháton, pompás citadellákat hordó elefántokon állva, párducok nyergében vagy gyalog, medvéket és leopárdokat vezetve láncon, megjelent a kilencvenezer démon, aki mind ott volt az egyiptomi kivonulásnál.

És a mágus azt mondta az engedelmes démonoknak:

- Ti, akik uraim vagytok és egyszersmind szolgálóim, halljátok: a magasba emelkedem most a Cézár előtt, mint ahogy az ég madarai felroppennek. Védjétek meg, míg a levegőben leszek, hogy ellenségem odalént maradjon a földön, tehetetlenül és a porba sújtva!

És a mágus Péterhez lépett, s azt mondta:

- Az Ég és a Pokol hatalmai nekem engedelmeskednek! Maga Isten is megjelenik majd előtted, hogy a porba sújtson s tanúságot tegyen tudományomról, és a te tudatlanságodról.

És így kiáltott:

- Szidra!

És a mágus szavára az égbolton megjelent az Isten Szájának Rendje, Tathmahinta, aki Isten Testének bal könyöke, Adramat, aki főnséges ujj Isten Testének jobb lábán, Auhez, aki Isten Testének bal lábán a fogódzóujj, Hatumah, aki maga a Teljesség és egyszersmind a nagyujj Isten Testének bal lábán.

És milyen mesebeli Főnség töltötte be az eget, ahogy sorra feltűntek az égi Hatalmak, Isten Testének Tagjai!

Dagul Ve Ádom tisztán kivehető betűkkel tündöklött fel Isten Testén. És ekkor Kokhábiel és háromszázhatvanötezer angyala, Kvemuel és a tizenkétezer Szelleme, a sötét Anatana és a kilencvenezer démon, akik mind ott voltak az egyiptomi kivonulásnál, a démonok valamennyi légijója és a különféle rendekhez tartozó miriád angyal sorra meghajolt, és megjelent a villámszóró Ohaztah, az Isteni Arc fejedelme.

És hirtelen, mesebeli csodaként, az imádandó Testet támogatva tűnt fel Afapé, Elohémanszit, Tamani, Uriel és a többi sas-, oroszlán- és arkangyal-arc, akik az Égi Szekeret ékesítik.

Az ofánok, a tarka angyalok rendje, akik kerekei a Szekérnek, mely minden emberi képzeletet felülmúló sebességgel robog, kápráztató ragyogással forogtak az égen, s a legkülönbözőbb színárnyalatokban tündököltek, kezdve a legtisztább csillag borította régiók végtelenül változatos patyolatfehéreitől a szakadékokban lángoló utolsó árnyalatokig, miközben sötéten és iszonyatosan, mint viharjelzés, a zeniten ott uralkodott a Humasion lila mélysége, az Ametiszt, mely egyik neve az Istenségnek.

És Péter, a földre szorítván homlokát, az Úrhoz fohászkodott, hogy sújtsa porba a mágust - Simon pedig így kiáltott:

- Cézár! Most pedig felemelkedem a levegőbe a Te színed előtt az Isten színéig.

És így kiáltott:

- Izda! Auhábiel! Auferethel!

És megjelent Izda, a táplálás angyala, és kellő erőt adott a mágusnak, hogy véghezvigye a hamis csodát; és Auhábiel, Isten kedvelt angyala és a szeretet parancsolója, kiterítette szárnyait, hajánál fogva megragadta a mágust, és magával emelte a magasba, miközben Auferethel, az ólom angyala, lefogta Simont, hogy ne repüljön túl sebesen, és ne veszítse el eszméletét.

De hirtelen felegyenesedett Péter, és egyetlen mozdulattal megtörte a varázst, és a magasztos csöndben összeroskadt az Isteni Test angyali és sugárzó fönsége, miközben ezüstös, selymes nessel eltűntek az angyalok miriádjai, és búzhódt pocsolyák fortyogásával a mélységbe merültek a démoni légiók.

...És a Keresztfán, fejjel lefele - tiszteletből Mesterének imádásra méltó testtartása iránt - látta a kisírt szemű Péter, a haldokló Péter, hogy egy férfi közeledik a hóhérhoz, és azt kérdi tőle:

- Mennyiért adod el a kivégzett testét?

És a hóhér azt felelte:

- A vértanú, aki olyannyira hasonlít hozzád, bizonyos a testvéred, idegen... Én is keresztény vagyok, engem is megkereszteltek. Csak a mesterségemet folytatom: így töltöm be Isten akaratát. De egy vértanú teste szent ajándék, melyet Isten a híveinek adományozott, s szent ajándékot tilos áruba bocsátani... Ha meghal, elviheted holttestét, hogy a hívők megadják neki a végtisztességet... De addig is, hogy agyoncsapjuk az időt, kockázzunk egy kicsit, én a hallgatásomat teszem fel, te pedig tedd fel ellene azúrkék szándálot, meg a szándált ékesítő háromszögletű, díszes aranycsatot...

HILDESHEIM RÓZSÁJA, AVAGY A HÁROM KIRÁLYOK KINCSE

A múlt század végén Hannover közelében, Hildesheimben élt egy Ilse nevű leány. Aranyszőke haja úgy ragyogott, akár a holdfény. Termete sudár volt és karcsú, arca sima, kedves és mosolygós, kövérek állán egy gödröcske nevetett, szürke szeme pedig, bár nem volt különösen szép, remekül illett arcához, és szüntelenül repdesett, mint két kis madár. Roppant bájos leány volt. Semmit sem értett a házimunkához, akárcsak a legtöbb német nő, s igen rosszul varrt. Ahogy befejezte az otthoni munkát, zongorához ült, és úgy énekelt, mint egy szirén, vagy pedig olvasott - akkor meg olyan volt, mint egy költőnő.

Ha ő szólt, a német, amelyet „a lovak nyelvén”-nek szokás nevezni, édesebb volt, mint az olasz, pedig azt a hölgyek nyelvén mondják. S mivel hannoveri tájszólásban beszélt, ahol az sz-t sohasem ejtik s-nek, szavai csakugyan bűbájosan csengtek.

Ilse apja egykor Amerikában élt, ott feleségül vett egy angol leányt, majd egy esztendő múlva hazajött a szülői házba.

Hildesheim a világ egyik legszebb kisvárosa. Különös alakú, színesre mázolt, óriási tetejű házaival olyan, mintha tündérmeséből lépett volna ki. Van-e utazó, aki elfelejti a Városháza előtti teret, melynek festőisége méltó keretet ad a városka lírai hangulatához?...

Ilse szüleinek háza, mint csaknem minden épület Hildesheimben, roppant magas volt. Az épület csaknem függőleges tetőzete kiugrott a homlokzat fölé. Spaletta nélküli ablakai kifelé nyíltak; sok ablaka volt a háznak, köztük csak kevés fal. Az ajtókat és gerendákat jámbor vagy torz arcú szobrocskák díszítették, a szobrok alatt régi német versek vagy latin feliratok. Egymás mellett sorakozott a Három Isteni Erény és a Négy Főerény, a Főbűnök, a Négy Evangélista, az Apostolok, Szent Márton, amint köpenyét a koldusra teríti, Szent Katalin a keréken - továbbá gólyák és címerpajzsok. S minden figura kékre, pirosra, zöldre és sárgára volt mázolva. Az emeletek egyre jobban kiugrottak az utcára, és fordított lépcsőjellegűt adtak az épületnek. Tarka és mulatságos ház volt.

Ilse kiskorában került ebbe a házba, és itt nőtt fel. Amikor tizennyolc éves lett, szépségének híre egészen Hannoverig eljutott, sőt azon túl is, Berlinig. Aki csak meglátogatta Hildesheim gyönyörű városát, és megnézte az ezeréves rózsafát meg a székesegyház kincseit, nem mulasztotta el, hogy megbámulja a leányt, akit Hildesheim Rózsájának neveztek. Több ízben is megkérték a kezét, de Ilse lesütött szemmel mindig azt válaszolta apjának, aki épp az utolsó kérő erényeit ecsetelte, hogy nem akar férjhez menni - élvezni szeretné ifjúságát. És apja azt felelte:

- Nincs igazad, lányom. De tégy, amit akarsz.

És a kérőről nem esett szó többé.

Amikor Ilse hazatért sétájáról, a ház valamennyi szoboralakja rámosolygott és üdvözölte. A Bűnök kórusban kiáltották:

- Nézz ránk, Ilse! Mi vagyunk a Hét Főbűn - igaz. De akik megmintáztak és kifestettek bennünket, nem voltak olyan kajánok, hogy halálos bűnnek ábrázoljanak! Nézz csak ránk. Hét bocsánatos bűn vagyunk, hét kis bűnöcske. Nem is próbálunk megkísérteni! Épp ellenkezőleg. Hiszen oly csúfak vagyunk!

A Három Isteni és Négy Világi Erény egymás kezét fogta, mintha körtáncot akarnának lejteni, s így énekeltek:

- *Ringel, Ringel, Reihe*. Mi heten képviseljük erényeidet, Ilse. Nézz ránk, mosolyogj reánk! Egyikünk sem oly szépséges, mint te vagy, Ilse! *Ringel, Ringel, Reihe*.

Ilse unokabátyja Heidelbergben tanult, és Egonnak hívták. Magas, szőke, széles vállú, álmodozó fiú volt. A két fiatal a vakáció idején találkozott Drezdában, és megszerette egymást. Rafael festménye, a csodálatos Sixtusi Madonna előtt vallottak egymásnak szerelmet. Ilse angyalian szelíd arcvonásai egyébként hasonlítottak némileg a Madonnára.

Egon megkérte a leány kezét, ám az apa természetesen azt kívánta, hogy előbb tegyen szert vagyona és tekintélyes állásra. A fiatalember visszatért Heidelbergbe, s ha csak egy kis szabad ideje maradt tanulmányai és a hirschgassei párbajok mellett, a kastély közelében, a *Filozófusok Sétányán* ballagott, és arról álmodozott, hogy miképpen szerezhetné meg a vagyont, melynek alapján elnyerheti unokahúgának kezét?

Egy januári vasárnap Egon meghallgatta a prédikációt; a lelkész a napkeleti bölcsekről beszélt, a három királyról, akik felkeresték a kis Jézust a jászolban. Szent Máté evangéliumát idézte, ahol egyetlen szó sem esik ama jámbor férfiak számáról és személyéről, kik aranyat, tömjént és mirhát vittek Jézusnak.

Egon gondolatai a következő napokban reggeltől estig a napkeleti bölcsek körül forogtak; bár protestáns volt, katolikus legenda szerint koronás főeknek képzelte el őket, s szám szerint háromnak: Gáspárnak, Menyhértnek, Boldizsárnak. Lelki szemei előtt elvonultak a Három Királyok, középen a szerezsen király. Mindhárman aranyat cipeltek. Később már mindig mágikus alkimista-öltözetben látta őket, amint mindent arannyá változtatnak, amihez csak hozzáérnek.

A káprázatot az hívta életre, hogy Egon sóváron vágyott az aranyra, mely lehetővé tenné, hogy feleségül vegye unokahúgát. Evésre, ivásra sem gondolt - mintha új Midásként nem volna más tápláléka, mint a fémrudak, melyeket arannyá változtattak az asztrológusok, kiknek csontjait a kölni székesegyházban őrzik, nagy tisztelettől övezve.

Könyvtárakban böngészett, minden könyvet elolvasott, ahol említés történik a Három Királyokról: elolvasta a tiszteletre méltó Beda műveit, a régi legendákat, s valamennyi modern szerző munkáját, aki az Evangélium hitelességét vitatja. Séta közben pedig így töprengett:

- Milyen hihetetlen értéke lehet annak az aranykincsnek! Egyetlen szerző sem említi, hogy elosztották, felhasználták, elköltötték, elrabolták vagy megtalálták volna...

És végül, egy szép este bevallotta magának, hogy a Három Királyok kincsére sóvárog. Mert ha megtalálja, nemcsak Ilsével lesz boldog, hanem kétségkívül nevének is dicsőséget szerez.

Egon különös viselkedése hamarosan magára vonta a heidelbergi professzorok és diákok figyelmét. Akik nem ahhoz a testülethez tartoztak, mint ő, habozás nélkül rámondták, hogy sült bolond. Diákegyesületének tagjai megvédték, még hozzá oly hevesen, hogy ez a kérdés vég nélküli párbajok kiindulópontja lett, melyekről még ma is sok szó esik a Neckar partján. Később adomák szálltak szájról szájra Egonnal kapcsolatosan. Egyszer, amikor a város környékén sétált, követte egy diák. Elmondta, hogy Egon odalépett egy ökörhöz, s így szólt hozzá:

- Egy arkangyalt keresek. Hiszen annyi az egyezés, hogy megrendülve nézem őket! S egy ökröt találok. Az arkangyalok, igaz, szárnyas ökrök. De mondd, ökör, aki békésen legelsz itt... Lehet, hogy együgyűségemben részese vagy azon állatok tudományának, akik a legelőkelőbb égi rendekhez tartoznak... Mondd, fajtádban nem maradt fenn karácsony hagyománya? Nem vagy büszke rá, hogy egy ősd melengette leheletével a gyermeket a jászolban? S ha így van, ó, nemes állat, aki az arkangyalok képére teremtettél, talán azt is tudod, hogy hol van a Három Királyok aranya? A kincset keresem, mert szent vagyonnal fog gazdaggá tenni. Ó, ökör, egyetlen bizodalمام, felelj! A szamarakat kifaggattam már, de ők csupán állatok, őket nem égi lények képmására teremtették. Fájdalom, ezek az elszánt állatok csak egyetlen válaszra képesek: a rekedt német helyeslésre.

Alkonyodott. Lámpák gyulladtak a távoli házakban, körben ragyogtak a falvak. Az ökör lassan megcsóválta fejét, és elbódult.

Ilse reménykedve s bizakodva élt Hildesheimban. Unokafivérétől lelkes szerelmes levelek érkeztek. Egon, gondolta a leány meg a szülők, a legjobb úton van, hogy vagyonna legyen szert.

Tél volt, hullt a hó, a szállongó pelyhek oly langyosnak látszottak, akár a hattyúk tolla. A házak falát díszítő jámbor szobrocskákat is ellepte a hó: úgy rémlett, mintha dideregnének. Karácsony volt, a kivilágított karácsonyfák körül így énekeltek az emberek:

*Legszebb fa a karácsonyfa,
legszebb a világon.
Kivirágzik minden ága,
csodafa, csodafa!
Kivirágzik minden ága,
fényesen virágzik!*

A fagyos reggelen, amikor szánok siklottak szerte a városkában, bélyeges levél érkezett Drezdából, Egon szüleitől. Minthogy Ilse édesapja nem találta pápaszemét, a leány olvasta fel a levelet. Szomorú és rövid híradás volt. Egon, írta az apja, beleőrült szerelmébe. Mindenáron a Három Királyok kincsét akarta megszerezni, s az utóbbi időben úgy őrvongott már, hogy bolondokházába kellett zárni. A fiú örületében is szüntelenül unokahúgának nevét ismételtegeti.

A levél érkezése után Ilse rohamosan sorvadni kezdett. Orcája beesett, ajka megsápadt, szeme egyre jobban ragyogott. Minden házimunkával és kézimunkával felhagyott. Egész nap a zongoránál ült vagy álmodozott. Február közepe táján ágyának esett.

Ekkortájt történt, hogy Hildesheim lakói szomorú hírről értesültek. Az ezeréves rózsafa, a város alapításának csodálatos szemtanúja aszalódni kezdett a fagytól és a kortól. Ősrégi fája kiszáradt a székesegyház mögötti zárt temetőben. Mindenkit elkeserített a hír. Az előjáróság a legügyesebb kertészekhez fordult, de valamennyien jelentették, hogy nem tudják életre kelteni a rózsafát. Végül Hannoverből érkezett egy kertész, aki új gyógymóddal kísérletezett. Minden művészetét és tudományát latba vetette. S egy reggel, március elején, nagy öröme ébredtek Hildesheimban! Az emberek így üdvözölték egymást az utcán:

- Feltámadt a rózsafa! A tudós hannoveri kertész ökörvérrel adta vissza életét!

Ugyanazon a reggelen Ilse szülei zokogva álltak leányuk koporsójánál. Ilse belehalt a szerelembe. Amikor kivitték a házból a fehér lepellel fedett koporsót, a tarkára mázolt jámbor szoboremberek hóval borítottan dideregtek az ódon ház homlokzatán, s mintha ők is zokogtak volna:

- *Ringel, Ringel, Reihe.* Isten veled, Ilse, örökre isten veled! Isten veletek, erényes bűneid és igazi erényeid - nem voltatok oly szépségesek, mint te, Ilse. Isten veled, örökre isten veled.

Katonaezred vonult a gyászmenet előtt. Dobok és sípok szóltak, szelíd, bánatos muzsikát zengtek. Az asszonyok szomorúan lehajtották fejüket, s azt mondták:

- A legendás rózsafát feltámasztották - de most temetik Hildesheim Rózsáját.

A PIEMONTI ZARÁNDOKOK

Különféle utakon jöttek a zarándokok. Aki megmászta a Trinité-Victor meredek kapaszkodóját, kifulladásra érkezett. A peille-i parasztasszonyok vánkost tettek fejükre, azon himbálózott a tojással megrakott kosár. Nyakukat egyenesen tartották, alig mozgatták a fejüket - így követték a teher ingadozását, így tartották egyensúlyban. Szabadon maradt két kezükkel kötöttek közben. Egy simára borotvált öreg paraszt egy szakajtó ánizscukorral édesített lepényt hozott. Az áru egy részét már eladta útközben, s most nehézkesen lépegetett, pipájából pöfékelve. Gazdag parasztasszonyok ültek a biztos léptű ösvérek. Kart karba fonva leányok bandukoltak, és rózsafüzért morzsoltak. Csaknem lapos szalmakalapot viseltek, akárcsak a Nizza környéki asszonyok s hajdan a görög hölgyek - a tanagra szobrocskákon lehet ilyen kalapokat látni. Egyesek olajágat téptek, azzal legyezték magukat. Mások az ösvér mögött ballagtak, fogták az állat farkát. Az ösvérek a szerzeteseknek szánt ajándékokat cipelték: fűgével megrakott kosarakat, kis olajoshordókat, birkatejből készült aludttejet.

Monaco felől elegáns zarándokok érkeztek: selyemruhás kisasszonyok, angolok. Kicsipett monte-carlói krupiek meg affektáló, tarka ruhás monacói leányok is akadtak a zarándokok között. Aki csupán kíváncsiságból jött, mindenekelőtt a laghet-i kolostorral szemben épült valamelyik fogadóba sietett, hogy felfrissítse magát, és megebédeljen. Az igazi zarándokok tüstént a kolostorba igyekeztek. A fogadókban a cselédek az istállóba vezették az ösvéreket. A zarándokok - férfiak, nők vegyesen - beléptek a kolostor kapuján, és elvegyültek a korábban érkezett hívek tömegében, akik már hajnal óta keringtek lassú léptekkel az udvaron, a rózsafüzért morzsolgatva, és a megszámlálhatatlan fogadalmi képet, szobrocskát, táblát nézegetve.

Ismeretlen művészek alkotásaival gazdag hely a rejtélyes laghet-i kolostor.

A primitív művészet csodálatos, aprólékos sutasága még a hitetlent is magával ragadja itt. Mindenféle festmény akad a kolostorban - csak arckép nincs egy se. Minden küldeményt örök időkre állítanak ki. Csupán az a feltétel, hogy a festmény olyan csodát ábrázoljon, mely a laghet-i Miasszonyunk közbenjárásának köszönhető.

A világ valamennyi balesete, végzetes betegsége, mélységesen mély fájdalma, minden emberi nyomorúsága itt van ezeken a naív, jámbor, ártatlan festményeken...

Az elszabadult tenger vad hullámain árboca vesztett árva lélekvesztő hányódik, egy férfi térdel rajta, nagyobb, mint maga a bárka. Mindennek vége!... de a kép sarkában a Laghet-i Szűz öröklik, fénykoszorúval feje körül. A jámbor hívő megmenekült. Olasz nyelvű felirat bizonyítja. 1811-ben történt...

...Fékevesztett lovak egy szakadék felé rohannak a kocsival. Egy pillanat, s az utasok mind odavesznek, összetörik magukat a sziklákon. Ám a kép sarkában ott öröklik Szűz Mária, fénykoszorúval feje körül. Bozótot ültetett a szakadék szélére, az utasok belekapaszkodtak a cserjékbe - s menekülésük után hálaadásként ezt a festményt ajánlották fel a laghet-i kolostornak. 1830-ban történt...

És mindig, minden évben, minden hónapban, csaknem minden nap, 1850-ben és 1860-ban, vakok szeme nyílt látásra, süketek füle hallásra, tüdővészések gyógyultak meg, hála a Laghet-i Miasszonyunknak, aki sárga fényglóriájában szelíd mosollyal néz a festmények sarkából...

Tíz óra körül olasz nyelvű ének zendült fel. Piemonti zarándokok érkeztek, elcsigázottan, de erős és odaadó lélekkel.

Meztelen lábukat por borította. Sovány, kemény arcukban ragyogott a szemük. A nők fügefaleveleket aggattak fejükre a júliusi nap ellen. Egyesek *polentát* majsztoltak; jöttükben legyek légióit riasztották fel, s azok most a kukoricakására szálltak. Ótvaros gyerekek rágsálták az útközben szedett szentjánoskenyeret. Tömör, végeérhetetlen csapatokban érkeztek a piemontiak. Koldusszegények voltak, gyalog jöttek falvaikból. Valamennyien, férfiak s nők egyaránt, karmelita-barna skapulárét viseltek ruhájuk fölött. Csaknem mindenki énekelt. Egy fiúcska, aki betegség folytán oly kopasz lett, mint Caesar volt egykor, dorombjának patkóját fogai közé szorította, és jobbjával pengette a hangszert, így kísérvén a jámbor éneket.

Az egészségesek felváltva cipelték a betegeket. Egy aggastyán meggörnyedve hozott a hátán egy fiatalembert, akinek két lábát baleset zúzta pozdorjává. Ennek a fiatalembernek aligha fogja visszaadni a lábát Szűz Mária, bármilyen hatalmas is! De hát mit bánja azt a hívő? A Hit mindig vak.

Egy páratlanul szép leányt, kinek arca roppant sápadt volt, és szeplőkkel telis-tele szórva, hordágyon cipelt anyja és fivére.

Béna férfiak ugrándoztak mankóval.

Amikor megpillantották a kolostort, és meghallották a harangok szavát - a szerzetesek épp akkor kondították meg a harangokat -, új erőre kaptak a piemontiak. Az ének egyre forróbb lett ajkukon. Könyörgésük mind szenvedélyesebben szólt a Szűzhöz, és litániaszerűen ismételtgették nevét:

Santa Maria...

Szemüket az égre emelték. Azt remélték talán, hogy odafönt, a mennybolt bal oldalán, vagy valahol jobbra, megjelenik napkoszorúval feje körül a Laghet-i Szűz, mint a fogadalmi képek sarkában...

Egy férfi, amikor a templom elé ért, fájdalmas kiáltással elvágódott, és vért hányt.

Egy asszony iszonyú epileptikus görcsben vonaglott odabent a kolostorban.

A zarándokok énekeltek. Tízszer egymás után körbejárták a kolostort. Amikor megkezdődött a nagymise, beléptek az aranyos díszektől és gyertyalángtól tündöklő templomba. Kéjjel szívták be a tömjén és viasz illatát, jámbor csodálattal bámulták a stukkódíszes, jezsuita stílusban épült aranyozott karzatot meg a csavart oszlopokat.

Egy kisgyerek, akit anyja karján cipelt, kiáltozni kezdett, és a templomhajó meg a kórus falaira aggatott kis hajók, mankók, arany- vagy ezüstszívek felé kapkodott. Játéknak nézte a fogadalmi tárgyakat. És hirtelen felkiáltott: „*Bambola!*” - és kis karjával a Csodatevő Szűz felé kalimpált, aki ékkövekkel kivarrt, merev bársonyruhában mosolygott odafönt az oltáron. „*Bambola!*” - sírta és kiáltotta a gyerek, vagyis *baba* - azt sírta, hiszen a csodatevő, imádott festett szobor az volt csakugyan.

A kórus szerzetesekkel telt meg. Egyikük papi ornátusban az oltárhoz lépett. A zarándokok és a barátok *unisono* énekeltek. A szerzetesek kiejtése épp olyan volt, mint a zarándokoké, akik ma reggel érkeztek gyalog Piemontból.

S amikor a miséző pap azt mondta: *Dominus vobiscum*, reszkető hangon válaszoltak a vén, görnyedt karmeliták.

Fiatalok is akadtak a szerzetesek között; bizonyára nem tettek még szent fogadalmat.

Egy fiatal, magas, vállas pap, kinek tonzúráját sűrű, barna haj keretezte, egy percre a templomhajó felé fordult; a leány, akit hordágyon hoztak, hirtelen felült, és így kiáltott:

- Amedeo! Amedeo! - majd elcsigázottan visszaesett párnáira.

Anyja és fivére ott buzgólkodott körülötte.

- Csoda történt! - suttogták a zarándokok. - Csoda! Apollonia, aki három éve meg sem moccan, felült!

A kórusban összerezzen a barát, s hirtelen elfordult. Az éneklők elhallgattak. Az Úrfelmutatás pillanata volt ez; akiben maradt még erő, térdre borult. A síri csöndben jól lehetett hallani az összezúzott lábú fiú jajszavát, amint gyógyulásért fohászkodik. Fiatalos hangja buzgón és szenvedélyesen csengett. Büszkén, tömören és tisztán csendültek a piemonti szavak:

- Könyörgök, Szent Szűz! én könyörgök, szegény nyomorék! én, a *caganido* - (a madár-fészek ürlékét hívják így) -, gyógyíts meg! Add vissza a két lábam, hogy meg tudjam keresni a kenyeremet!

De hangja hirtelen megkeményedett és parancsolóvá lett.

- Hallod? hallod? Gyógyíts meg!

És káromló zokogással, üvöltő átkozódással folytatta:

- Gyógyíts meg! *sacramento!* vagy összetöröm a pofádat!

Ebben a pillanatban csilingelni kezdett a csöngettyű és mindenki lehajtotta fejét; a pap a magasba emelte az ostyát. A nyomorék imádkozott, és káromkodott. A csöngettyű harmadszorra is csilingelni kezdett. És ekkor ismét felkiáltott valaki:

- Amedeo! Amedeo!

A zarándokok felkapták fejüket, s látták, hogy Apollonia megint visszaesik a hordágy párnáira.

A kórusban megfordult a pap. Kinyitotta a rácsot, és a beteg leány felé sietett.

- Amedeo! Amedeo! - suttogta Apollonia.

A szerzetes piemonti tájszólással, nyersen kérdezte:

- Mit akarsz tőlem?

S a leány így felelt:

- *Basmé...* (Csókolj meg.)

A szerzetes egész testében reszketni kezdett, szemébe könnyek szöktek. Apollonia anyja félénken nézett rá, s a leányra mutatott:

- Beteg - mondta.

És megismételte:

- Beteg! beteg! *Marota! marota!*

Apollonia bágyadtan nézte a barátot, és azt suttogta:

- *Basmé*, Amedeo! Mióta elmentél a faluból, olyan sötét minden, mint a farkas torkában.

És anyja megismételte:

- ...*Schür cmé'n bucca a un luv*.

A szerzetes a beteg leány fölé hajolt, szelíden megcsókolta, és azt mondta:

- Apollonia...

És a leány azt suttogta:

- Amedeo...

Az anya pedig így szólt:

- Amedeo... most még elhagyhatod a kolostort. Gyere vissza velünk! Meghal, ha nem vagy mellette.

És a szerzetes azt ismételte:

- Apollonia...

Aztán felegyenesedett; döntött; két kézzel megfogta skapuláróját, kibújt belőle, és a földre dobta. Kioldotta kötélövét, kigombolta csuháját, és úgy állt ott, mint egy kemény piemonti munkásember, trikóban és vörös gyapjúövvel összefogott kék kordbársonynadrágban.

A templom mélyén kuncogtak a monacói lányok - beszédükből csak annyit lehetett hallani: „*Piafou! Piafi!*” A piemontiakat csúfolják így.

A kisgyerek, aki az imént babának nézte a Szület és játszani akart vele, sírva fakadt. Anyja hangosan összeszidta, mert a kicsi nyakából eltűnt a szalagról az ökölbe zárt korall-kéz, amely megvédi a gyereket a gonosz varázslatok ellen.

A szerzetes a zarándokokat nézte. A testvérük vagyok, gondolta, ugyanolyan ruhát hordok, mint ők, ugyanazt a nyelvet beszélem, mint ők. És a zarándokok rajongva nézték a barátot, és azt suttogták:

- Csoda történt...

Amedeo intett Apollonia fivérének. A két fiatal férfi lehajolt, hogy fölemelje a hordágyat.

A nyomorék felüvöltött:

- *Sacramento!* gyógyíts meg! te dög! te szuka! gyógyíts meg, vagy a pofádba köpök!

És Amedeo emelt hangon így szólt:

- Jöjjetek. Visszamegyünk Piemontba.

És a hordágyat cipelve elindult. Mögötte pedig így kiáltott a zarándokok tömege:

- Csoda történt!

Amikor kiértek a templomból, Apollonia halálra rémült tekintettel feküdt a hordágyon, és azt lihegte:

- *Basmé*, Amedeo!

Amedeo a földre tette a hordágyat, és letérdelt. A leány megfogta a kezét, és erőtlenül visszarojgott. A férfi szenvedélyesen megcsókolta, és gyengéd szavakat suttogott. Egy orvos, aki kíváncsiságból vett részt a zarándokúton, odalépett, és megvizsgálta a szerencsétlen leányt.

- Vége - jelentette ki azután. - Meghalt.

Amedeo halottsápadtan felegyenesedett. A piemontiakra nézett; megdöbbenve és lesújtva hallgattak az emberek. Aztán megrázta az öklét a vakítóan kék ég felé, s így kiáltott:

- Rossz ez a világ, keresztény testvéreim!

És visszatért a kolostorba. Örökre visszatért...

Az asszonyok keresztet vetettek, a férfiak megcsóválták fejüket, és a barát fájdalmas kiáltását ismételték:

- *Fradei cristiang, ir mund l'é mal fâa!*

Az anya elhessegette halott leányának szeméről és szájáról a legyeket. Az istállókban türelmetlenül kapáltak az öszvérek. A fogadók konyhájából edénycsörömpölés hallatszott. A kolostorban még mindig a szomorú litániát énekelték, egyre csak a Szűzanya neve hallatszott:

Santa Maria...

Új zarándokok érkeztek. Akik korábban jöttek, boldogan indultak haza; a derekukat övező óriási rózsafüzér szemei nagyobbak voltak, mint egy-egy dió. A távoli szálerdőből szabályos időközökben békés, monoton kakukkszó hallatszott...

HONORÉ SUBRAC ELTŰNÉSE

A rendőrségnek a leggondosabb nyomozás ellenére sem sikerült tisztáznia Honoré Subrac eltűnésének titkát.

Minthogy Subrac jó barátom volt, és tudtam, mi a valóság az ügyben, kötelességemnek tartottam, hogy tájékoztassam az igazságszolgáltatást a történetekről. A vizsgálóbíró, aki kihallgatott, miután elmondtam az eseményeket, oly rémült udvariassággal válaszolt, hogy nem volt nehéz észrevennem: örültek tart. Meg is mondtam. Ekkor csak még udvariasabb lett, aztán felállt, az ajtó felé taszigált, s láttam, amint ökölbe szorított kézzel, ugrásra készen várakozik az írnok, hogy azonnal rám vesse magát, ha dühöngeni kezdenék.

Nem erősködtem tovább. Honoré Subrac esete valóban olyan különös, hogy a valóság hihetetlennek tetszik. A közönség az újságból értesülhetett róla, hogy Subrac eredeti figura volt. Télen-nyáron nem viselt mást, csak malaclopó köpenyt, lábán pedig papucsot. Roppant gazdag ember volt, s minthogy nem érttem, miért öltözködik így, megkérdeztem egyszer, mi az oka ennek a viseletnek?

- Hogy gyorsan levetközhessem, ha szükséges - válaszolta. - Az ember egyébként hamar megszokja, hogy kevés ruhát hordjon. Könnyen elviseli a fehérnemű, a harisnya, a kalap hiányát. Huszonöt éves korom óta így élek, és még sohasem voltam beteg.

Szavai, ahelyett, hogy bármit is tisztáztak volna, csak fokozták kíváncsiságomat.

- De hát miért van szüksége arra, hogy ilyen gyorsan le tudja vetni a ruháját? - töprengtem.

És mindenféle feltételezés fordult meg agyamban...

Egy éjjel, hazafelé menet - egy óra lehetett, talán negyed kettő -, a nevemet hallottam, igen halkán. Mintha a falból szólna, a falból, amelyet vállammal súroltam. Kellemetlen meglepetés volt. Megálltam.

- Senki se jár az utcán? - szólalt meg újból a hang. - Én vagyok az, Honoré Subrac.

- De hát hol rejtőzik? - kiáltottam, s körülnéztem. Nem tudtam megállapítani, hol bújik meg barátom.

Csupán nevezetes malaclopó köpenyét pillantottam meg, a járdán, a köpeny mellett pedig nem kevésbé nevezetes papucsát.

„Íme - gondoltam -, a szükség arra kényszerítette Honoré Subracot, hogy egyetlen szempillantás alatt levetközzék. Végre feltáruul előttem a nagy titok!”

És így szóltam, hangosan:

- Teljesen kihalt az utca, kedves barátom, nyugodtan megjelenhet.

Honoré Subrac pedig ekkor különös módon levált, szinte kiemelkedett a falból; mindaddig észre sem vettem, hogy ott rejtőzik. Anyaszült meztelen volt. Mindenek előtt megragadta köpenyét, majd, amilyen gyorsan csak tudta, magára öltötte és begombolta. Aztán papucsába bújt, és miközben hazakísért, elszántan beszélni kezdett.

- Megdöbbsz, ugye?! - kérdezte. - De most már megérti, miért öltözködöm ilyen különösen.

Azt azonban még nem értette meg, hogyan tudtam tökéletesen elrejtőzni a szeme elől. Pedig nagyon egyszerű. Gondoljon a mimikrire... A természet mindnyájunk jószágos édesanyja. Azon gyermekeinek, akikre veszély leselkedik, s akik gyengék ahhoz, hogy megvédjék magukat, nagy ajándékot adományozott, azt a képességet, hogy egyé váljanak környezetükkel... De hiszen ismeri ezt a jelenséget. Jól tudja, hogy bizonyos lepkék a virágokhoz hasonlítanak, egyes rovarok épp olyanok, mint a falevél, a kaméleon azt a színt ölti fel, amely legjobban elrejtí, s a sarki nyúl, ugyanolyan gyáva, akárcsak a mi szántóföldjeink fülese, éppoly fehérré vált, mint azok a jégfödte tájak, ahol szinte láthatatlanul futkározik...

...Ezek a gyenge kis állatok így menekülnek meg ellenségüktől - hála ösztönös leleményüknek, mely megváltoztatja külsejüket.

Én pedig, akit állandóan ellenség üldöz, aki nem vagyok bátor ember, s teljesen alkalmatlannak érzem magam arra, hogy harcban, összecsapásban védekezzem - igen, én úgy viselkedem, mint ezek az állatok: tetszésem szerint - félelemből - egyé olvadok a környezetemmel.

Jó néhány esztendeje már annak, hogy első ízben kipróbáltam ezt az ösztönös képességemet. Huszonöt éves voltam akkor, s a nők általában vonzónak és jóképűnek tartottak. Egy férjes asszony oly nagy barátságot tanúsított irányomban, hogy nem tudtam ellenállni neki. Ó, micsoda végzetes viszony volt!... Egy éjjel épp barátnőmnél tartózkodtam. A férje - úgy mondta - elutazott néhány napra. Meztelenek voltunk mindketten, mint az istenek, amikor hirtelen feltárult az ajtó, és megjelent a férj, pisztollyal kezében. Pokolian megrémültem, s amilyen gyáva voltam (s vagyok ma is), egyetlen vágyam maradt: hogy azonnal eltűnjek. A falhoz simultam, szerettem volna egyé válni vele. S ez a meglepő jelenség azon nyomban meg is valósult. Színem olyanná vált, mint a tapéta színe, tagjaim szinte hihetetlenül, kívánságom szerint ellaposodtak és megnyúltak, úgy éreztem, hogy azonossá lettem a fallal, és most már senki sem lát. Így is volt. A férj halálra keresett. Hiszen látott, s lehetetlen, hogy elmenekültem volna. Majd megőrült dühében, s tébolyult haragja hamarosan felesége felé fordult: hat pisztolylövéssel kegyetlenül megölte; mind a hat golyó fején találta az asszonyt. Aztán elrohant, keservesen zokogva. Amint eltávozott, testem ösztönösen visszanyerte természetes alakját és színét. Magamra kaptam ruhámat, és sikerült elmenekülnöm, mielőtt bárki is a helyszínre érkezett volna... E szerencsés képességet, amely a mimikrihez hasonlatos, mindmáig megőriztem. A férj, minthogy nem tudott megölni, egész életét e cél elérésének szentelte. Hosszú ideje üldöz, keresztül-kasul az egész világon, s már-már azt hittem, hogy sikerült eltűnnöm előle, amikor Párizsba költöztem. De néhány pillanattal az ön érkezése előtt, kedves barátom, megpillantottam őt! Rémületesen vacogni kezdett a fogam. Csak annyi időm maradt, hogy ledobjam ruhámat, és egyé olvadjak a fallal. Itt haladt el, egészen közel, s kíváncsian fürkészte a járdán heverő elhagyott köpenyt és papucsot. Látja, mennyire igazam van, hogy ilyen könnyen öltözöm! Mimikrimet semmire se tudnám használni, ha ugyanolyan ruhát viselnék, mint a többi ember. Nem tudnék elég gyorsan levetkőzni, hogy elmeneküljek hóhérom elől, márpedig mindenekfölött az a fontos, hogy meztelen legyek - különben hiába simulok a falhoz, ruhám elárul, védekezésem hiábavaló...

Gratuláltam Honoré Subracnak e képességéhez, melynek, íme, most bizonyítékát is láttam - s amelyért szívből irigyeltem...

A következő napokban reggeltől estig ekörül forgott minden gondolatom, s azon kaptam rajta magam, hogy minduntalan meg szeretném változtatni testem alakját és színét. Szerettem volna autóbusszá, Eiffel-toronyvá, akadémiussá, a főnyeremény nyertesévé változni. Ám erőfeszítéseim eredménytelennek bizonyultak. Nem sikerült. Akaraterőm nem volt eléggé szilárd, meg aztán hiányzott belőlem az a szent félelem, hiányzott az a pokoli veszély, mely Honoré Subracban felébresztette a rejtett ösztönöket...

Hosszú ideig nem találkoztam vele. Egy szép nap rémülten keresett fel.

- Ez a férfi - mondta - esküdt ellenségem, mindenütt leselkedik rám. Hála mimikri-képességemnek, háromszor is sikerült elmenekülnöm előle, de félek, barátom, nagyon félek!

Láttam, hogy mennyire lefogyott, de egy szót sem szóltam.

- Egyetlen lehetősége maradt - jelentettem ki. - Csak úgy menekülhet meg könyörtelen ellensége elől, ha elutazik! Rejtőzzék el valahol egy faluban. Bízva rám minden ügyét, és siessen a legközelebbi állomásra!

Kezemet szorongatta.

- Könyörgök - szólt -, könyörgök, kísérjen el. Úgy félek!

Csendben haladtunk az utcán; Honoré Subrac szüntelenül és nyugtalanul ide-oda pillantott. Hirtelen felsikoltott, s köpenyét, papucsát levetve futni kezdett. S láttam, hogy egy férfi rohan utánunk. Útját akartam állni. Nem sikerült. Pisztolyt pillantottam meg a kezében: Honoré Subracra szegezte. Barátom ekkor egy kaszánya hosszú falához ért, s mintegy varázsütésre eltűnt.

A pisztolyos férfi elképedten megtorpant, dühösen felkiáltott, s hogy megbosszulja magát a falon, mely elragadta tőle áldozatát, lövöldözni kezdett arra a pontra, ahol Honoré Subrac eltűnt az imént. Aztán futva eliramodott.

Csődület támadt, majd rendőrök oszlatták szét a tömeget. Barátomat szólítottam. De Honoré Subrac nem válaszolt.

Megtapogattam a falat: *még langyos volt*, s észrevettem, hogy a hat pisztolygolyóból három *egy emberi szív* magasságában találta el a falat, a többi pedig feljebb fúródott a vakolatba, ott, ahol - úgy rémlett - elmosódottan, egész elmosódottan mintha egy arc körvonalait ismertem volna fel...

AZ AMSZTERDAMI MATRÓZ

Az *Alkmaar* nevű holland brigg, Jáváról visszatérve, fűszerárut s más értékes rakományt hozott gyomrában.

Amikor kikötött Southamptonban, a matrózok engedélyt kaptak, hogy partra szálljanak.

Hendrijk Wersteeg, az egyik tengerész, jobb vállán egy majommal, bal vállán egy papagájjal, hóna alatt egy göngyöleg indiai kelmével a városba igyekezett, azzal a céllal, hogy a kelmét s az állatokat áruba bocsássa a városban.

Tavaszi elején járt az idő, s hamar leszállt az éjszaka. Hendrijk Wersteeg gyors léptekkel haladt a kissé ködös utcákon, melyeket alig-alig világított meg a gázlámpák fénye. A matróz arra gondolt, hogy hamarosan visszatér Arnsterdamba, anyjához, akit már három éve nem látott, s menyasszonyához, aki Monikendamban vár rá. Azt számlálgatta, mennyi pénzt kap majd a két állatért meg a kelméért, s olyan butikot keresett, ahol túladhata egzotikus áruján.

Az Above Bar Streeten egy igen gondosan öltözött úr megszólította, s megkérdezte, nem akarja-e eladni a papagájt.

- Megvenném ezt a madarat - mondta. - Szükségem van valakire, aki beszél hozzám, anélkül, hogy válaszolnom kellene. Magányosan élek.

Mint csaknem valamennyi holland matróz, Hendrijk Wersteeg is értett angolul. Megmondta, mennyit kér a papagájért. Az ismeretlennek megfelelt az ár.

- Kövessen - mondta. - Elég messze lakom. Otthon van egy kalitkám, beteszi majd a madarat. És megmutatja a kelméket is, talán találok köztük kedvemre valót.

Hendrijk Wersteeg megörült a váratlan szerencsének, s a gentlemannel tartott; útközben, azt remélvén, hogy a majmot is eladhatja, dicsérgette az állatot, közölte, hogy ritka fajta, s hogy az ilyen majmok könnyen megszokják az angol klímát, és hűségesek gazdájukhoz.

De a matróz hamarosan elhallgatott. Hiába vesztegette szavait, az idegen egy árva kukkot sem válaszolt, sőt, úgy tetszett, mintha nem is figyelne rá.

Szóltanul folytatták útjukat. Csupán a majom hallgatott olykor az újszülöttek sírására emlékeztető kis kiáltást, s a papagáj verdesett szárnyával, amint a ködtől megriadva szülőházjukra, a trópusi erdőkre gondoltak.

Egy órai járás után hirtelen megszólalt az idegen:

- Közeledünk.

Már elhagyták a várost. Hatalmas, rácsos kerítéssel övezett parkok szegélyezték az utat; a fák között felvillant olykor egy-egy *cottage* fénylő ablaka, s a távolból, a tenger felől hajókürtök gyászos bűgása hallatszott.

Az ismeretlen megállt egy rácsos kapu előtt, zsebéből kulcsosomót húzott elő, kinyitotta a kaput, majd - amint Hendrijk belépett - visszazárta.

A matrózt rossz érzés fogta el; a kert mélyén alig látszott a csinos kis villa, zárt zsáloi mögül nem szűrődött ki semmi fény.

A hallgatag idegen és az élettelen ház meglehetősen gyászos benyomást keltett. De Hendrijknek eszébe jutott, hogy az ismeretlen férfi magányosan lakik.

„Furcsa ember!” - gondolta; s minthogy a hollandus matrózok általában nem olyan gazdagok, hogy érdemes volna csapdába csalni és kifosztani őket, Wersteeg elszégyellte magát, amiért az imént szorongás fogta el egy pillanatra.

Ha van gyufája, világítson nekem - mondta az ismeretlen, s megforgatta kulcsát a *cottage* zárjában.

A matróz engedelmeskedett. Amint beléptek a házba, az idegen lámpást hozott, s annak fényénél a hollandus ízlésesen berendezett fogadószobát pillantott meg.

Hendrijk Wersteeg most már teljesen megnyugodott. Sőt: egyre jobban bízott benne, hogy különös társa kelméinek jó részét is megvásárolja majd.

Az ismeretlen eltávozott, majd egy kalitkával tért vissza:

- Tegye be a papagáját - mondta -; csak akkor helyezek be kapaszkodórudat is, ha már megszeliült, és megtanulta, amit akarok.

Majd becsukta a kalitka ajtaját, melyben a madár rémülten fel-alá repkedett, s arra kérte a matrózt, vegye magához a lámpást, és menjen át a másik szobába - ott az asztalon kényelmesen kitergetheti a kelméket.

Hendrijk Wersteeg engedett a felszólításnak, és belépett a másik szobába. Abban a pillanatban becsapódott mögötte az ajtó, s hallotta, hogy a zárban megfordul a kulcs. Foglyul ejtették.

Döbbsenten és riadtan az asztalra tette a lámpást, és az ajtóhoz akart rohanni, hogy betörje. De megállította egy hang:

- Egyetlen lépés csak, és meghalsz, matróz!

Hendrijk felkapta a fejét. Egy kis nyíláson keresztül, amelyet eddig nem vett észre, pisztoly csöve meredt rá. Rémsülten megtorpant.

Harcképtelen volt: ilyen körülmények közt mit sem ér a bicskája; még egy pisztoly is hiábavaló volna most. Az ismeretlent, akinek teljesen ki van szolgáltatva, védi a fal, ott áll a rés mögött, figyel a matrózt - csak pisztolyt tartó keze nyúlik ki a nyíláson.

- Figyeljen rám - mondta az idegen -, engedelmeskedjék! A szolgálatért, melyre kényszerítem, meg fogom jutalmazni. Nem áll módjában választani. Habozás nélkül engedelmeskednie kell, egyébként lelövöm, mint egy kutyát. Nyissa ki az asztalfiókot... Hatlövetű pisztolyt talál benne, öt golyóval... Vegye ki.

A holland matróz szinte öntudatlanul engedelmeskedett. A majom a vállán félelemkiáltásokat hallatott, és reszketett. Az ismeretlen így folytatta:

- A szoba végén függöny van. Húzza el!

Amikor elhúzta a függönyt, Hendrijk egy alkóvot pillantott meg, s az ágyon, gúzsba kötve, felpeckelt szájjal egy asszonyt, akinek szemében reménytelenség égett, amikor a matrózra nézett.

- Vegye le a köteléket erről a nőről - mondta az ismeretlen férfi -, s vegye ki szájából a pecket.

Amint teljesítette a parancsot, a gyönyörű, fiatal nő térdre borult a nyílás előtt, s így kiáltott:

- Harry, álnokul törbe csalt! Azért hozott ebbe a villába hogy meggyilkoljon! Pedig azt mondta, azért bérelte ki, hogy itt töltsük kibékülésünk után az első napokat. Azt hittem, meggyőztem magát. Azt hittem, végre bizonyos benne, hogy nem voltam bűnös!... Harry! Harry! Ártatlan vagyok!

- Nem hiszek önnek - válaszolta szárazon az ismeretlen.

- Harry, ártatlan vagyok! - ismételte elcsukló hangon az ifjú hölgy.

- Utolsó szavai ezek. Gondosan megőrzöm őket. Egész életemben ezt fogom hallani. - S az ismeretlen férfi hangja megremegett kissé, de egy pillanat múlva határozottan folytatta: - Mert még mindig szeretem, s ha kevésbé szeretném, magam ölném meg. De képtelen volnék rá... mert szeretem... Most pedig, matróz, ha nem ereszt egy golyót ennek a nőnek a fejébe, mielőtt tízig számolnék, holtan esik a lába elé! Egy, kettő, három...

S mielőtt az ismeretlen négyig számolhatott volna, Hendrijk, félőrülten a félelemtől, az asszonyra lőtt, aki még mindig térden állva, mereven nézett fel rá. Az ifjú nő előrebukott. Homlokra találta a golyó. Ebben a pillanatban a falnyílásból pisztolylövés hallatszott, s a matróz jobb halántékát golyó verte át. Hendrijk Wersteeg az asztalra rogyott, a majom pedig, rémületében kis sikolyokat hallatva, a matróz zubbonyában keresett menedéket.

Másnap a járókelők figyelmesek lettek a különös hangra, mely egy Southampton környéki *cottage*-ból szűrődött ki, értesítették a rendőrséget, s az hamarosan fel is törte a villa kapuját.

Megtalálták az ifjú hölgy és a matróz holttestét.

A majom hirtelen kiszökkent gazdájának zubbonyából, nekiugrott az egyik rendőr arcának. Olyannyira megijesztette a rendőröket, hogy azok néhány lépést hátrálva, előbb pisztolylövésekkel leterítették az állatot, s csak azután mertek a két holttesthez közeledni.

Vizsgálatot indítottak. Világosnak látszott, hogy a matróz megölte a hölgyet, majd öngyilkosságot követett el. Mindazonáltal a dráma körülményei titokzatosak maradtak. A két halott személyazonosságát könnyen megállapították, s csupán az volt a rejtélyes, hogy Lady Finngal, egy angol *pair* hitvese, miképpen kerülhetett össze - kettesben! - egy elhagyatott vidéki házban a matrózzal, aki csak előző nap érkezett Southamptonba.

A villa tulajdonosa nem szolgálhatott olyan felvilágosítással, amely megkönnyítette volna az igazságszolgáltatás dolgát. A *cottage*-ot nyolc nappal azelőtt egy úr bérelte ki; Collins néven mutatkozott be, s azt mondta, hogy Manchesterből való. A férfit a rendőrségnek nem sikerült megtalálnia. Collins szemüveget hordott, hosszú, vörös szakállt viselt - a szakáll persze könnyen álszakáll is lehetett.

A lord nagy sietve érkezett Londonból. Imádta feleségét, s borzasztó volt látni, mennyire szenved. Akárcsak a többiek, ő sem értett semmit az egész ügyből.

Az események után a lord visszavonultan élt kensingtoni házában. Mindössze egy néma szolgát tartott környezetében, s egy papagájt, amely szüntelen ismételte:

- Harry, ártatlan vagyok!

EGY ERÉNYES CSALÁD, EGY RONGYSZEDŐ KOSÁR MEG EGY VESEKŐ TÖRTÉNETE

Egy szép reggel hajnali ötkor ébredtem, s nem tudván elaludni, felkeltem és kimentem az utcára. Március vége felé jártunk. Kéken, hidegen, kihaltan ragyogtak az utcák. Újságkihordók siettek el mellettem. A pékműhelyből az utolsó sütet melege áradt az utcára, mezítelen, lisztes testű férfiak mozogtak a kemence fényében. Végigballagtam a Courcelles körúton, elsétáltam a Monceau-park mellett, melyet ilyenkor, hajnalban, megtölt a madárénekek meg a kis tó fölött virrasztó, romba dőlt oszlopok titokzatos hangulata. A fák kecses vonalú törzse nagyot nyújtózott, megremegett rajtuk a sarjadozó lombkoszorú.

Egy férfit pillantottam meg, kampóval, tompa fényű lámpával és rongyszedő kosárral kezében. Nyomába szegődtem; láttam, hogy sorra odalép a szemetes ládákhoz, és a kampóval kotorászik bennük. Miután jó néhány láda tartalmát megvizsgálta, s látta, hogy nem tágitok mellőle, a férfi megfordult, felemelte lámpását, és arcomba világított, hogy jobban szemügyre vegyen. Azután megszólított:

- Csak nem akar versenybe szállni velem?

- Isten őrizz! - kiáltottam. - Annyi az egész, hogy kíváncsi ember vagyok, s szeretném elkísérni és megnézni a kosarát... az ön ellenőrzésével, persze, a lakásán.

- Nincs kifogásom ellene - felelte. - De ne zavarjon; kövessen, és egy szót se szóljon.

Engedelmeskedtem. Reggel kilencig bolyongtunk így. Hat óra körül a Vásárcsarnok környékére értünk. Az Ártatlanok Kútja mellett egy mozaikszerű tarka rongyokba öltözött férfi térdelt egy szemétdomb előtt, rothadt élelmiszermaradékokat keresgélt, s amit csak talált, mohón felfalta. Nem viselt kalapot, haja kétoldalt lelógott - olyan vörös volt, mint a Krisztusé. Fél nyolckor az Austerlitz-hídon egy báránnyal megrakott szekér haladt el mellettünk, melynek bűze - bár elég szemetet szagoltam hajnal óta - elborzasztott.

Társam rongyszedő kosara megtelt, így hát gyors léptekkel siettünk az Italie tér felé, majd elhagytuk Párizst. A rongyszedő Kremlin-Bicêtre-ben lakott.

Viskója egy üres telken állt; betessékelt maga előtt. Az épületből émelyítő szag áradt. A rongyszedő bemutatta családját. Felesége teherben volt, hasa olyannyira kidudorodott, hogy a szoknya csaknem térdéig felhúzódott.

- Roppant termékeny asszony, tisztelt uram - mentegette a férje -, és nagyon szép is! De a ruha nem szolgál előnyére. Meztelenül olyan gömbölyű a hasa, mint egy gyöngyszem!

Majd így kiáltott:

- Nicolas! A fiam - tette hozzá.

Nicolas, tizenhárom éves, jókötésű gyerek, akin alig volt ruha és az is lompos - mint Attys, olyannak tetszett -, mélyen meghajolt előttem.

- Szép sarja van, tisztelt uram: Nicolas csakugyan dicsőségére válik! Nyitott ruháján át látni lehet, hogy milyen finom a bőre - csupán a szutyokrétet vet árnyat rá. Olyan, mint egy tündérkirályfi és

*A Malpighi-piramisok mellett
Ott meredez az elefántcsonttorony -*

egészségesen, erényesen.

A rongyszedő most egy tizenötéves-forma karcsú, sudár leányt hívott be; irdatlan üstöke kócos volt, és csöpögött az olajtól. Geneviève-nek hívták. Költői szavakkal üdvözöltem:

- Hajából, akár az olajbogyóból, olaj csöpög, de bőre, épp ellenkezőleg, mint a tündérmesék Truitonne-jának bőre, egy csöppet sem olajos! Foga tündökletes, mint a fokhagyma gerezdje. Szeme fekete, mint a korallszilfa gyümölcse. Ajka akár a keserű narancs, s talán az íze is éppoly keserű. Lebegő vállkendője minek szorítja oly szorosan keblének két kukojcabogyóját? Kedves komám, ezért a szép családért irigylésreméltóbb mint maga a császár!

A rongyszedő elmosolyodott, és diadalmasan kijelentette:

- Császártól származom, Pertinax Restif a nevem, szolgálatára.

- Hogyan! - kiáltottam fel. - Annak a nyomdásznak ivadéka, aki oly erényes volt, hogy már-már erkölcstelennek hitték?!... és ezerhétszázötvenhat március huszonegyedikén szolgának nézték... Olvasta? Vastag, bojtos, paszomántos, zöld *bergopzomot* viselt, vastag medveprém karmantyúval szőrből sodort övvel... Egy nővel sétált, akivel úgy bánt, mintha a húga volna... s ezt nem sokan mondhatták el magukról... Egy hölgy rájuk kiáltott: „Hé, cseléd!”... Egyszer Restif de La Bretonne ivadéka, s akárcsak ő, erényes ön is!

A rongyszedő szigorú hangon válaszolta:

- Még erényesebb!

Nem hittem szavainak; de magam is roppant komolyan mondtam:

- S olyan kis tehetségű ember, hogy azt kapta, amit megérdemelt! Rongyszedő lett - és semmi több.

Pertinax Restif széttárta két kezét, és gúnyosan elmosolyodott. Egy-két *rigaudon*-lépést lejtett, majd keményen szemembe nézett, és így beszélt:

- Ez a tánc már kiment a divatból. Mindegy: mégis szeretem a *rigaudont*. S az erény is kiment a divatból. Mindegy: mégis szeretem az erényt... Lyoni gyerek vagyok, a Croix-Rousse negyedben születtem. Miután leszolgáltam a katonaidőm, ruhákkal kereskedtem. A Nyögető tetején laktam, esténként holtfáradtan baktattam haza, hiszen hajnaltól kezdve városszerte ordítottam: „Ószeres! Ócska ruhát veszek!” A húgom szép lány volt; egy belfeldolgozó műhelyben dolgozott; napi három frankot keresett. Árvák voltunk, együtt éltünk. Miért ne? Nem mászkáltunk mi sehova, sem ő, sem én. Egy fazék leves, a család, a meleg otthoni fészek... boldogok voltunk! És a boldogságban születnek az erények. Egykori ősünk erényes vére arra készítetett, hogy ne játsszuk el a boldogságunkat, legyünk erényesek - mindvégig! Szerelmeskedtünk egymással.

Mivel az ócska ruhákon, ütött-kopott kalapokon nem lehetett keresni, rongyszedő lettem. Turkáltam a szemetes ládákban. Néha értékes zsákmányra bukkantam, és ez megvigasztalt a nemegyszer eredménytelen kotorászásért. De aztán mégis ideköltöztünk, Kremlin-Bicêtre-be. És minden áldott reggel folytatom a mesterségem. Párizsban nem szemetes ládákban, hanem szemétgyűjtő tartályokban turkálók: csak a név változott. És boldogságban és erényben élek, gyermekeimet nevelve, akikkel hitvesem és egyszersmind húgom megajándékozott...

Majd felfordult a gyomrom, míg szavait hallgattam. Meghatározhatatlan émelet éreztem,

megvetést, undort az egész család és a ház bűze iránt. Pertinax Restif *Támárja* mereven állt, és riadt szemmel hallgatta férjének szavait. Arca, amelyet eltorzított a terhesség maszkja, megnyúlt, mint az éhező rabszolganőké. Vastag alsó ajka, mintegy a jóság atavisztikus jeleként, le-lebiggyedt, s egy pici kis tiszta nyál, mely kicsordult szája szélén, derekas elbutulásról és kutyahúségról látszott tanúskodni. Karja ernyedten csüngött. Egyszerre csak felemelte jobb kezét, hogy megvakarja fejét - lehet, hogy tetves volt. Csúf gyűrűt pillantottam meg ujján, opál volt belefoglalva: a szerencsétlenség köve, ocsmány gemma, húgynak, köpetnek, spermának és kivert szemeknek mocskos keveréke. A gyerekek apjuk szavai közben sírva fakadtak. Megragadták Pertinax Restif kezét, és könnyeikkel maszatolták össze. Látván ezt az erényeséget, az én lelkem is szinte édeskésé cukrozódott, s szánalmasan közepszerű gondolatokat forgattam fejemben. Könnyek szöktek szemembe. Kusza, opálos lett körülöttem minden. De - hála Istennek - a visszafojtott zokogás következtében Támár hasa megremegett, s én elmosolyodtam, heherészni, vihogni kezdtem, majd jámborul meghajoltam, hogy kezet csókoljak az asszonynak, akinek pocakja a megilletődéstől most még erősebben hullámozott.

Pertinax Restif, mintha attól tartott volna, hogy felesége egyszerre csak szülni kezd, nyugtalanul és aggódva figyelte az asszony rezgő hasát. De csak ennyit mormogott:

- Ó, hitvesem nővéri hasa! Ó, én gyöngyöm... igazgyöngyöm!

S az érzelmes nő megszólalt ekkor - nem is hallottam többé beszélni:

- A gyöngyök elpusztulnak - mondta.

E szavakra ismét könny szökött szemembe, miközben Pertinax Restif szavalni kezdte e semmiképp sem az alkalomhoz illő verset, amely bizonyára az ő műve volt:

*Isten kebelére röpít majd a halál.
Piszokban, szennyben túr két bús, mohó kezünk,
De, szent Erény, Téged itt lent is megtalál
Húgom, fiam, lányom - nem, mi nem vétkezünk...
S a család víg ölén mind boldogok leszünk.*

Könnyeim rögvést felszáradtak. Az ifjú Nicolas férfiassága lekonyult. Én pedig élvezettel ismételtam:

*A Malpighi-piramisok mellett
Ott meredez az elefántcsonttorony -
De ferde, akár a pízai...*

Majd a rongyszedőhöz fordultam:

- Látja, kedves komám, mire jutott az erényeivel meg tisztelt ősenek, Nicolas-nak erényeivel: rongyszedő csupán - pedig egy császárnak ivadéka!

Pertinax Restif szemmel láthatóan megbántódott. Arcába vér szökött a gögtől, s kijelentette:

- Én pátriárka vagyok!

- Rendben van - erősködtem -, pátriárka vagy! családapa! s azt akarod, hogy erényeid fiúról fiúra szálljanak. De nézd csak: a családfa gyökerénél egy császár; a lombjánál egy rongyszedő, aki meg van elégedve sorsával. Derék és erényes fiad pöcegödörtisztító lesz. Még az a szerencse, hogy ez a szakma megszűnt, mert manapság már gépekkel ürítik ki az árnyékszék gödreit...

De Pertinax Restif gögijének maradványai oly erősek voltak, hogy úgy tett, mintha nem értené szavaimat.

- Igen - mondta -, egy császártól származom... de pátriárka vagyok!

Ünnepélyes mozdulatokkal egy kisuvikszolt, ódon diófa ládikát vett ki a szekrényből, a ládikából pedig egy puszpángára csavart pergament. Megismertem a családfát, amelyet Restif de la Bretonne atyja állított fel, s amelyet az író a *Nicolas úr, avagy a meztelen emberi szív* bevezetésében ismertet. A rongyszedő szétterítette a pergament, és fellengzősen olvasni kezdte:

„Pierre Pertinax, más néven Restif, egyenes ági leszármazottja Pertinax császárnak, Commodus utódjának, aki után Didius Julianust választották császárrá, mert elég gazdag volt hozzá, hogy győzze pénzzel az árverést, ahol a katonák áruba bocsátották a császári hatalmat...

Helvius Pertinax császárnak volt egy posztumuszfia, név szerint maga is Helvius Pertinax; Caracalla elrendelte, hogy öljék meg a fiút, s csupán azért, mert egy császárnak fia. Ám egy felszabadított rabszolga, aki egykori gazdájának nevét viselte, hősiesen odatárta keblét a gyilkosoknak, félrevezetve őket...”

A rongyszedő félbeszakította a felolvasást. Szemében gög ragyogott. Vérfertőző felesége és gyermekei rajongva bámulták. A szobában terjengő rothadás-szag heroikus illattá változott - mint a csatamezők fölött szállongó bűz. Elővettem zsebkendőmet, zajosan kifűjtam orrom, és ellentmondást nem tűrő hangon így szóltam:

- Kedves barátom és komám, megígérte, hogy megmutatja rongyszedőkosarát.

Az arcok megint becsületessé változtak, a szag émelyítővé. Pertinax Restif felcsavarta a puszpángára a pergament, a ládikát visszatette a szekrénybe. Végezvén ezzel, kicipelte a rongyszedőkosarat az üres telekre. Követtem. A délelőtti zsákmány ott feküdt a földön. Minden egyes darabot megvizsgáltam, majd egyenként átnyújtottam őket Pertinax Restifnek, aki kiválasztotta az értékesebb holmit.

Mi mindent találtam! Lepecsételt bélyegeket, levélborítékokat, gyufásdobozokat, különféle színházakba érvényes tiszteletjegyeket, egy értéktelen fémkanalat, gyűrött selyemtülldarabkát, apró fodrokat, hervadt szalagokat, cigarettacsikkeket, fonnyadt művirágokat, egy elgörbült keménygallért, eldobott krumplihéjat, narancshéjat, hagymagerezdeket, hajtüket, fogpiszkálókat, egy kis matring fonalat, melybe hajszálak vegyültek, egy ócska fűzöt, amelyre egy citromszelet ragadt rá, egy üvegszemet, egy gyűrött levelet.

Az utóbbit félretettem.

Idemásolom szövegét:

„Igen tisztelt Uram és Mesterem,

bocsásson meg, hogy soraimmal zaklatom. De mivel némileg Ön az okozója a kellemetlenségnek, amely ért, úgy gondoltam, hogy talán lesz oly kegyes, és segíteni fog rajtam.

Szívesebben kerestem volna fel személyesen, nem pedig levélben, de tudom, hogy a nagy emberekkel milyen nehéz találkozni:

Non licet omnibus adire Corinthum.

A következőkről van szó. A saint-cloud-i premontrei gimnáziumban nevelkedtem. A második osztályban jó tanuló voltam, csakugyan áthatott az, amit »az intézet szellemé«-nek szokás nevezni. Sajnos - vagy ki tudja: talán hála Istennek - egy bejáró diák behozta az Ön egyik könyvét a »műintézetbe«. Emlékszem, az a híres regény volt, melynek címéül egy Corneille

módjára franciásított latin nevet választott: *Brute!* A regény cselekménye egyébként a Saint-Germain negyedben játszódik.

Ebben a könyvben - be kell vallanom, Uram, s Ön egyébként is tudja -, vagy legalábbis némely részletében sok a disznóság. Az áldozata lettem, uram. Ellenállhatatlan vágy ébredt bennem, hogy teljes életművét megismerjem. A bejáró diák segítségével megvásároltam mindet: *A megöntözött rózsákat*, *Az annamita asszony szenvedélyét*, *A szerelmes kutyát*, s a *Kolliothot*, ezt az óriási könyvet. Regényeit könyvespolcomon tartottam, az intézetben. És közben verseket meg elbeszéléseket írtam. Egy szép nap holmim között megtalálták regényeit és kézirateimat. Könyvei, gondolhatja, indexen vannak. Írásaim gúnyosan támadtak egy csomó intézményt, amelyet a premontreiek áhítatosan tisztelnek. Megállapították, hogy már nem hat át az intézet szelleme. Tanáraink előítéletei többet nyomtak a latban, mint az a tény, hogy jó tanuló voltam. Kidobtak, kitették a szűrőmet, tisztelt Uram, szüleim minden könyörgése ellenére; apám és anyám attól a naptól kezdve magamra hagyott, arra készítették, hogy magam keressem meg a kenyerem, s csaknem minden anyagi segítséget megtagadtak.

Igen, tisztelt Mester - ez történt. Egy angolszász fiatalember minden bizonnyal feltalálná magát ilyen körülmények között, de egy tizenöt éves francia fiú számára roppant kényelmetlen helyzet.

Nyomorúságomban fordulok Önhöz, Uram stb., stb.”

A levélíró még különféle dolgokra hivatkozott, majd neve és címe következett.

Folytattam a turkálást a szemétben. További leleteim: egy foghíjas fésű, nadrággombokba akadt rendjel-szalagok, egy szakadt, de szép lámpaernyő, egy pipa, néhány illatszeres üveg, gyógyszeres fiolák, egy szivacs, egy csomag trükkös, csöppet sem obszcén kártya - a vásárló, akit becsapott az utcai árus, dühében elhajította -, egy füzet, melybe a szakácsnő a piaci bevásárlásokat jegyezte fel, egy törött legyező, felemás kesztyűk, egy fogkefe, kávézacc, üres konzerves dobozok, csontok, egy sámfa - végül pedig egy furcsa gyűrű, amelyet megvásároltam a rongyszedőtől. Aranygyűrű volt, fehér kővel - nem tudtam, hogy hívják ezt a drágakövet. Minthogy a kosár csaknem kiürült, s csupán néhány tükörcserép meg egy törött barométer maradt benne, melyből még csöpögött a higany, felálltam, köszönetet mondtam Pertinax Restifnek, és megígértem, hogy máskor is meglátogatom. De a rongyszedő megcsóválta fejét, és azt mondta:

- Akkor arra kérem, hogy egy fél éven belül jöjjön. Mert hat hónap alatt, remélem, elég pénzt tudok félretenni, hogy Dél-Franciaországba utazzam. Először Nizzába megyünk vagy Monacóba, mindenestre a lehető legközelebb Turbie-hez.

- Miért épp Turbie-hez? - kérdeztem.

Ünnepélyesen felelte:

- Mert ez a község családunk bölcsője, kitűnő őszám, Pertinax római császár szülőhelye.

Barátságosan mosolyogtam, sok szerencsét kívántam, és elbúcsúztam az erényes férfiútól. A család többi tagjától el sem köszöntem, és miközben elballagtam, nem is fordultam hátra.

Ahogy hazaértem, megvizsgáltam a két leletet, amelyeket minden bizonnyal Párizs különböző pontjain dobta a szemétkébe, de Pertinax Restif rongyszedő kosarában összetaláltak. A levelet különféle, birtokomban levő mulatságos vagy lehangoló dokumentumok közé raktam, a gyűrűt pedig mellényzsebembe rejtettem.

Néhány nappal később egy gazdag polgárcsalád estélyére voltam hivatalos. Az inas bejelentette X... szenátort és fiát. A szenátor rokonságban állt a ház úrnőjével, vezetékeve pedig azonos volt a fentebb közölt középiskolás diák nevével. A kövér, csúf, protestáns külsejű X... szenátor roppant méltóságteljesen lépett be a szalonba, maga előtt tuszkolva meglehetősen félszeg, gimnazista egyenruhába öltözött fiát, akinek arcát gennyes pattanások borították. Úgy látszik, állapítottam meg magamban, a szülői szigor megenyhült, s a fiatalembert, akit a szerzetesek kutasztottak intézetükből, befogadta egy gimnázium. Néhány perc múlva az inas a *Brute!* és a *Kollioth* szerzőjét jelentette be. Észrevettem, hogy a gimnazista elpirul. A nagy férfiú fesztelenül lépett be. Roppant nyájasan bemutatkozott a szenátornak; arcizma sem rándult, semmi sem árulta el, hogy akár halvány fogalma is volna a gimnazista ügyéről. A gyerek szemmel láthatólag boldog volt, bizonyos benne, hogy a nagy férfiú nem kapta meg levelét. A vendégek körülvették, ünnepezték az író, s ő különféle történeteket mesélt, elmondta a hét pletykáit, sajátságos keverékét adván a szójátékoknak, konyhai recepteknek, öltözködési tanácsoknak, személyes kalandoknak és mindenfajta, nemegyszer vaskos és borsos anekdotáknak. Íme, hadd mondjam el az utolsót:

- Egy kis párizsi színház művésznőjét egy öregúr tartja ki - ha jól tudom, politikus. A színésznő egy barátommal csalja meg az öreget, tőle hallottam a történetet. Az öreg halálosan szerelmes és halálosan féltékeny, s mint szokás, persze azt hiszi, hogy viszonyszeretik. Nemrég fájdalmas műtéten esett át. A színésznő állítólag egyetlenegyszer sem érdeklődött a beteg egészségi állapota iránt, sőt, a műtét napjaiban Nizzába utazott. Az öreget bántotta a közöny. Amikor ismét találkozott a hölggyel, szemrehányásokkal illette. A színésznő úgy tett, mintha nem is sejtette volna, hogy súlyos esetről van szó, egyébként is - tette hozzá - mivel ő maga különféle petefészek-, ciszta- és vakbélműtéteken esett keresztül, érzéketlenné vált az operációk iránt, és egy csöppet sem félti valakinek az életét, ha már a sebészek kezében tudja. Az aggastyán mindebből arra következtetett, hogy a szép színésznő közönye nem abból fakad, hogy nem szereti, hanem csupán a tudományba vetett végtelen bizalmának jele. A művésznő megcáfolhatatlan bizonyítékát adta kétségtelen szerelmének, s mivel az öreg roppant szép fiúnak képzelte magát, nem is kételkedett benne, hogy szeretik - hiszen oly szeretetreméltó! Az aggastyán, bár roppant járatos bizonyos alapvető társadalomtudományokban, s azt lehetne hinni róla, hogy komoly ember, elhatározta, hogy meglehetősen furcsa és eléggé undorító módon állít emlékművet gyógyulásának. Gáláns vacsorára hívta a színésznőt, egy előkelő étterembe - persze kettesben. A hölgy egy bájos kis ékszerdobozot talált asztalkendője alatt. Kinyitotta; a tokban csupán egy roppant egyszerű gyűrű volt, benne egy kő, melynek a színésznő nem ismerte a nevét. Köszönetet mondott az öreg szerelmesnek, aki mindjárt el is magyarázta, hogy miről van szó: „Ez a gyűrű, drága gyermekem, örök időre drága kell legyen számodra! Szerelmünk emlékének kell lennie - mindörökre. A gyűrűbe belevésíttem megismerkedésünk napjának dátumát, a kő pedig a vesekövem...”

Amikor a híres író az elbeszélésnek ehhez a pontjához ért, furcsa zihálást hallottam a közelben. X... szenátor volt az; nehézkesen szedte a levegőt. De senki sem vette észre - mindenkinek lekötötte a figyelmét a történet. Ami engem illet, én az erényes Pertinax Restif rongyszedő kosarában talált gyűrűt simogattam mellényzsebemben. A hírneves író így folytatta:

- A színésznő becsukta a tokot. Az ajándék elvette az étvágát. Undorodott a gyűrűtől.

Egy hölgy közbekiáltott:

- Pedig láthatott már egyet-mást életében!

- Igaz, asszonyom - felelte az elbeszélő -, de hát ilyen az emberi természet! A színésznő bizonyára ocsmányabb dolgokhoz is hozzáédződött, mégsem bírta elviselni az említett gyűrű látványát. Még aznap este a szemébe hajította...

Rövid sikoly és egy test zuhanása szakította félbe az elbeszélő szavait. Mindnyájan felugrottunk. X... szenátor leesett a székről. Mindenki ott sürgölődött körülötte. A szenátor arca lila volt, megduzzadt - kétségkívül meghalt; mint egy elefántnak, *megszakadt a szíve*.

Lélekben tisztelegtem a szerelem e szerencsétlen áldozata előtt. És másnap, mivel nem tudtam elviselni, hogy birtokomban van az immár ereklyévé vált tárgy, egy templom oltárára helyeztem a gyűrűt.

AMPHION, AZ ÁL-MESSIÁS, AVAGY D'ORMESAN BÁRÓ KALANDJAI ÉS VISZONTAGSÁGAI

1

Az idegenvezető

Több mint tizenöt esztendő telt el azóta, hogy utoljára találkoztam Dormesannal, hajdani diáktársammal. Csupán annyit tudtam róla, hogy miután meglehetősen nagy vagyorra tett szert, majd az egészszet elfecsérelte, idegenvezető lett Párizsban.

Egy szép nap a nagykörúton akadtam össze vele, egy előkelő szálloda előtt. Szivar lógott a fogai között; türelmesen várta klienseit.

Előbb ismert meg, mint én őt, s megszólított. Látván, hogy arca mit sem mond számomra, zsebében kotorászott, majd egy névjegykártyát nyújtott át: Ignace d'Ormesan báró. Megöleltem, és meg sem lepődve alkalmasint újdonsült nemességén, azt kérdeztem, hogy jól megy-e a sora, akadnak-e idén külföldiek a horogra?

- Csak nem hiszi, hogy idegenvezető vagyok - kiáltotta felháborodva -, egyszerű idegenvezető?!

- Azt hittem - hebegtem. - Azt mondta valaki...

- Ugyan kérem! Csak tréfából mondhatták. Maga úgy tesz, mint aki egy ismert festőművésztől megkérdi, hogy kimázolta-e már a lakást! Művész vagyok, kedves barátom, s ami ennél is több: magam találtam ki művészetemet - s a világon egyedül én gyakorlom.

- Új művészetet? Ne beszéljen!

- Legyen olyan szíves, és ne gúnyolódjék - mondta szigorúan -; halálos komolyan beszélek.

Mententegetődni kezdtem; hajdani iskolatársam szerényen folytatta:

- Minden művészetben járatos vagyok, mindegyikben kitüntem, csak hogy valamennyi művészi pálya zsúfolt. Mivel reménytelennek bizonyult, hogy mint festő nevet szerezzek, elégettem minden képemet. Mivel lemondtam a költői babérokról, széttéptem mintegy százötvenezer versemet. Ám minthogy szabadságomat esztétikai alapra helyeztem, új művészetet találtam fel, amely Arisztotelész peripatetikus módszerén alapul. Nevet is adtam az új művészetnek: *amphioniának* kereszteltem, annak emlékére, hogy Amphion különös hatalommal rendelkezett a terméskövek és egyéb városépítő alapanyagok fölött.

Egyébként mindazokat, akik az amphioniát művelik, *amphionoknak* fogják hívni.

Mivel az új művészetnek új Múzsára volt szüksége, s ennek a művészetnek megalkotója és következésképpen múzsája is én magam voltam, a Kilenc Múza társaságához egyszerűen odacsatoltam önnön női képmásomat, vagyis d'Ormesan bárónőt. Hadd jegyezzem meg, hogy aggregény vagyok, s a múzsák számát már csak azért is aggálytalanul növeltem tízre, mert e téren megegyeztem hazámnak a decimális rendszerre vonatkozó törvényeivel.

S most, hogy - remélem - világosan kifejtettem az amphionia történeti eredetét és mitológiai vonatkozásait, megmagyarázom, hogy mi a lényege.

E művészet eszköze és anyaga egy város, melynek bizonyos részeit oly módon kell végigjárni, hogy az *amphion*, avagy a műkedvelő műbarát lelkében a széphez és a főségeshez kapcsolódó érzelmek szülessenek - mint a muzsika, költészet stb. hatására.

Annak érdekében, hogy az *amphion* alkotta művek megmaradjanak, és bármikor ismét eljátszhassák őket, az *amphion* feljegyezi őket egy várostérképre, egy vonallal, mely pontosan megmutatja a követendő utat. Ezeket a műalkotásokat, ezeket a költeményeket, *amphionikus szimfóniákat antiiopeiáknak* nevezzük. *Amphion* anyjára, *Antiopéra* való emlékezésül.

Ami engem illet, én Párizsban gyakorlom az *amphioniát*.

Nézze, például épp ma reggel alkottam meg egy *antiiopeiát*. Címe: *Pro Patria*. Mint címe is jelzi, célja az, hogy lelkesedést és hazafias érzelmeket ébresszen.

Az útvonal kiindulópontja a Saint-Augustin tér, mert ezen a téren egy kaszárnya van, valamint Jeanne d'Arc szobra. Azután végighaladunk a Pépinière utcán, a Saint Lazare utcán, a Chateaudun utcán, egészen a Laffitte utcáig, ahol a Rothschild-palotát üdvözölhetjük. A nagykörutakon visszasétálunk a Madeleine-templomig. A Képviselőház láttán forró érzelmek lobbannak a szemlélőben. A Hadügyminisztérium, amely előtt elhaladunk, a nemzetvédelem nemes eszméjére emlékezteti az embert, majd végigmegyünk a Champs-Élysées-n. A hatalmas Diadalív látványa roppant felindulást ébreszt a nézőben. Az Invalidusok Dómjának láttán könnyek szöknek a szemekbe. Gyorsan befordulunk a Marigny sugárútra, hogy megőrizzük ezt a lelkesedést, mely az Elysée-palota előtt éri el tetőfokát.

Nem titkolom, hogy ennek az *antiiopeiának* még nagyobb lírai lendülete volna, még nagyszerűbb lenne, ha egy királyi palota előtt végezhetnénk. De hát mit tegyünk? A dolgokat és városokat úgy kell venni, ahogy vannak.

- No de én mindennap gyakorlom az *amphioniát* - mondtam nevetve. - Hiszen ez csak séta...

- Mint Jourdain úr!... - kiáltotta d'Ormesan báró. - Igazat beszél: gyakorolja az *amphioniát*, anélkül, hogy tudná.

Ebben a pillanatban külföldiek csoportja lépett ki a szálloda kapuján; a báró odasietett, és anyanyelvükön szólította meg őket. Azután odahívott:

- Mint látja, több nyelven beszélek... Tartson velünk. Összefoglaló *antiiopeiára* vezetem a turistákat - művem ezúttal *amphionikus szonett* lesz. Ezzel keresek a legtöbbet. Címe: *Lutetia*; némely, ha nem is költői, de *amphionikus* licenciának köszönhetően egész Párizst megmutatom egy félóra alatt.

A turisták, a báró és jómagam a Madeleine-Bastille útvonalon járó omnibusz emeletén foglaltunk helyet. Amikor elhaladtunk az Opera előtt, d'Ormesan báró hangosan közölte, hogy hol járunk. A Leszámítoló Bank fiókjára mutatva így szólt:

- A Luxembourg-palota... a Szenátus.

A *Napolitain* előtt fellengős hangon közölte:

- A Francia Akadémia!

A *Crédit Lyonnais* előtt azt mondta: az Elysée-palota; s ezzel a módszerrel, míg a Bastille-hoz értünk, megmutatta legfontosabb múzeumainkat, a Notre-Dame-ot, a Panthéont, a Madeleine-t, a nagyáruházakat, a minisztériumokat, valamint hírneves, élő vagy immár halott nagyságaink lakását: egyszerűen mindent, amit egy külföldinek látnia kell Párizsban. Leszálltunk az omnibuszról. A turisták bőkezűen jutalmazták a báró fáradozását. Bámultam őt, s ezt meg is mondtam. Szerényen megköszönte gratulációmát, majd elbúcsúztunk.

Nem sokkal később levelet kaptam a fresnes-i börtönből. D'Ormesan báró küldte:

- Kedves barátom - írta a művész -, egy új antiopeiát írtam; címe: *Az aranygyapjú*. Egy szerda este alkottam meg. A kiindulópont Grenelle volt, ahol lakom, és az utat sétahajón tettem meg. Mint gondolhatja, ez a művem az argonauták mondájának tudós felidézése volt. Éjfél körül a rue de la Paix-n bevertem egy-két ékszerüzlet kirakatát. Meglehetősen durván letartóztattak és börtönbe zártak, azzal az ürüggyel, hogy birtokba vettem egynémely aranytárgyat - amelyek voltaképpen az Aranygyapjúval, antiopeiám céljával azonosak. A vizsgálóbírónak semmi érve az amphioniához, s ha Ön nem lép közbe, bizonyára elítélnék. De Ön tudja, hogy nagy művész vagyok! Közölje ezt a nyilvánossággal, és szabadítson ki!

Mivel mit sem tehettem d'Ormesan báró érdekében, és egyébként sem szeretek kapcsolatba kerülni az igazságszolgáltatással, levelére még csak nem is válaszoltam.

2

Egy szép film

- Van-e, akinek lelkiismeretét nem terheli bűn? - kérdezte d'Ormesan báró. - Ami engem illet, én nem is tartom számon őket. Elkövettem egyet-kettőt, amely sok pénzt hozott a konyhára. S hogy nem vagyok milliomos, annak inkább az étvágyam az oka, mint az, hogy aggályos volnék.

1901-ben néhány barátommal megalakítottam a *Cinematographic International Companyt*, amelyet rövidítve CIC-nek neveztünk. Célunk az volt, hogy minél érdekesebb filmeket készítsünk, és bemutassuk őket Európa és Amerika legjelentősebb városaiban. Programunkat kitűnően állítottuk össze. Egy lakáj indiszkréciójának segítségével lefilmeztük a Köztársaság Elnökének reggeli felkelését - igen érdekes jelenet. Továbbá felvételt készítettünk Albánia trónörökös-hercegének születéséről. Azután - jó néhány arannyal vesztegetvén meg a Szultán egynémely tisztviselőjét - örök időkre filmszalagra vettük Melek pasa, a nagyvezír megindító tragédiájának mozgalmas eseménysorát, aki szívet tépő jelenet során búcsúzott feleségeitől és gyermekeitől, majd urának parancsára perai házában teraszán megitta a mérgezett kávéját.

Csupán egy *bűn* hiányzott műsorunkból. Csakhogy az ember nem ismerheti előre egy bűncselekmény időpontját, s a gonosztevők ritkán cselekednek mindenki szeme láttára.

Mivel reménytelennek bizonyult, hogy megengedett eszközökkel filmre vegyünk egy gonosztettet, úgy határoztunk, hogy megszervezzünk egy bűncselekményt. Kibéreltünk egy villát Auteuilben. Először azt terveztük, hogy színészeket szerződtetünk, s velük játszadjuk el a gyilkosságot mely hiányzik műsorunkból, de ebben az esetben becsaptuk volna majdani nézőinket a trükkfelvételekkel - hiszen hozzászoktak, hogy mi csak a valóságot filmezzük -, másrészt a legkitűnőbb színészi játék sem elégített volna ki bennünket. Az az ötlet is felmerült, hogy sorshúzás útján jelöljük ki magunk közül azt a személyt, aki a fellevelezés előtt elköveti majd a bűncselekményt. Ám ezért a lehetőségért egyikünk sem rajongott. Elvégre becsületes emberek voltunk valamennyien, és senki sem akarta elveszteni jó hírét - még üzleti megfontolásból sem.

Végül is egy éjszaka lesbe álltunk a bérelt villa közelében, egy kihalt utca sarkán: hat férfi, revolverrel felfegyverkezve. Egy nő meg egy férfi sétált el mellettünk. A fiatalember és a fiatal nő választékosan elegáns volt; ez az öltözet, gondoltuk, érdekes elemekkel egészíti ki majd a szenzációs bűncselekményt. Némán rájuk vetettük magunkat, kezüket-lábukat megkötöztük, s behurcoltuk őket a villába. Míg társaságunk egyik tagja őrizte őket, mi ismét

lesbe álltunk, s megpillantván egy ősz pofaszakállú, frakkos urat, rárontottunk, és ellenkezésével mit sem törődve a villába vonszoltuk. Megpillantván revolvereinket, bátorsága tüstént elszállt; elhallgatott. Operatőrünk beállította a felvevőkészüléket, bekapcsolta a megfelelő világítást, és felkészült, hogy filmre vegye a gyilkosságot. Társaságunk négy tagja az operatőr mellé állt, és pisztolyukat ráfoglák a foglyokra. A fiatalember és az ifjú hölgy ájult volt. Megható gyöngédséggel levetkőztettem őket. A fiatal nőnek levettem a szoknyáját, a fiatalemberen pedig csupán egy inget hagytam. Ezek után a frakkos úrhoz fordultam:

- Uram - mondtam -, barátaim és jómagam nem óhajtjuk bántani Önt. De azt kívánjuk Öntől, s ha nem engedelmeskedik, kénytelenek volnánk megölni, hogy a törrel, melyet lábához tesz, gyilkolja meg ezt a férfit meg a hölgyet. Először próbálja meg eszméltre téríteni őket. Vigyázzon, hogy meg ne fojtsák! S mivel semmilyen fegyver sincs náluk, nem kétséges, hogy sikerülni fog, amit akarunk.

- Uram - felelte udvariasan a majdani gyilkos -, engednem kell az erőszaknak. Mint látom, minden előkészületet megtettek, s nem akarom megkísérelni, hogy elhatározásukban megingassam Önöket, bár szándékukat nem egészen értem; de mégis kérek egy szívességet Önöktől, egyetlenegy: engedjék meg, hogy álarcot öltsék.

Megtanácskoztuk a dolgot, s arra a következtetésre jutottunk, hogy az ő számára s a mi számunkra egyaránt hasznos, ha álarcot visel. Zsebkendőt kötöttem arcára, szeme helyén kis lyukat vágtam a zsebkendőn, s a csirkefogó munkához kezdett.

Először a fiatalember kezébe dőfte a tört. Megindítottuk a felvevőkészüléket, s az megörököltette a borzalmas jelenetet.

A gyilkos most az áldozat karját szúrta meg törének hegyével. A fiatalember felugrott, és az iszonyatos félelemtől megsokszorozott erővel támadójának hátára vetette magát. Rövid küzdelem következett. Az ifjú hölgy is magához tért, és kedvesének segítségére sietett. De a tör a hölgy szívét érte, s elsőnek ő esett össze. Azután a fiatalemberre került sor. Átmetszett torokkal rogyott a földre. A gyilkos jól végezte dolgát. A zsebkendő el sem mozdult a viaskodás során: vigyázott rá, miközben a készülék vette a jelenetet.

- Meg vannak elégedve, uraim? - kérdezte. - Rendbe hozhatom magam?

Gratulálunk. A frakkos úr kezét mosott, majd megfésülte és megkeféltte a haját.

Azután megállítottuk a felvevőgépet.

A gyilkos megvárta, míg minden nyomot eltüntettünk - a rendőrség miatt természetesen, mely bizonyára már másnap felfedezi a bűntényt. Együtt hagytuk el a villát. A gyilkos nagyvilági ember módjára elkészönt tőlünk. Visszasietett klubjába: nem kétséges, hogy egy ilyen kaland után óriási összeget fog nyerni. Miután megköszöntük fáradozását, elbúcsúztunk tőle, majd aludni tértünk.

Megvolt a szenzációs bűncselekmény!

A film óriási port vert fel. Az egyik áldozat egy kis balkáni állam miniszterének felesége volt, szeretője pedig egy északnémet fejedelemség trónkövetelőjének fia.

Annak idején álnéven béreltük ki a villát, s a tulajdonos, hogy elkerülje a kellemetlenségeket, azt vallotta, hogy az ifjú hercegben felismeri a villa bérlőjét. A rendőrség két hónapig nyomozott, éjjel-nappal. Az újságok különkiadásokat jelentettek meg, mi pedig megkezdtük a turnét - képzelheti, milyen sikerrel! A rendőrség egy percig sem feltételezte, hogy magát a valóságos szenzációs gyilkosságot filmeztük le. Pedig mindenféle módon ezt hirdettük. A közönség azonban nem tévedett, és nem is csalódott. Lelkes fogadtatásban részesítette a filmet

Európában és Amerikában egyaránt, s annyi pénzt kerestünk, hogy egy fél év múlva háromszáznegyvenkétezer frankot osztottunk szét a társaság tagjai között.

Mivel a bűntény igen nagy port vert fel, s valakit mégiscsak meg kellett büntetni, a rendőrség végül is letartóztatott egy levanteit, aki a gyilkosság éjszakájára nem tudott kielégítő alibit igazolni. Bár tiltakozott, s mindvégig azt állította, hogy ártatlan, halálra ítélték és kivégezték. És megint csak szerencsénk volt! Operatőrünk egy szerencsés véletlen folytán jelen lehetett a kivégzésen, s programunkat új jelenettel bővítettük, mely igen alkalmasnak bizonyult arra, hogy a moziba vonzza a közönséget.

Amikor két év múlva - olyan okok következtében, amelyekre ezúttal nem térek ki - feloszlott a társaság, több mint egymillió frankot kaptam. A pénzt egyébként a következő évben lóversenyen elvesztettem.

3

A romantikus szivar

- Több éve már annak - mondta d'Ormesan báró -, hogy egy doboz havannai szivart kaptam egy barátomtól; mint barátom közölte, a nemrég elhunyt angol ugyanezt a minőséget szívta.

Este, amikor felbontottam a dobozt, élvezettel szippantottam be a csodálatos szivarok illatát. Mint egy arzenál egymás mellett sorakozó torpedói - gondoltam magamban. Békés arzenál! Torpedók, melyeket azért hívott életre az álmodozás, hogy elűzzék az unalmat! Gyöngéden kivettem egy szivart a dobozból; meg kellett állapítanom, hogy a torpedó-hasonlat nem volt pontos. A szivar inkább egy néger ujjához hasonlított, s az aranyszínű papírgyűrű csak növelte a szép, barna szín sugallta illúziót. Gondosan levágtam a szivar végét, rágyújtottam, és boldogan eregettem az illatos füstkarikákat.

Néhány pillanat múlva kellemetlen ízt éreztem számban; a szivar füstje mintha égett papírszagot árasztott volna.

„Úgy látszik - gondoltam magamban -, az angoloknak még sincs olyan kifinomult ízlése, legalábbis a dohány terén, mint gondoltam. Lehet, hogy a csempészés, amely napjainkban olyannyira elharapódzott, még VII. Edward szájpadrólását és torkát sem kímélte. Vége a világnak! Már egy jó szivart sem lehet elszívni.”

És elfintorítva arcom, letettem a szivart, mely - nem kétséges - csakugyan égett papírszagot árasztott. S míg a havannát nézegettem, így elmélkedtem magamban:

„Lehetséges, hogy mióta az amerikaiak rátették a kezüket Kubára, a szigetország prosperál - de annyi szent, hogy a havannák szívhatatlanok. A jenkik bizonyára modern eljárásokat vezettek be a dohányültetvényeken, és gépekkel cserélték fel a szivargyári munkásnőket. S ez feltehetőleg gazdaságos is, gyors is - de a szivar íze sokat veszít vele. Ez a példány, amelyet el akartam szívni, valószínűvé teszi, hogy már hamisítók is dolgoznak, és a havannai gyárakban nikotinnal átitatott ócska újságpapír helyettesíti a dohányleveleket...”

Imígyen elmélkedve hozzáláttam, hogy szétszedjem szivaromat: meg akartam vizsgálni, hogy milyen anyagokból áll. Nem is lepődtem meg, amikor egy kis papírtekercset fedeztem fel benne, oly módon elhelyezve, hogy megakadályozza a szivart a szelelésben; sietve kibontottam a tekercset. Zárt kis boríték volt, amelyet - mintegy védőburokként - egy papírlap vett körül. A borítékon ez a cím volt:

*Señ. Don José Hurtado y Barral,
Calle de los Angeles
Habana*

A papírlapon, melynek felső széle megpörkölődött egy kicsit, meghökkenve olvastam a nőies betűkkel rótt, spanyol nyelvű sorokat:

Akaratom ellenére zártak ide, a mercedi kolostorba. Kérem azt a jó keresztényt, aki megvizsgálta, hogy miért nem szelel szivarja, továbbítsa a mellékelt levelet a megfelelő címre.

Megdöbbenve és felindulva rögtön vettem a kalapom, miután a borítékra feladóként odaírtam a nevem, hogy ha nem jutna el a címzetthez, visszaérkezzék hozzám, lesiettem a postára, és feladtam. Azután hazamentem, és egy másik szivarra gyújtottam. Pompás volt; a többi is. Barátom nem tévedett. Az angol király csakugyan kitűnően értett a havannai dohányokhoz.

Öt vagy hat hónappal e romantikus esemény után, amikor már teljesen megfeledkeztem a történetekről, egy szép nap igen elegáns néger úr és hölgy keresett fel, arra kérve, hogy fogadjam őket - bár, tették hozzá, egyiküket sem ismerem, és minden bizonnyal nevük sem mond semmit számomra.

Idegesen léptem be a szalonba; az egzotikus férfit és hölgyet már bevezették.

A néger úr elfogulatlanul bemutatkozott, és kitűnő franciasággal így szólt:

- Nevem Don José Hurtado y Barral...

- Hogyan! Ön az? - kiáltottam megdöbbenve, s hirtelen eszembe jutott az egész szivar-história.

Be kell vallanom ugyanis: fel sem merült bennem, hogy a havannai Rómeó és Júliája néger lehetne.

Don José Hurtado y Barral udvariasan felelte:

- Én vagyok az.

S bemutatván a hölgyet, aki társaságában volt, így folytatta:

- A feleségem. Az ön lekötelező előzékenységének következtében az! Szigorú szülei egy kolostorba zárták, ahol az apácák reggeltől estig szivart gyártanak - kizárólag a pápai udvar és az angol király részére.

Nem tudtam magamhoz térni a meglepetéstől. Hurtado y Barral így folytatta:

- Mindketten gazdag néger család gyermekei vagyunk. Kubában él néhány gazdag néger. De, higgye el, az előítélet a négerék között épp úgy megvan, mint a fehérek között.

Dolores szülei mindenáron azt akarták, hogy lányuk fehér emberhez menjen feleségül. Legjobban azt szerették volna, ha egy jenki volna a vejük, s mivel elkeseredve tapasztalták, hogy leányuk makacsul ragaszkodik elhatározásához, vagyis ahhoz, hogy engem választ férjéül, a legnagyobb titokban a mercedi kolostorba zárták.

Nem tudtam, hogyan találjak Dolores nyomára; kétségbe estem, már-már öngyilkosságra gondoltam, amikor ön volt olyan jó, és elküldte a levelet; feltámadt bennem a remény. Elraboltam menyasszonyomat a zárdából, majd feleségül vettem...

És, tisztelt uram, csakugyan hálátlanok lettünk volna, ha nem Párizsba jövünk nászútra, és nem tartjuk kötelességünknek, hogy felkeressük önt és köszönetet mondjunk.

Havanna egyik legnagyobb szivargyárának tulajdonosa vagyok, s mivel kárpótolni akarom azért a rossz szivarért, amelyet a mi hibánkból kellett elszívnia, ha megengedi, évenként kétszer egy nagyobb adag első osztályú szivart küldök majd... Csupán azért vártam az első szállítmánnyal, mert szeretném megismerni az ízlését...

Don José New Orleansban tanult meg franciául, felesége pedig tökéletes kiejtéssel beszélt nyelvünket; Franciaországban nevelkedett...

Nem sokkal később e romantikus kaland ifjú hősei visszatértek Havannába. Hadd jegyezzem meg, hogy Don José Hurtado y Barral - akár hálátlanságból, akár pedig azért, mert nem volt megelégedve házasságával - soha egyetlen szivart sem küldött címemre. Holott megígérte...

4

A lepra

Mivel a társaságban azt állította valaki, hogy az olasz nyelv voltaképpen nem is nehéz, d'Ormesan báró - az olyan ember biztonságával, aki vagy tizenöt európai és ázsiai nyelvet beszél - így tiltakozott:

- Hogy az olasz nem nehéz? Micsoda tévedés!... Lehet, hogy ezek a nehézségek nem tűnnek fel az első pillanatban, de hogy mégiscsak megvannak, azt elhihetik nekem! A saját bőrömön tapasztaltam őket. Ezeknek a nehézségeknek következtében csaknem megkaptam a leprát, ezt az iszonyatos betegséget, amely - akárcsak az olasz nyelv nehézségei - elrejtőzik, látszólag nincs is, holott változatlanul ma is mind az öt világrészen pusztít.

- Majdnem leprát kapott?!

- Az olasz nyelv miatt?

- Mondja el, hogy történt!

- Bizonyára szörnyű volt!

D'Ormesan báró, látván, hogy paradox kijelentése milyen nagy sikert aratott, elmosolyodott. Odanyújtottam cigarettatárcámat. Kivett egy cigarettát, rágyújtott - miután német szokás szerint gyűrűjét gyűrűsujjáról jobb kezének kisujjára húzta. Diadalmas füstgomolyagba burkolta a mellette ülőket, majd meglehetősen elbizakodott, leereszkedő hangon hozzákezdett a történethez:

- Csaknem tizenkét esztendővel ezelőtt Itáliában jártam. Akkoriban nem sokat konyítottam a nyelvekhez. Az angolt és a németet csak törtem. Ami az olaszt illeti, makaróni-nyelvet beszéltem, vagyis francia meg latin szavakat használtam, és hangzatos végződéssel láttam el őket; szóval megértettem magam.

Gyalog jártam be Toszkána jó részét, s egy este hat óra felé kedves kisvárosba érkeztem; úgy terveztem, hogy itt alszom. A helység egyetlen fogadójában közölték, hogy egy angol társaság valamennyi szobát lefoglalta. A fogadós azt tanácsolta, hogy kérjek hajlékot a plébánostól. A plébános roppant kedvesen fogadott, szemmel láthatólag rendkívül élvezte hibrid beszédemet, s azzal tisztelt meg, hogy a *Poliphülosz álmanak* nyelvéhez hasonlította. Azt feleltem, hogy csupán Merlino Coccajót utánzom, öntudatlanul. A plébános jót nevetett, s azt mondta, hogy történetesen épp Folengónak hívják - amit én a véletlenek sajátságos összejátszásának tekintettem. Azután szobájába vezetett, s felajánlotta ágyát. Vissza akartam utasítani, ám hiába tiltakoztam. A derék Folengo abbé nyilván toszkán módon értelmezte a vendégszeretetet, mert nyoma sem látszott rajta a szándéknak, hogy ágyneműt váltson. Így hát a jólelkű plébános

lepedőjén kellett aludnom, és semmilyen ürügyet sem tudtam kieszelni, amelynek alapján megkérhetném, hogy tiszta ágyneműt adjon - anélkül, hogy megbántanám.

Kettesben vacsoráztunk. Oly pompás ételeket és italokat szolgáltak fel, hogy tökéletesen megfeledeztem az istenverte ágyneműről; tíz óra körül leheveredtem. Tüstént álomba merültem. Néhány órája aludtam már, amikor a szomszédos szobából két hang riasztott fel. Dom Folengo a házvezetőnőjével, egy tiszteletre méltó, hetvenéves asszonnyal beszélgetett, aki az ízletes és bőséges vacsorát készítette - még most is azt emésztettem. A plébános hevesen magyarázott valamit. A házvezetőnő keserűdes hangon válaszolgatott. Beszélgetésük során folyton vissza- és visszatért egy szó: *lepra*. Vajon miért beszélnek erről az iszonyú betegségről, a lepráról? - kérdeztem magamban.

Azután eszembe jutott, hogy Folengo abbé teste milyen puffadt. A keze is vastag. Így érvelvén magamban, az is eszembe jutott, hogy a toszkán papon - bár koros ember - semmi szőr sincs. És ez már elég is volt! Rémület lett úrrá rajtam. Némely olasz falu, akárcsak bizonyos francia községek, valóságos leprafészek. Most már bizonyos voltam benne: Dom Folengo bélpoklos. Egy leprás ágyában fekszem. Még a lepedőt sem cserélték ki.

A hangok elnémultak. A plébános hamarosan hortyogni kezdett a szomszéd szobában. Hallottam, hogy megroppannak a falépcső fokai: a házvezetőnő aludni indult padlásszobájába. Egyre jobban rettegtem. Arra gondoltam, hogy az orvosok álláspontja nem egyértelmű a lepra ragályosságának tekintetében. Csakhogy ez a gondolat egyáltalán nem nyugtatott meg. A plébános, gondoltam magamban, bizonyára könyörületből adta át az ágyát, s csak éjszaka jutott eszébe, hogy esetleg megfertőz betegségével. Erről beszélgetett házvezetőnőjével, s mielőtt elaludt volna, bizonyára Istenhez fohászkodott, hogy elővigyázatlanságának semmi következménye se legyen. Hideg veríték lepett el, felkeltem, és az ablakhoz siettem.

A harang éjfelet vert. Hamarosan nem bírtam tovább. Elcsigázva a földre ültem, és a falhoz támaszkodva elaludtam. Hajnali négy órakor felébresztett a hűvös levegő. Tüsszögni kezdtem - vagy harmincszor, egymás után - és dideregve bámultam a végzetes ágyra. Folengo abbé, akit fölébresztett tüsszögésem, belépett a szobába:

- Mit csinál itt, hálóingben, az ablak előtt?! - kérdezte. Azt hiszem, kedves vendégem, sokkal jobban érezné magát az ágyban.

A papra néztem. Arcszíne rózsás volt, ő maga kövér ugyan, de - be kellett vallanom magamnak - makkegészségesnek látszott.

- Uram - mondtam -, nem tudom, hallotta-e, hogy Párizs és általában az Ile-de-France klímája nem kedvez a lepra kifejlődésének? Sőt: ennek a klímának az az üdvös hatása, hogy visszafejleszti ezt a szörnyű kórt. Sok ázsiai, kolumbiai, amerikai bélpoklos (hiszen arrafelé a legelterjedtebb ez a betegség) életcéljának tekinti, hogy egy kis pénzmagot tegyen félre, és két-három évre Párizsba menjen. Mikor betegségük némileg enyhül, visszatérnek hazájukba, hogy ismét egy kis pénzt gyűjtsenek, és azután megint egy-két évet tölthessenek a Szajna partján.

- Hová akar kilyukadni? - kérdezte Folengo abbé. - Ha jól értem, a lepráról beszél, *la lebbra*, erről az iszonyatos betegségről, mely a középkorban annyi emberéletet pusztított el.

- És ma sem kevesebbet - feleltem, szigorúan a szemébe nézve. - S ha akárki, akár egy pap bélpoklos lesz, a honolului vagy valamelyik más ázsiai lepratelepen van a helye! Ott azután ápolhatja szerencsétlen sorstársait...

- De miért beszél ilyen borzalmas dolgokról ezen a hajnali órán? - kérdezte Folengo abbé. - Még öt óra sincs. A nap alig bukkant fel a látóhatáron. A hajnal, mely bíborvörösre festi az eget, azt hiszem, nem szokott ilyen gyászos gondolatokat sugallni!

- Vallja be, signor abbé - kiáltottam -, ön is leprás! Hallottam, hogy mit beszéltek az este.

Dom Folengo megrökönyödve és kétségbeesve bámult rám.

- Kedves francia vendégem - mondta -, ön téved! Nem vagyok leprás, és fogalmam sincs, hogy miképpen jutott eszébe ez a borzasztó gondolat?

- Nem, signor abbé - erősködtem -, hallottam, hogy mit beszéltek ma éjjel. A szomszéd szobában a lepráról beszélt a házvezetőnőjével.

Folengo abbé harsányan elnevette magát:

- Maguk, franciák - mondta, s úgy kacagott, hogy a könnye is kicsordult -, ha Itáliában járnak, feltétlenül valami ilyenfajta históriába keverednek, mint Paul-Louis Courier, például, aki egy levelében hasonló történetről számol be... A *lepre* nyulat jelent olaszul. Megkezdődött a vadászévad. A minap egy hívóm pazar nyulat hozott ajándékba; erről beszéltem éjjel a házvezetőnőmmel, mert véleményem szerint ideje, hogy megsüsse. Ma délből nyúlpecsenyét eszünk. Remélem, ízleni fog, s az átvirrasztott éjszakáért azzal kárpótolja magát, hogy gyarapította nyelvi ismereteit.

Pokolian szégyelltem magam. De a nyúl csakugyan remek volt.

Lám, a legrosszabb dolog, még a *lepre* is jóra fordul, ha nem ő készíti ki az embert, hanem őt készítik el.

5 Cox-City

D'Ormesan báró heves mozdulattal a sebhelyhez kapott amelyet én csak most vettem észre -, és eltakarta hajfűrtjeivel.

- Vigyáznom kell a frizurámra - mondta. - Ha nem fésülöm rá a hajam, az emberek meglátják a fejbőrömön ezt a kopasz, fakó foltot, és azt hiszik, hogy alopeciám van... Régi sebhely. Abból az időből származik, amikor városalapító voltam... Tizenöt esztendeje történt. Brit-Kolumbiában, Kanadában... Cox-City!... Ötezres városka volt... Coxról nevezték el... Chislam Coxról... vidám fickó volt, félig tudós, félig kalandor. Ő okozta a *rusht* a Sziklás Hegységnek ezen a vidékén, amely akkoriban még teljesen szűz terület volt. Cox-City most ott terül el.

Akkoriban bányászokat toboroztak mindenütt, Quebecben, Manitobában, New Yorkban. Chislam Coxszal New Yorkban találkoztam.

Körülbelül fél éve laktam a városban. Egyébként., be kell vallanom, egy lyukas garasom se volt, és halálosan unatkoztam.

Nem éltem egyedül, egy meglehetősen csinos német lány volt velem, akinek bájai nagy sikert arattak... Hamburgban ismerkedtünk meg. A *menedzsere* lettem, ha szabad magam így kifejeznem...

Marie-Sybille-nek hívták, vagy Marizibillnek, ha úgy ejtem a nevét, mint Kölnben, szülővárosában szokták.

Kell-e mondanom, hogy örültem szerelmes volt belém?... Ami engem illet, egy csöppet sem voltam féltékeny. Ez a henye élet azonban mégiscsak nyomasztott, nem is gondolná,

mennyire; nem vagyok strici-alkat. De hiába próbáltam képességeimet gyümölcsöztetni, hiába kerestem nekem való munkát...

Egy szép nap egy *saloon*ban találkoztam Chislam Coxszal, aki a söntéshez támaszkodva harsány hangon arra buzdította a kocsmá vendégeit, hogy menjenek vele Brit-Kolumbiába; ráálltam. Cox azt mondta, hogy ismer egy helyet, ahol rengeteg arany van.

Tücsköt-bogarat belekevert beszédébe: Krisztust, Darwint, a *Bank of England*et és - isten látja lelkemet, fogalmam sincs róla, miért - Johannát, a nőpápát. Roppant meggyőzően beszélt. Jelentkeztem a csapatba, Marizibill-lel együtt, aki semmiképp sem akart elszakadni tőlem, és elindultunk.

Bányászfelszerelést nem vittem magammal, de mindent, amire csak szükség van egy bárban, többek közt egy csomó szeszfélét, whiskyt, gint, rumot, valamint takarókat és precíziós mérlegeket.

Az utazás meglehetősen fárasztó volt, de ahogy megérkeztünk arra a helyre, ahová Chislam Cox a társaságot vezetni akarta, egy városkát építettünk, fából - s vezetőnk tiszteletére Cox-Citynek kereszteltük el. Megnyitottam italmérésemet; hamarosan igen népszerű hely lett. Csakugyan bőségesen találtak aranyat, magam is kötöttem arany-üzleteket. A bányászok jó része francia vagy kanadai francia volt, de akadtak német meg angol anyanyelvű férfiak is - azonban mégis a francia elem uralkodott. Később Manitobából francia meszticek érkeztek, meg egy csomó piemontei. Kínaiak is jöttek. Így hát Cox-Citynek néhány hónap múlva csaknem ötezer lakosa volt - és ezek között alig tíz nő...

Irigylésre méltó helyzetem volt ebben a kozmopolita városban. *Saloom* virágzott. *Café de Paris*-nak kereszteltem el, s a név hízelgett a Cox-City-beliek hiúságának...

Egyre hidegebb lett, farkasordító hideg. Borzasztó volt. Mínusz ötven fok: iszonyú hőmérséklet. Rémülten döbrentünk rá, hogy Cox-Cityben nincs elég élelmiszer-tartalék télire. A közlekedés megszűnt, el voltunk zárva a világtól. Közeli éhhalál fenyegetett. A tartalékok hamarosan elfogytak. Chislam Cox megindító kiáltványt tett közzé: leírta helyzetünk teljes iszonyatát.

Bocsánatot kért, hogy a biztos halálba vezetett bennünket, s a kétségbeejtő helyzet ellenére is alkalmat talált rá, hogy Herbert Spencerre hivatkozzék meg a Pseudosmerdisre. A kiáltvány befejező része borzalmas volt. Cox felhívta a lakosságot, hogy másnap délelőtt gyűljön össze a város közepén szabadon hagyott téren. Mindenki hozza magával revolverét, és egy adott jelre - hogy megmeneküljön a fagy meg az éhség szörnyűségeitől - kövessen el öngyilkosságot.

Senki sem tiltakozott. Mindenkinek az volt a véleménye, hogy a megoldás roppant elegáns; Marizibill sem zokogott, hanem kijelentette, hogy boldogan pusztul el velem együtt. Ami alkohol maradt még, szétszöttük. Másnap reggel kart karba öltve elballagtunk a főtérre, meghalni.

Ha százezer évig élnék, akkor sem felejténém el ezt a látványt: ötezer ember, kabátban, takarókba burkolódzva. Mindenki pisztolyt tartott a kezében, és mindenkinek vacogott a foga... igen, vacogott a foga... esküszöm!...

Chislam Cox kimagaslott közülünk - egy hordón állt. Hirtelen homlokához emelte a pisztolyt. Eldördült a lövés. Ez volt a jel; s miközben Chislam Cox lezuhant a hordóról, Cox-City valamennyi lakosa - jómagam is - föbbe lőtte magát... Micsoda iszonyatos emlék!... Micsoda

tárgy az elmélkedésre - ez az egyhangúan elfogadott öngyilkosság! És milyen farkasordító hideg volt!

Nem haltam meg, csak elszédültem; hamarosan feltápáskodtam. Csupán egy seb, vagy inkább egy karcolás - amely egyébként roppantul fájt, s melynek helye most már halálomig megmarad -, csak az emlékeztetett rá, hogy öngyilkosságot akartam elkövetni. És miért vagyok egyedül?

- Marizibill! - kiáltottam.

Senki sem válaszolt. Kimeredt szemmel, a hidegtől dideregve hosszú ideig elképedve bámultam a halottakat - csaknem ötezer ember, s mindnek önkezeléssel ejtett seb a homlokán!

Hamarosan kínzó éhséget éreztem. Semmi élelem sem maradt. Hiába kutattam át a házakat, egyetlen falatot sem találtam. Tébolyultan tántorogva egy holttestre vettem magam, és falni kezdtem az arcát. Még langyos volt a húsa. S minden lelkiismeret-furdalás nélkül ismételtam meg ezt az eljárást. Azután fel-alá sétáltam ebben a roppant temetőben, s azon törtem a fejem, hogy miképpen juthatnék ki innét? Felfegyverkeztem, jó melegen felöltöztem, annyi aranyat vágtam zsebre, amennyit csak magammal tudtam cipelni. Hátra volt még az élelem kérdése. A nők teste kövérkésebb, húruk puhább. Kerestem egy nőt, és levágtam mindkét lábát. Ez a munka több mint két óráig tartott, de két sonkához jutottam, s egy szíj segítségével a nyakamba akasztottam őket. Csak ekkor vettem észre, hogy Marizibill lábát vágtam le. Embrevöllelkem azonban alig érzett felindulást. Csupán azt éreztem sürgősnek, hogy elinduljak. Útnak eredtem, és csodálatosképpen épp aznap bukkantam egy favágótelepre, amikor már minden élelmem elfogyott.

Fejsebem hamarosan begyógyult. De a sebhely, amelyet gondosan leplezni próbálok, örökké Cox-Cityre emlékeztet, a zord és fagyos temetőre és jéggé dermedt lakóira, akiket úgy őriz meg a hideg, ahogyan a földre zuhantak, fegyverrel kezükben és lőtt sebbel halántékukon, tágra meredt szemmel és immár haszontalan arannyal a zsebükből - azzal az arannyal, amiért meghaltak mindnyájan...

6

A távolba-érintés

Valamennyi hírlap megírta Aldavid fantasztikus történetét, akit az öt világrészen jó néhány zsidó hitközség tekintett a Messiásnak, s aki rejtélyesnek tetsző körülmények között halt meg.

Mivel a lehető legtragikusabb módon nekem is közöm volt ezekhez az eseményekhez, szükségét érzem, hogy elmondjam a titkot, mely fojtogat.

Egy reggel kinyitottam a hírlapot, és a következő kölni híradásra esett a tekintetem:

„A Rajna jobb partján, Ehrenbreitstein és Beuel között nagy a forrongás az izraelita hitközségek kebelében. Állítólag az egyik hitközségben, a dollendorfiban, megjelent a Messiás. Hírek szerint számos csodatétellel bizonyította hatalmát.

Az ügy nagy port vert fel, s ez nyugtalanítja a tartományi kormányt, amely - tartván a fölízgatott közhangulattól - a hírek szerint megtette a kellő intézkedéseket az esetleges zavargások elfojtására.

Felsőbb helyen bizonyosak benne, hogy a »Messiás«, kinek állítólagos neve Aldavid, szélhámos. Frohmann doktor, a nagy tudású dán etnológus, aki pillanatnyilag a bonni egyetem vendége, kíváncsiságból Dollendorfba utazott, s az a véleménye, hogy Aldavid nem is zsidó,

mint ahogy állítja, hanem inkább szavojai származású francia - Szavójában egyébként az allobrogok ivadékai viszonylag tisztán maradtak fenn. Akármilyen is a helyzet, a hatóságok legszívesebben kiutasítanák Aldavidot - ha ez lehetséges volna; de Aldavid, akit a Rajna menti zsidók *Izráel Megváltójának* neveznek, csodálatos módon akkor tűnik el, amikor kedve tartja. Többnyire a dollendorfi zsinagóga előtt tartózkodik, és oly szenvedélyes, lángoló szavakkal prédikál Júda Birodalmának visszatéréséről, amelyek némiképp Ezékiel rekedt ékesszólására emlékeztetnek. Naponta három-négy órát tölt itt, este pedig eltűnik, úgyhogy nem tudni, mi történt vele. Egyébként azt sem tudni, hogy hol lakik, és hol étkezik. Az illetékesek remélik, hogy az álprófétát hamarosan leleplezik, és szemfényvesztő bűvészműtávjai már nem sokáig tévesztik meg a hatóságokat és a Rajna menti zsidókat. Az utóbbiak, ha felismerik majd tévedésüket, maguk fogják kérni, hogy szabadítsák meg őket a kalandortól, kinek hazugságai azt eredményezték, hogy a Rajna menti zsidókban sajnálatos arrogancia alakult ki a lakosság többi részével szemben, ez pedig könnyen antiszemita megnyilvánulások kirobbanásához vezethet, amelyeknek áldozatait - jelen esetben - még a józan emberek sem sajnálhatnák szívből. Tegyük hozzá, hogy Aldavid tökéletesen beszél németül. Ismeri a zsidók szokásait és zsargonjukat.”

Ez a hír, mely annak idején felcsigázta a közönség érdeklődését, arra ösztönzött - magam sem tudom, miért -, hogy sajnálattal gondoljak d'Ormesan báró távollétére, aki már több mint két éve nem adott életjelt magáról.

„Ez aztán olyan eset, amely felcsigázná a báró képzeletét! - gondoltam magamban. - Bizonyára akadna a tarsolyában néhány történet az Ál-Messiásról...”

És megfeledkezvén a dollendorfi zsinagógáról, eltűnt barátom sorsán tűnődtem, kinek képzelete és szokásai roppant nyugtalanítók voltak ugyan, de aki iránt mégis nagy érdeklődést tápláltam. A szeretet, melyet még akkor éreztem iránta, amikor osztálytársam volt, és egyszerűen csak Dormesannak hívták, számos találkozásunk, melyeknek során alkalmat adott rá, hogy értékeljem sajátos egyéniségét, zavaros, de sokoldalú tudása és szellemének megkapó bája - ez volt az oka annak, hogy olykor kedvem támadt találkozni vele.

Az újságok másnap még szenzációsabb híreket közöltek a dollendorfi ügyről.

Frankfurti, mainzi, leipzigi, strasbourg-i, hamburgi és berlini táviratok egyidőben adtak hírt Aldavid feltűnéséről.

Akárcsak Dollendorfban, ezekben a városokban is a központi zsinagóga előtt jelent meg.

A hír gyorsan elterjedt, a zsidók odasiettek, és a Messiás mindenütt ugyanazokat a szavakat használva prédikált - a hírlapok sürgönyeinek jelentése szerint.

Berlinben délután öt óra körül a rendőrség le akarta tartóztatni, de a zsidók tömege körülvette, megvédték, kiabáltak és jajveszékelték, sőt erőszakos cselekedetekhez is folyamodtak, minek következtében több embert letartóztattak.

És Aldavid eközben - mintegy csoda folytán - eltűnt...

Kétségkívül érdeklődéssel fogadtam a híreket - de nem nagyobb izgalommal, mint a közönség, mely lelkesedett Aldavidért. Aznap sűrűn követték egymást a lapok különkiadásai, hírül adván a Messiás megjelenését (most már nem azt írták, hogy feltűnését) Prágában, Krakkóban, Amszterdamban, Bécsben, Livornóban, sőt Rómában is.

Mindenütt tetőpontra hágott az izgalom, a miniszternácsok - mint emlékezetes - rendkívüli ülésre ültek össze, de döntéseiket titokban tartották, s teljes joggal, mert valamennyi kormány arra a következtetésre jutott, hogy Aldavid hatalma alkalmasint természetfölötti eredetű, vagy legalábbis a tudomány mai eszközeivel nem tudjuk megmagyarázni, így hát jobb nem beleavatkozni a dolgokba, és megvárni az eseményeket, amelyekkel - úgy látszik - a törvényes erő nem tud szembeszállni.

Az érdekelt kormányok kabinetirodái másnap táviratot váltottak, és ennek következményeképpen letartóztatták az üggyel kapcsolatos országok leggazdagabb zsidó bankárait.

Ez az intézkedés önmagától kínálkozott. Ha Aldavid prédikációinak - mint ahogy feltételezték - az lesz a következménye, hogy a zsidók kivándorolnak Palesztinába, arra is számítani lehet, hogy a tőke is kivándorol valamennyi érdekelt országból a Szentföldre, s ennek katasztrofális pénzügyi következményeit mindenáron el kell kerülni. Másrészt úgy vélték - és teljes joggal -, hogy a Messiás, kinek mindenütt-jelenvalóságát éppúgy nem lehetett kétségbe vonni, mint a neki tulajdonított csodákat, esetleg természetfölötti eszközökkel fogja egyensúlyban tartani az új júdeai birodalom költségvetését, ha ezt szükségesnek látja. Így hát a zsidó bankárokat bebörtönözték - bár roppant figyelmesen bántak velük; ennek következtében pénzügyi válság keletkezett, pánik volt a Tőzsdén, csődök és öngyilkosságok követték egymást.

Aldavid mindenütt-jelenvalósága eközben Franciaországban is megnyilvánult: Nîmes-ben, Avignonban, Bordeaux-ban, Sancerre-ben is látták, s az a férfi, akit Izráel mint *Jákob csillagát* ünnepelt, s akit a keresztények immár csak mint az Antikrisztust emlegettek, Nagypéntek délutánján három óra felé Párizsban is megjelent a Victoire utcai zsinagóga előtt.

Mindenki várta már ezt az eseményt, a vallásos párizsi zsidókkal napok óta tele volt a zsinagóga és a Victoire utca meg a környező utcák. A közeli épületek ablakait méregdrágán adták ki azoknak, akik látni akarták a Messiást.

Amikor Aldavid megjelent, óriási kiáltozás fogadta: az ujjongás a Montmartre dombjáig és az Étoile térig elhallatszott. Épp a nagykorúton sétáltam, s mint mindenki, a Chaussée d'Antin felé siettem, de csak a Lafayette utca kereszteződéséig jutottam el, mert a gyalogos és lovas rendőrök sorfala nem engedett tovább.

Csak este tudtam meg a lapokból, hogy milyen meglepő esemény történt Aldavid feltűnésekor.

Aldavid, mióta nem csak német nyelvű országokban mutatkozott, kevesebbet beszélt. Új *megjelenései* épp annyi ideig tartottak, mint a régebbiek, de gyakran hallgatott, némán imádkozott, majd annak a népnek nyelvén prédikált, amelyet felkeresett. Különleges nyelvtelhetsége, mely mintegy állandó Pünkösddé változtatta életét, éppoly megdöbbentő volt, mint mindenütt-jelenvalósága és az a képessége, hogy kedve szerint bármikor eltűnjék.

A Messiás nem prédikált, hanem alkalmasint halk hangon imát mormolt a földre borult és néma zsidók előtt, amikor hirtelen sztentori hang harsant fel a zsinagógával szemközi ház ablakából. A jelenlevők felemelték fejüket: nyugodt és átszellemült arcú szerzetest pillantottak meg. A barát kinyújtott bal kezével feszületet tartott Aldavid felé, jobbában szenteltvízhintőt lóbált; a szenteltvíz csöppjei lefröcskölték a varázslatos erejű férfit. A szerzetes elkiáltotta az ördögűzés katolikus formuláját - de szavainak semmi eredménye sem volt, a Messiás fel sem emelte tekintetét az ördögűző barátira, aki térdre hullott, szemét az égre vetette, megcsókolta a feszületet, és hosszú imába merült, szemben azzal, akiből nem tudta kiűzni a démonok légióit s aki oly magabiztosnak látszott, hogy még az ördögűzés sem volt képes megzavarni prédikációjában.

A jelenet óriási hatást tett, de mindazok a zsidók, akik jelen voltak, dölőfős diadalmámo-rukban is tartózkodtak tőle, hogy sértegensék vagy gúnyolják a szerzetest. Égő tekintetüket a Messiásra szögezték, szívük ujjongott, a nők, gyermekek, aggastyánok megragadták egymás kezét, és szorosan összefonódva táncolni kezdtek, mint egykor Dávid a frigyszekrény előtt, „Hozsánna!” énekelték, és víg himnuszokat daloltak...

Aldavid Nagyszombat napján is megjelent a Victoire utcában és mindazokban a városokban, ahol már előbb mutatkozott. Több nagy amerikai, ausztráliai városból is hír érkezett megjelenéséről, látták Tuniszban, Algírban, Konstantinápolyban, Szalonikiben és Jeruzsálemben, a szent városban is. A lapok azt is megírták, hogy sok zsidó gyors ütemben Palesztinába készül. Mindenütt tetőpontra hágott az izgalom. A legszkeptikusabbak is elismerték a nyilvánvaló igazságot, azt, hogy Aldavid csakugyan a Messiás, akit a próféták megígértek volt a zsidóknak. A katolikusok szorongva várták Róma állásfoglalását az eseményekkel kapcsolatosan, de a Vatikán úgy tett, mintha mit sem tudna a történetekről, s maga a pápa *Misericordiam...* kezdetű enciklikájában, melyet ez időben bocsátott ki a fegyverkezésről, nem is utalt a Messiásra, aki nap mint nap különböző városokban jelent meg, Rómában csakúgy, mint másutt...

Húsvét napján íróasztalomnál ültem, s nagy figyelemmel böngészttem a Húsvét vigíliájának eseményeiről beszámoló táviratokat, Aldavid szavait, a zsidók *exodusát* - a legszegényebbek, olvastam, csoportosan, gyalogszerrel indulnak Palesztinába.

Egyszerre csak fennhangon nevemen szólítottak; amikor felemeltem tekintetem, magát d'Ormesan bárót pillantottam meg.

- Hát itt van! - kiáltottam. - Már nem is reméltem, hogy találkozunk az életben... Legalább két éve nem láttam... De hogyan jött be? Bizonyára nyitva hagytam az ajtót!

Felálltam, a báróhoz léptem, és megráztam a kezét.

- Üljön le - szóltam -, és mondja el kalandjait. Bizonyos vagyok benne, hogy különleges dolgok történtek mióta utoljára találkoztunk.

- Ki fogom elégiteni kíváncsiságát - felelte. - De engedje meg, hogy így maradjak, állva, a falnak támaszkodva. Nincs kedvem leülni.

- Ahogy parancsolja - mondtam. - De mindenekelőtt mondja meg, hogy honnan érkezett... maga kísértet!

Elmosolyodott.

- Talán okosabb volna azt kérdeznie - mondta -, hol vagyok.

- Hát hol volna? Itt, nálam! - feleltem türelmetlenül. - Semmit sem változott... most is olyan titokzatos!... De csakugyan: bizonyára ez is hozzátartozik a történethez. Nos, rendben: hol van?

- Csaknem három hónapja - felelte a báró - Ausztráliában vagyok, egy queenslandi kis helységben, ahol egyébként kitűnően érzem magam; de hamarosan hajóra szállok, és az Óvilágba indulok, fontos ügyeim szólítanak oda.

Ijedten néztem rá.

- Kissé meglepő - mondtam. - Ám olyannyira hozzászoktam bizarr dolgaihoz, hogy készséggel elhiszem, amit mond. De könyörgök, magyarázza meg: itt van nálam, s azt állítja, hogy Queenslandben van, Ausztráliában; vallja be, nem csoda, hogy nem értem.

Megint elmosolyodott, és így folytatta:

- Igen, Ausztráliában vagyok, s ez egyáltalán nem akadályozza meg önt, barátom, hogy itt lásson, a szobájában, mint ahogy ugyanebben a pillanatban Rómában, Berlinben, Livornóban, Prágában is látnak, és oly sok városban még, hogy pusztá felsorolásuk is unal...

- Hogyan! - szakítottam félbe. - Hogyan? Maga volna Aldavid?

- Személyesen - felelte d'Ormesan báró. - S remélem, hogy ezúttal nem kételkedik szavaimban.

Odaléptem hozzá, megtapogattam, alaposan megnéztem: igen, ott állt, a falnak támaszkodva, nem kétséges. Egy karosszékbe ültem, és mohó tekintettel mértem végig ezt a megdöbbenő embert, akit többször börtönbüntetésre ítélték lopásért, aki nagy port felvert gyilkosságok büntetlenül maradt elkövetője - és tagadhatatlanul minden halandó közül a legcsodálatosabb! Nem mertem megszólalni. Végül ő törte meg a csendet.

- Igen - mondta -, én vagyok Aldavid, a próféciák Messiása, Júda eljövendő királya.

- Ne örjítsen meg! - tiltakoztam. Magyarázza meg, hogyan követte el mindazokat a csodákat, amelyek az egész világ figyelmét magukra hívták?

Habozott egy pillanatig, majd rászánta magát:

- A tudomány - felelte -, csakis a tudomány az oka állítólagos csodatételeimnek. Csak önnek tárhatom fel magam, hiszen régóta ismerem, és bizonyos vagyok benne, hogy nem fog elárulni... és annyira szükségét érzem, hogy bizalmas legyek valakivel!... Ön tudja, barátom, hogy valódi nevem Dormesan, s ismeri ama artistikus bűntények egy részét is, melyek oly boldoggá tettek. A természettudományokhoz éppannyira értek, mint az irodalomhoz - és ez nem is kis dolog, hiszen kitűnően beszélek jó néhány nyelvet, s így alkalmam van tájékozódni valamennyi régi és modern nemzeti irodalom kérdéseiben. Életem folyamán váltakozó szerencséivel ment a sorom, igaz, sokszor szereztem vagyont, s bármelyik, amelyet megkerestem s aztán elfecsérelem - akár hazardjátékban, akár különféle más tékozlással - még Amerikában is tekintélyes összeg volna...

Négy esztendővel ezelőtt egy kis örökséghez jutottam, mintegy kétszázezer frankhoz - szinte azt mondhatnám, az égből pottyant a pénz -, s én ezt az összeget tudományos kísérletekre fordítottam; különféle kutatásokkal foglalkoztam a drót nélküli távíróval és telefonnal, fényképek továbbításával, a színes fényképezéssel, a filmmel, a fonográffal kapcsolatosan... Munkám során érdeklődni kezdtem egy probléma iránt, melyet mindeddig elhanyagoltak azok a tudósok, akik az előbb említett izgalmas kérdésekkel foglalkoztak. A távolba-érintésről beszélek. S végül sikerült feltárnom ennek az új tudománynak alapelveit.

Mint ahogy a hangot elvihetjük egy adott pontról egy másik, távoli pontra, egy test jelenvalóságának látszatát is eljuttathatjuk bárhová, sőt akár szilárd létének tulajdonságait is - amelynek révén a vakok is fogalmat nyerhetnek róla -, s anélkül, hogy az egyszerre mindenütt jelenlevő embert bármi kénytelen volna ahhoz a testhez kapcsolni, melyet kivetít. Hadd tegyem hozzá, hogy az új test valamennyi tulajdonság teljességét megőrzi, már amennyire az igazi test ezeket a tulajdonságokat a készülékre gyakorolja.

Mindazok a csodálatos történetek, népmesék, amelyek bizonyos személyeket a mindenütt-jelenvalóság képességével ruháznak fel, arról tanúskodnak, hogy előttem mások is foglalkoztak a *távolba-érintés* kérdésével; ám ez csak merő álmodozás volt. Nekem jutott az a feladat, hogy tudományosan és gyakorlatilag megoldjam a problémát.

Természetesen figyelmen kívül hagyom azokat a medionális vagy állítólagosan medionális jelenségeket, amelyek a testek megkettőződésével kapcsolatosak; ezekről a jelenségekről keveset tudunk, s ismereteim szerint semmi közük az én eredményes kutatásaimhoz.

Számos kísérlet után sikerült két készüléket szerkesztenem; az egyiket magamnál tartottam, a másikat a Montsouris-park egy sétányán helyeztem el, egy fa alatt. A kísérlet teljes sikerrel járt, s amikor bekapcsoltam a továbbító készüléket - amelynek összeállítása roppant nagy munkát igényelt, és amelyet mindig magammal hordok -, anélkül, hogy elhagytam volna a helyet, ahol valójában tartózkodtam, megjelenhettem a Montsouris-parkban; s ha nem is állt módomban sétálni, de láttam, beszéltem, megérintettem bármit, és magam is érinthető voltam itt is, ott is, egyszerre. Később egy másik felvevőkészüléket állítottam fel, ezt a Champs-Élysées-n, ugyancsak egy fa alatt, s örömmel állapítottam meg, hogy egy időben három helyen is képes vagyok jelen lenni. Most már nekem állt a világ! Roppant előnyöket húzhattam volna ebből a találmányból, de én inkább a magam kizárólagos használatára tartottam fent. Felvevőkészülékeim parányiak, külsejük nem feltűnő, s még egyszer sem történt meg, hogy bárki elvitte volna őket onnan, ahol elhelyeztem valamelyiket. Két esztendővel ezelőtt itthagytam egy készüléket önnél, kedves barátom, de ez az első alkalom, hogy élek vele; s ön mindaddig nem is vette észre.

- Igaz - feleltem -, nem láttam.

- Ezek a készülékek - folytatta d'Ormesan báró - egy szögre hasonlítanak... Csaknem két évig utazgattam szerte a világon, és egy csomó zsinagóga falában elhelyeztem készülékeimet. Mert az volt a célom, hogy egyszerű báróból - amivé magam ütöttem magam - királlyá leszek, s ezt másként elérni nem tudtam, mint új királyságot alapítván, Júda birodalmát, melynek újjáalakításában oly régóta reménykednek a zsidók.

Folyamatosan mind az öt földrészt végigutaztam, de közben - hála mindenütt-jelenvalóságomnak - kapcsolatban maradtam párizsi lakásommal, kedvesemmel, akivel kölcsönösen szeretjük egymást; útjaimra mégsem vittem magammal: terhemre lett volna.

De nézze csak, találmányomnak praktikus vonatkozásai is vannak! Kedvesem, aki bájos asszony, s egyébként férjnél van, sohasem tudott utazásaimról. Még azt sem tudja, hogy elutaztam-e Párizsból, mert minden szerdán, amikor csókra éhesen felkeres, ágyamban talál. Lakásomban is elhelyeztem egy készüléket, s ilyen módon Chicagóból, Jeruzsálemből és Melbourne-ből egy-egy gyereket csináltam párizsi szeretőmnek... de a gyerekek, fájdalom! nem az én nevemet viselik.

- Bárcsak irgalomra találna! - mondtam. - Az igazi Messiás megbocsátott a házasságtörő asszonynak.

D'Ormesan nem méltányolta szavaimat, s így folytatta:

- A további eseményeket épp olyan jól ismeri, mint én magam.

- Ismerem - feleltem -, és mélységesen elítélem, amit tett! Nem hiszem, hogy egy birodalom-alapító képességeivel rendelkeznek, s még kevésbé, hogy egy jó uralkodó képességeivel! Súlyos bűnök terhelik, Dormesant, és szertelen képzelete előbb-utóbb pusztulásba fogja vezetni népét! Elismerem, tudós ember, járatos a művészetekben, s ezért bűnei ellenére is megérdemli a művelt és jó érzésű emberek elnézését... sőt talán még bámulatát is. De ahhoz nincs joga, hogy király legyen, mert nem tudna igazságos törvényeket hozni, és alattvalói csupán szeszélyének játékszerei volnának. Mondjon le erről a képtelen álomról - a trónról, melyre nem méltó! Szegények gyalogolnak szerte az országutakon, mert azt hiszik, hogy Aldavid szent ember, aki felépíti majd az új jeruzsálemi templomot. Sokan el is pusztulnak út-

közben, és ennek maga az oka, maga nyomorult gonosztevő! Mondjon le róla, hogy továbbra is Messiásnak nevezze magát, hiszen nem az; s ha nem tesz így, feljelentem!

- Örültnek fogják tartani! - felelte gúnyosan vigyorogva az Ál-Messiás. - És olyan ostobának képzeld, hogy azt hiszi, amit mondtam, elegendő felvilágosítás készülékem megsemmisítéséhez, ahhoz, hogy kellemetlenséget okozzon? Ne ámítsa magát, barátom!...

Elvakított a düh, nem tudtam, mit csináljak. Asztalomon mindig ott hever egy pisztoly; megragadtam, és mind a hat golyót kilőttem az Ál-Messiás szilárdnak látszó ál-testére; éles sikollyal összerogyott. Odarohantam: teste csakugyan ott volt! Igen, megöltem barátomat, Dormesant, aki bűnös volt ugyan, de oly kellemes fiú! Nem tudtam, mihez kezdjek.

„Becsapott - gondoltam magamban -, megréfélt! Észrevétlenül belopódzott hozzám, nem hallottam, amikor beosont, nyilván nyitva volt az ajtó. Tréfából azt állította, hogy ő Aldavid - fantasztikus, kedves játék volt. Én pedig bedőltem neki, és megöltem... Uramisten! Mi lesz velem?”

És tűnődtem barátom véres teste mellett...

Éktelen z sivajra riadtam fel. „Aldavid újabb trükkje - gondoltam magamban. - Bizonyára megkoronázását jelenti be. Bár őt öltem volna meg, s bár itt állna mellettem jó barátom, Dormesan!”

Kinyitottam az ablakot, hogy megtudjam, milyen újabb csodát tett a bámulatos *taumaturg*; rikkancsokat pillantottam meg az utcán, különböző újságokkal kezükben lélekszakadva rohanguáltak, s a rendőrség utasítása ellenére, mely minden hírközlést megtiltott, így kiáltoztak:

- *Meghalt a Messiás! Fantasztikus részletek a Messiás hirtelen haláláról!*

Ereimben megfagyott a vér, és ájultan összerogytam.

Hajnali egy óra körül ocsúdтам fel, s amikor megérintettem magam mellett a holttestet, megremegtem az irtózáttól. Feltápáskodtam, majd minden erőmet összeszedve felemeltem a holttestet, és kidobtam az ablakon.

Az éjszaka hátralevő részét azzal töltöttem, hogy eltüntessem a vérfoltokat a padlóról, majd lementem újságot venni, és elolvastam, amit már az égvilágon mindenki tudott: Aldavid a földgolyó öt világrészének nyolcszáznegyven városában hirtelen szörnyethalt.

Az, akit Messiásnak neveztek, látszólag már több mint egy órája imába merült, amikor hirtelen éleset sikoltott, s szíve táján hat lyuk jelent meg - mint hat revolvergolyó helye. Mind a nyolcszáznegyven városban azonnal összeesett, és annak ellenére, hogy mindenütt segítségére siettek, mind a nyolcszáznegyven városban meghalt.

Egyetlen ember testének ez a pazar megsokszorozódása - pontosan nyolcszáznegyvenegy testről van szó, mert Párizsban furcsamód kettőt is találtak - nem lepte meg különösképpen a népet, hiszen Aldavid már addig is elég okot adott a megdöbbenésre.

A zsidók mind a nyolcszáznegyven városban fényes temetést rendeztek a Messiásnak. Nem tudták elhinni Aldavid halálát, s azt állították, hogy hamarosan feltámad. De hiába várták a feltámadást, és így Júda Királyságának újjáalakítását későbbi időre halasztották.

Figyelmesen megvizsgáltam a falat, amely előtt Dormesan este megjelent. Csakugyan találtam egy szöveget, de olyannyira hasonlított minden más szöghöz, hogy nem tudtam elhinni: ez volna a készüléke?

S egyébként is: nem mondta-e ő maga, hogy eltitkolta alapvető jellegzetességeit azoknak a készülékeknek, melyek lehetővé tették, hogy a *távolba-érintés* törvényeinek felfedezése révén áltesteket hívjon életre?

Így hát a legkisebb felvilágosítással sem szolgálhatok d'Ormesan báró csodálatos felfedezéséről, akinek meghökkentő vagy mulatságos kalandjaiban oly hosszú ideig gyönyörködtem...

SZENT ADORATA

Magyarországon járva meglátogattam a szépenyi kis templomot; felhívták figyelmemet egy szent koporsójára: igen nagy tiszteletben tartják.

- Szent Adorata teste nyugszik benne - mondta a vezető. - Majdnem hatvan éve már annak, hogy megtalálták sírját, itt a közelben. Minden bizonnyal az őskeresztény időkben, a római megszállás alatt szenvedett mártírhalt, amikor Szépeny környékét Marcellinus diakónus, aki Szent Péter keresztre feszítésénél is jelen volt, megtérítette.

Feltehetőleg Szent Adoratát is a diakónus térítette meg, s mártírhála után római papok temették el a megboldogultat. Úgy gondolják, hogy az *Adorata* csupán latin fordítása egy pogány névnek - a szent eredeti nevének -, mert a keresztséget valószínűleg nem nyerte el, csak a vér keresztségét. Ez a név egy csepp sem sugall keresztényi gondolatokat; de az a tény, hogy a test, amelyet a földben töltött hosszú évszázadok után érintetlenül találtak, oly kitűnő állapotban volt, nyilvánvalóan bizonyította, hogy kiválasztott ő az asszonyok között, s a szüzek seregében zengi odafönt a mennyországban az Úr dicsőségét. Tíz esztendővel ezelőtt kanonizálták Rómában Szent Adoratát.

Szórakozottan hallgattam a magyarázatot. Szent Adorata ügye nem érdekelt különösképpen, s már épp ki akartam menni a templomból, amikor mély sóhaj vonta magára figyelmemet. Egy roppant kiöltözött kis öregember sóhajtott; korallfogantyús botjára támaszkodva merev tekintettel bámulta az ereklyét tartó koporsót.

Amikor kiléptem a templom kapuján, észrevettem, hogy az aggastyán mögöttem lépeget. Megfordultam, hogy még egyszer szemügyre vegyem elegáns, régimódi alakját. Rám mosolygott. Köszöntöttem.

- Ön elhiszi, uram, a sekrestyés magyarázatát? - kérdezte az idős úr, franciául ugyan, de magyar módra ropogtatva az *r*-eket.

- Istenem! - feleltem. - Őszintén szólva nincs véleményem az effajta vallási kérdésekről.

Az öregúr így folytatta:

- Ön csak átutazóban jár itt, uram, s már oly régóta szeretném felfedni az igazságot valakinek, hogy elmondom önnek, ha megígéri, hogy Magyarországon senkinek sem beszél róla.

Minthogy felcsigázta kíváncsiságomat, megígértem, amit kért.

- Nos, uram - mondta a kis öreg -, Szent Adorata a kedvesem volt.

Hátrahőköltem - azt hittem, örültem van dolgom. Az öregúr mosolygott megrökönyödésemre, majd kissé reszketeg hangon így szólt:

- Nem vagyok bolond, uram: az igazat mondom. Szent Adorata a kedvesem volt!

Sőt: ha akarta volna, feleségül is veszem!...

Tizenkilenc éves voltam, amikor megismerkedtünk. Most már túl vagyok a nyolcvanon is - és soha nem szerettem más nőt, csak őt.

Szepe ny környéki gazdag földesúr fia vagyok. Akkoriban orvostanhallgató voltam. A megfeszített munka olyannyira kimerített, hogy a doktorok tanácsára utazni indultam, levegőváltásra.

Olaszországba mentem. Pisában találkoztam azzal a leánnyal, akinek életemet szenteltem attól a pillanattól kezdve... Velem jött Rómába, Nápolyba. Csodálatos utazás volt. A szerelem ékesítette fel szépséggel a tájat... Visszajöttünk Genovába, s azt terveztem, hogy elhozom magammal ide, Magyarországra, hogy bemutassam szüleimnek, és feleségül vegyem - amikor egy reggel holtan találtam magam mellett...

Az idős úr egy másodpercre félbeszakította az elbeszélést. Amikor folytatta a történetet, hangja még jobban remegett, mint az imént, s alig lehetett hallani, mit beszél.

...Kedvesem halálát sikerült eltitkolnom a szálloda személyzete elől, még hozzá olyan fortélyokkal, mint ahogy egy gyilkos tette volna... Ha csak eszembe jut, most is végigfut hátamon a hideg. Eszükbe sem jutott azzal gyanúsítani, hogy bűnt követtem el, azt hitték, hogy kedvesem kora reggel elutazott.

Nem akarok kitérni e szörnyű órák részleteire, arra, ahogyan a testet egy bőröndbe rejtettem. Röviden: olyan ügyesen jártam el, hogy a bealzsamozást senki sem vette észre. A nagy szállodákban oly sokan laknak, jönnek-mennek, hogy a vendégek viszonylag szabadon tehetik, amit akarnak, szinte személytelenek maradnak - s ez nagy hasznomra vált ebben a helyzetben.

Azután az utazás következett, meg mindenféle akadály, a vámvizsgálatok alkalmával, de, hála Istennek, szerencsésen keresztüllestem rajtuk. Csodálatos történet ez, kedves uram!... Mire hazaérkeztem, alaposan lefogytam - holsápadt voltam, felismerhetetlen.

Amikor átutaztam Bécsen, kőszarkofágot vásároltam egy régiségkereskedőnél; már nem is emlékszem, milyen híres gyűjteményből vette. Otthon már azt csináltam, amit akartam - senkit sem érdekelt, hogy mi a célom, senki sem csodálkozott az Itáliából hazahozott csomagok súlyán és mennyiségén.

Saját kezűleg véstem rá a szarkofágra, hogy ADORATA, a név mellé pedig egy keresztet; és vászonszalagokba tekerve a koporsóba helyeztem az imádott leány testét...

Egy éjszaka, pokoli erőfeszítéssel, kedvesem holttestét a szomszédos mezőre cipeltem, oly módon, hogy bármikor megtaláljam a sír helyét, amelyről egyedül én tudtam. És mindennap elmentem a sírhoz, hogy magányosan imádkozzam...

Így telt el egy esztendő... Egy szép nap Budapestre kellett utaznom... Amikor két év múlva visszatértem, pokoli kétségbeesés fogott el: gyárat építettek arra a helyre, ahová legdrágább kincsemet temettem!...

Csaknem belebolondultam a fájdalomba, s már-már öngyilkossági terveket forgattam fejemben, ám este felkeresett a plébános, és elmondta, hogy amikor a gyár alapjait ásták a szomszédos mezőn, egy Adorata nevű római kori keresztény mártír szarkofágjára bukkantak, s az értékes ereklyét a falu szerény kis templomába szállították.

Az első pillanatban azt gondoltam, hogy felvilágosítom tévedéséről a plébánost. De aztán másként határoztam: eszembe jutott, hogy a templomban mindig szemem elő lesz legdrágább kincsem.

Szerelmem azt sugallta, hogy az imádott leány nem méltatlan a vallásos tiszteletre. Még ma is méltónak tartom rá - hiszen oly gyönyörű volt, oly bájos és oly mélységesen szerelmes - talán a szerelembe halt bele! Egyébként roppant jólelkű, szelíd és jámbor leány volt, s ha nem hal meg, feleségül is veszem.

Hagytam, hogy az események folyjanak a maguk rendje szerint; szerelmem vallásos imádattá változott.

A leányt, akit oly forrón imádtam, tiszteletreméltónak nyilvánították. Azután boldoggá avatták, majd ötven évvel a test megtalálása után szentté. Magam is Rómába utaztam, hogy részt vegyek a szertartáson: életem legszebb látványossága volt.

A szentté avatás révén szerelmesem feljutott az égbe. Boldog voltam, mint az angyalok odafönt a mennyországban, s hamarosan visszatértem ide, különös, emelkedett örömmel szívemben, hogy Szent Adorata oltára előtt imádkozzam...

A csinosan öltözött kis öregúr könnyekkel szemében elköszönt, s míg tovább sétált, korallfogantyús sétabotjával ütögetve a földet, egyre csak azt ismételte: „Szent Adorata!... Szent Adorata!”

.oOo.